

ESKİŞEHİR OSMANGAZI ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**ANADOLU LİSELERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN
MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Berrin ATALAY

Yüksek Lisans Tezi

Eskişehir, 2017

2017

Berrin ATALAY

ANADOLU LİSELERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN
MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**ANADOLU LİSELERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN
MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Berrin ATALAY

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR

Eskişehir, 2017

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

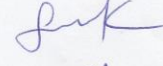
“Berrin ATALAY” tarafından hazırlanan “ANADOLU LİSELERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ” başlıklı bu çalışma, 17/03/2017 tarihinde *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği* nin ilgili maddesi uyarınca yapılan **Tez Savunma Sınavı** sonucunda **başarılı** bulunarak, jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı Yrd. Doç. Dr. Mikail YALÇIN

Danışman Yrd. Doç. Dr.

Semra KIRANLI GÜNGÖR

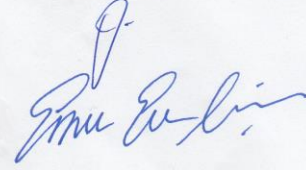
Üye Yrd. Doç. Dr.

Elif AYDOĞDU ÖZOĞLU

Üye Yrd. Doç. Dr. Eren KESİM

Üye Yrd. Doç. Dr. Emre EV ÇİMEN

ENSTİTÜ ONAYI

Tarih: 17/03/2017

Doç. Dr. Eyüp ARTVİNLİ

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bizzat tarafımdan hazırlanan, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın tüm aşamalarında (hazırlık, veri toplama, analiz, bilgilerin sunumu ve raporlaştırma vb.) bilimsel etik ilke ve kurallara uygun olarak hareket ettiğimi; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri, bilgi vb. için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara çalışmamın kaynakçasında yer verdiğimi; bu çalışmamın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan "Bilimsel İntihal Tespit Programı"yla tarandığını ve hiçbir "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, herhangi bir biçimde bu çalışmamla ilgili yukarıdaki beyanıma aykırı bir durumun saptanması halinde, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Berrin ATALAY

Teşekkür

Çalışmalarım süresince emek vererek katkıda bulunan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR'e, jüri üyelerine, bu süreçteki sabır ve anlayışlarından dolayı aileme ve eşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Berrin ATALAY

17/03/2017

Özet

Anadolu Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Meslek Etiğine İlişkin

Görüşleri

Berrin Atalay

Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Mart, 2017

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Semra Kıranlı GÜNGÖR

Amaç: Araştırmanın amacı, öğretmenlerin meslek etiğine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır.

Yöntem: Bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Eskişehir il merkezindeki Anadolu liselerinden 19 erkek, 21 kadın toplam 40 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Öğretmenlere altı soru yöneltilmiştir. Görüşmelerde not alma tekniği kullanılmıştır. Veriler, içerik analizine göre kodlanarak tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Araştırmanın güvenilirliği için araştırmacılar verileri ayrı ayrı kodladıktan sonra karşılaştırmışlardır. Analizler tablolarda frekanslarla belirtilmiştir.

Bulgular: Öğretmenler sorumluluklarında öğrenciyi ilk sıraya koymuşlardır. Öğretmenler etik ilkeler ve etik dışı davranışlar konusunda bilgi sahibidirler. Öğretmenlerin okuldaki hayatları öğrenci, iletişim ve ders odaklıdır. Öğretmenler etik dışı davranışlarla baş etme yollarına ilişkin genel olarak uyarı ve yaptırım uygulanması görüşündedirler. Öğretmenlerin etik düzenlemelere ilişkin bilgileri yok veya sınırlıdır. Öğretmenler, etik karar verme konusunda genel olarak duyarlıdır.

Sonuç ve Tartışma: Araştırma sonuçlarına göre öğretmen meslek etiğine ilişkin etik konusunda kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha duyarlıdır. Bu sonuç alanyazındaki Pelit ve Güçer (2006), Obuz (2009), Yılmaz ve Altinkurt (2009) ve Ergin (2014)' in araştırmaları ile benzer sonuçlar göstermektedir. Ancak, erkek öğretmenlerin etik haftası, veli iletişimi, mesleki yeterlilik, çıkar sağlamama ve etik dışı davranışlarla baş etme konularına ilişkin kadın öğretmenlerden daha hassas olmaları alanyazındaki diğer araştırmalardan farklılık göstermektedir.

Anahtar kelimeler: öğretmen meslek etiği, nitel araştırma, görüşme, içerik analizi, eğitim yönetimi.

Abstract

Teachers' Opinions Regarding Professional Ethics Who Work At

Anatolian High Schools

Berrin ATALAY

Department of Educational Administration

Eskişehir Osmangazi University Institute of Educational Sciences

Mart, 2017

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Semra Kıranlı GÜNGÖR

Purpose: The purpose of this study is to reveal the teachers' opinions regarding professional ethics.

Method: Qualitative research method has been used in this study. Interviews have been conducted with 40 teachers in Eskişehir at Anatolian high schools, including 19 males and 21 females. Six questions have been asked to teachers. Note taking method was used in the interviews. Data has been coded according to content analysis and theme and sub-theme have been created using this reached data. Researcher have compared the data after they coded them separately for the reliability of the study. The analyses have been stated with frequencies in the tables.

Results: Teachers put students in number one place in their responsibilities. Teachers have the knowledge of ethical principles and non-ethical behaviors. The lives of teachers in the schools are focused on students, communication and lesson. Teachers agreed on warning and sanction regarding coping with non-ethical behaviors. Teachers have no or limited information on ethical regulations. Teachers have the sense of making decision ethically.

Conclusion and Discussion: Female teachers are more susceptible than male teachers regarding ethics according to results. This finding reflects the same results as Pelit and Güçer (2006), Obuz (2009), Yılmaz and Altinkurt (2009) and Ergin's (2014) researches. However, male teachers being more sensitive than female teachers about coping with ethics week, parental communication, professional competence, not taking advantage of and non-ethical issues are different from the researches in this field.

Key words: teacher professional ethics, qualitative research, interview technique, content analysis, educational administration.

İçindekiler

Teşekkür.....	IV
Özet.....	VIII
Abstract.....	X
İçindekiler	IX
Tablolar Listesi	XII
Kısaltmalar.....	XIII

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş	14
1.1 Problem Durumu	14
1.2 Problem Cümlesi	17
1.3 Alt Problemler	17
1.4 Araştırmanın Amacı	17
1.5 Araştırmanın Önemi	18
1.6 Sayılıtlar	18
1.7 Sınırlılıklar.....	18
1.8 Tanımlar	18

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kuramsal/Kavramsal Çerçeve	20
2.1 Etik	20
2.1.1 Kant ödev etiği	21

2.1.2 Değer etiği	22
2.1.3 Mesleki etik	22
2.2 Öğretmen Meslek Etiği.....	23
2.3 Etik İlke	24
2.4 Etik Kod.....	25
2.5 Öğretmen Meslek Etik Kodları	25
2.6 Öğretmenlerin Paydaşlarla İlişkileri.....	28
2.7 Türkiye’ de Öğretmen Meslek Etiğine İlişkin Yasal Düzenlemeler	30
2.8 Yurtdışında Öğretmenlere ilişkin Etik ile İlgili Düzenlemeler	33
2.9 Öğretmen Meslek Etiği İle İlgili Düzenlemelerin Türkiye ve Yurtdışı Karşılaştırılması ve Yorumlanması	37
2.10 Etik Dışı Davranış	38
2.11 Etik Karar Verme	39
2.12 Öğretmen Etik Eğitimi	40
2.13 Literatürdeki Araştırmalar	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem.....	46
3.1 Araştırmanın Deseni.....	46
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu.....	47
3.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	47
3.4 Verilerin Toplanması.....	47
3.5 Verilerin Çözümlemesi.....	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorumlar	52
-------------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler	85
--------------------------------------	----

5.1 Sonuç ve Tartışma	85
-----------------------------	----

5.2 Öneriler	93
--------------------	----

6. Kaynakça	95
-------------------	----

EKLER	104
-------------	-----

ÖZGEÇMİŞ	122
----------------	-----

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
Tablo 4.1	Öğretmen meslek etik ilkelerine yönelik görüşler	52
Tablo 4.2	Öğretmen olarak yöneticilere, meslektaşlara, öğrencilere ve velilere karşı sorumluluklar	59
Tablo 4.3	Etik ile ilgili düzenlemelere ilişkin görüşler	65
Tablo 4.4	Öğretmen meslek etik dışı davranışlar ve baş etme yollarına ilişkin görüşler	71
Tablo 4.5	Öğretmenlerin okulda bir günü	78
Tablo 4.6	Etik karar verme süreci	82

Kısaltmalar

E: Erkek katılımcı

K: Kadın katılımcı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmada ele alınan problem durumu açıklanmış, araştırmanın amacı ve önemi ortaya konularak, varsayımlar ve sınırlılıklar belirlenmiş ve araştırmayla ilgili temel terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Etik, hayatımızdaki tüm eylemlerde neyi yapabileceğimizi ya da yapamayacağımızı, neyi istediğimizi ya da istemediğimizi anlamamızı sağlar. Etik, toplumun temelini oluşturan, doğru ve yanlış gösteren değerlerdir.

Etik sözcüğü bazen ahlâk anlamında, yani belirli bir grupta, belirli bir zamanda, kişilerin birbirleriyle ilişkilerini ve eylemlerini belirlemeleri beklenen değerlendirme ve davranış normları sistemleri anlamında kullanılır. Bunlar yazılı olmayan norm sistemleri ya da belirli bir zamanda, belirli bir kültürde neyin “iyi” neyin “kötü” olduğuna ilişkin norm sistemleri, dolayısıyla kişilerin genel olarak neleri yapmaları, neleri yapmamaları gerektiğini dile getiren değişik ve değişken norm sistemleridir (Kuçuradi, 1999).

Her meslekte kendine özgü meslek etiği anlayışı vardır. Meslek etiği o meslekteki kişilerin, grupların ne kadar güçlü olduğu ile orantılı olarak kişilerin vicdanlarına hitap eder (Durkheim, 1986). Mesleki etik, aynı meslekte olan grupların birbirlerine karşı davranışlarını düzenlemede çok önemlidir. Mesleki etik sadece meslek mensuplarının ilişkilerini değil aynı zamanda ürettikleri mal ve hizmetlerin niteliklerini de önemli ölçüde etkilemektedir. Mesleki etiği oluşturmada mesleki davranış kodları ve standartlara ihtiyaç vardır. Davranış kodları, meslek üyelerinin bir yasal zorunluluk olmadan kabul ettikleri kurallardır. Mesleki davranış kodlarının belirlenmesindeki amaçlardan biri ise, istenmeyen davranışların, meslek üyeleri arasında yaratabileceği olumsuz etkilerini engellemektir (Acar, 2000).

Meslek sahibi kişilerin uyması gereken davranışların etik standartlara uygun olduğu ya da olmadığı toplumun sahip olduğu değerler sisteminden ve kültüründen etkilenmektedir. Etik davranışların belirlenmesine adalet, insan hakları, faydacılık ve bireysellik ilkeleri rehberlik eder. Meslek etiği o meslekteki bireylerin bu kuralları korumada gösterdikleri çabayı temsil eder. Meslek örgütleri ve meslek elemanını yetiştiren eğitim kurumları meslek etiği geliştirme konusunda en az meslek üyeleri kadar sorumludurlar (Gözütok, 1999).

Johnston (2003), öğretmenliği etiğin konusu yapan üç temel faktörden bahseder. Bunlardan ilki, öğretmenlerin insanlar arası ilişkileri konusudur. İkinci faktör, öğretmenlerin öğrencileri olumlu yönde değiştirme kapasitesine sahip olmalarıdır. Bilindiği gibi iyi, kötü veya daha iyi, daha kötü kavramları etiğin konusudur. Bu iki faktöre ek olarak, Johnston sınıf içinde öğretmenlerin aldığı kararların çoğunun etik boyutları olduğundan bahseder. Örneğin; öğrencilere hangi ödevin verileceği, verilen ödevlerin nasıl notlandırılacağı veya sınıf düzenini bozan bir öğrenci ile nasıl baş edileceği tartışılacak konulardır. Bunlarla birlikte, öğretmenlerin sınıf içi kararların çoğunun kişisel tercihleri doğrultusunda olması gibi tüm bu kararlar etik biliminin içindedir.

Mesleklerin toplumca kabul edilmiş etik değerleri ve ilkeleri vardır ve mesleğin üyeleri bu ilkeler doğrultusunda davranırlar (Aydın, 2003). Etik kod, çalışanların hangi davranışlarının kabul edilebilir bulunduğuna ilişkin olarak yol gösteren meslek ya da örgüt tarafından beklenen resmi ifadelerdir. Meslek etiği kodlarının üç temel işlevi vardır: 1- Mesleğin ideallerinin, meslek üyeleri arasında paylaşılmasıdır. 2- Meslekteki etik davranışlara genel bir rehberlik yapar. 3- Beklenen standartların altındaki davranışların disipline edilmesi için davranış niteliklerinin geliştirilmesini sağlar (Ferrel ve Fraedrich, 1994).

Öğretmenler için uyulması gereken davranışlar için bazı etik ilkeler vardır. Aydın (2003) öğretmen meslek etik ilkelerini; profesyonellik, hizmette sorumluluk, adalet, eşitlik, sağlıklı ve güvenli ortamın sağlanması, yolsuzluk yapmamak, dürüstlük, doğruluk ve güven, tarafsızlık, mesleki bağlılık ve sürekli gelişme, saygı ve kaynakların etkili kullanımı olarak sınıflamaktadır. Mevcut öğretmen ve eğitim yöneticileri, okullarında meslek etiğini geliştirmek için ilkelere bağlı geleceğin öğretmenlerini yetiştirmelidirler.

Öğretmenler tutum ve davranışlarıyla olası bir durum karşısında öğrencilerine rol model olurlar. Öğrenciler için öğretmenler, en doğruyu temsil ederler. Öğretmenlerin karşılaştıkları problemler, sahiplik, doğruluk, gizlilik ve ulaşılabilirlik çerçevesinde önerilen çözüm yolları sayesinde azaltılabilir (Güngör Kıranlı ve Yıldırım, 2014).

Öğretmenlik mesleğinin etik boyutlarını anlamak, bütün öğretmenler için kritik bir konudur. Öğretmenin her türlü davranışı öğrenciler için bir model oluşturarak öğrencilerin davranışlarına yansıyabilmektedir (Fenstermacher, 1990; Campbell, 2003). Bu durum, öğretmenin herhangi bir değerler eğitimi programını takip etmesiyle de ilgili değildir. Bir öğretmen, öğretim etkinlikleri sırasında hiçbir değer üzerine odaklanmasa da, öğretmenin davranışları bu sınıftaki bütün öğrencileri etkiler (Buzzelli ve Johnston,

2002).

Öğretmenler öncelikle nesilleri yetiştirirken kendilerindeki bazı eksikleri fark etmeli ve bunları telafi etmeye çalışmalıdırlar. Öğretmen en başta adil, dürüst, saygılı ve hoşgörülü olmayı temsil etmelidir. Sadece mesleki anlamda yeterliliklerini sağlamış olması öğretmenlik mesleğini icra ettiği anlamına gelmemektedir. Bu yüzden mesleki donanımın yanında tüm toplumsal sorumluluklarının farkında olunması gerekir.

Öğretmenin önemi tüm öğrenim basamakları için geçerlidir. Herhangi bir eğitim sistemi içinde öğretmenin merkezi bir yer teşkil ettiği gerçektir. Öğretim sadece bilgilerin aktarılması değildir. Okula, topluma, arkadaşlara karşı sevgi, saygı, onları tanıma gibi davranışlar hep öğretmen aracılığıyla kazanılır. Öğretmenle öğrencilerin kuracağı ilişkiler sayesinde öğrenci kişiliğinin gelişimi oluşur (Hesapçıoğlu, 1998, s. 263).

Günümüzde öğretmenlik ve etik üzerine yurt içinde yazılanlar ve yapılanlar, mesleğe giren bireylerin takip etmesi gereken etik kuralların irdelenmesi ve etik olarak "uygun" kabul edilebilecek davranış ve tutum kalıplarının önerilmesi şeklinde olmaktadır (Aydın, 2006; Karaköse ve Oğuz, 2007; Kıranlı ve Ilgan, 2007). Diğer taraftan, önerilen davranışların nasıl ortaya çıktığı, öğretmenlik mesleğinin etikle birlikte olması gerekliliği tam olarak aydınlatılamamıştır. Bu nedenle, öğretmenlik meslek etiğinin yeniden incelenmesi, öğretmenlerin etik ve etik dışı davranışlara ilişkin farkındalığının sağlanması ve eğitimcilerin bu konudaki sorumluluk ve hassasiyetlerinin artırılması amaçlanmıştır.

Öğretmenlerin etik dışı davranışlarda bulunmamaları gereklidir. Ancak bazı etik dışı davranışlarda buldukları ve bunların neler olabileceği literatürdeki araştırmalarda mevcuttur. Yılmaz ve Altinkurt (2009), öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlarını belirlemeye çalışmışlar ve araştırmaları sonucunda öğrencilere sözlü tacizde bulunma, kazanç elde etmek için velilere bir şeyler satma, meslektaşları ile ilgili kasıtlı ve kötü niyetli açıklamalarda bulunma ve bazı grupların baskılarına göz yumma gibi davranışlar yüksek düzeyde etik dışı bulunmuştur. Gözütok (1999), Pelit ve Güçer'in (2006) yaptıkları araştırmalarda da okul malzemelerini kişisel amaçlar için kullanma, not karşılığı maddi çıkar sağlama, öğrenci ilişkilerinde ayırım yapma gibi etik dışı davranışlar tespit edilmiştir.

Öğretmenlik ve etik birbirine çok yakın kavramlardır. Bunlar birbirinden ayrı düşünülemezler. Öğretmenlik yalnızca birtakım bilgilerin aktarılmasını kapsayan bir meslek olmanın ötesinde genç nesillere değerler kazandırılması hedefini de içeren bir meslektir. Meslek etiği ilkelerinin evrensel değerler üzerine kurulu olduğu gerçeğinden

hareket edildiğinde branşı ne olursa olsun, hangi düzeyde öğretim etkinliğinde bulunursa bulunsun, bir öğretmenin bazı etik ilkeler doğrultusunda davranmasını beklemek yanlış olmayacaktır.

1.2 Problem Cümlesi

İlgili araştırma için yapılan literatür taramasında da görülmüştür ki eğitim bilimleri alanında “meslek etiği” sorunları bilimsel çalışmaların ana sorunlarından biri haline gelmiştir. Türkiye’de eğitimle ilgili standartlar geliştirilemediği gibi etikle ilgili ilkeler tam anlamıyla yerleşmemiştir. Mesleki etiğin sağlanması ve günümüzün koşullarına ayak uydurabilmesi için eğitimin sürekli yenilenmesi gerekir. Mesleki etik, diğer sistemlerden farklı olarak içsel ve vicdani bir nitelik taşır. Bir eğitimcinin yaptıkları, bir noktadan sonra öteki meslektaşlarını da ilgilendirir. Etik dışı davranışlar, mesleğe duyulan bütün güveni yok edebilir. Saygı ve değer yitirilmesi, tüm toplum için bir kayıptır. Öğretmenlik mesleği, toplumsal açıdan vazgeçilmezdir. Öğretmen mesleki etik ilkeleri, yalnızca öğretmenleri değil, aynı zamanda öğrencileri ve dolayısıyla eğitimsel ve sosyal hayatı etkileyen çerçevesinin olmasını da gerektirir.

Bu temel sorunla ilgili öğretmenlerin görüşlerinin bilinmesi önemli bir gereksinim olarak kabul edilmiştir. Eğitim örgütlerinde güçlü etik ilkeleri olan öğretmenlere ihtiyaç vardır. Öğretmenler, uzmanlık ve bilgi sahibi olmanın yanı sıra mesleki etik ilkelerinin uygulamasında da her zaman toplumda fark edilir olmalıdırlar. Öğretmenlere göre, “Meslek etiğine ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?” sorusu bu araştırmanın temel problemini oluşturmuştur. Araştırmaya yönelik alt problemlere aşağıda yer verilmiştir.

1.3 Alt Problemler

1. Öğretmen meslek etik ilkelerine (kodlarına) ilişkin görüşler nelerdir?
2. Öğretmenin yöneticilere, meslektaşlara, öğrencilere ve velilere karşı sorumlulukları nelerdir ve bunları nasıl yerine getirirler?
3. Etik ile ilgili yasal düzenlemelere ilişkin görüşler nelerdir?
4. Öğretmen mesleki etik dışı davranışlar ve baş etme yollarına yönelik görüşler nelerdir?
5. Bir öğretmenin okulundaki bir günü nasıldır?
6. Bir öğretmenin etik karar verme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin mesleki etiğe ilişkin görüşlerini ortaya

koymaktır.

1.5 Araştırmanın Önemi

Öğretmen, içinde bulunduğu eğitim öğretim sürecinde, birey olarak evrensel etik değerleri ile öğretmen olarak meslekî etik değerlerini içselleştirip, tutum ve davranışlarında bu değerlerle tutarlı davranmalıdır. Öğretmenlerin etik, meslek etiği, etik kodlar, etik dışı davranış, etik haftası, etik komite ve etik karar verme konularını ne kadar bildikleri ve nasıl gerçekleştirebildikleri net değildir. Öğretmen meslek etiği ile ilgili yapılan çalışmaların tekrardan çerçevesinin çizilmesi gerekmektedir. Günümüzdeki etik problemler öğretmenlerin bu konuda daha hassas davranmalarını gerektirmektedir. Etik ve öğretmen meslek etiği konuları her zaman ön plana çıkarılmalıdır. Bu nedenle öğretmenlerin etik konusundaki görüşleri araştırmaya değer görünmektedir. Ayrıca, bu konu ile ilgili daha çok nicel yöntemler kullanılarak yapılan araştırmalardan farklı olarak etik konusunda nitel bir yöntem kullanılması ile daha farklı görüşlere ulaşılarak alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.6 Sayıtlar

Araştırmanın katılımcılarının konuya ilişkin kendi görüşlerini içtenlikle belirttikleri varsayılmıştır.

1.7 Sınırlılıklar

Çalışma kapsamı, 2016–2017 eğitim-öğretim yılı içerisinde Eskişehir il merkezindeki görev yapmakta olan ve araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır. Görüşmeler not alma tekniğiyle yapılmıştır, ses kaydı yapılamamıştır.

1.8 Tanımlar

Etik: Etik sözcüğü, Yunanca "karakter" anlamına gelen "ethos" sözcüğünden türetilmiştir. Ethos'tan türetilen "ethics" kavramı da, ideal ve soyut olana işaret ederek, ahlak kurallarının ve değerlerinin incelenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Etik; bütün etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması; neyin yapılacağı ya da yapılmayacağı; neyin isteneceği neyin istenmeyeceğinin; neye sahip olunacağı ya da olunmayacağı bilmesidir (Aydın, 2003).

Meslek etiği: Kişilerin herhangi bir meslekte çalışırken göz önünde bulundurması gereken ve iş yaşamındaki kişilerin paylaştıkları kabul gören yaklaşımlar, kurallar, tutum ve davranışları içerir (Özmen ve Güngör, 2008). Özellikle doğrudan doğruya insanla ilgili

mesleklerde uyulması gereken davranış kuralları olarak tanımlanabilir (Tepe, 2000).

Öğretmen meslek etiği: Eğitimde etiğin önemli bir yeri vardır. Öğretmenler giderek daha çok etik sorunla uğraşmaktadır. Öğretmenler öğrenciler, veliler, okul yöneticileri ve diğer öğretmenlerle ilişkilerinde, "ne yapmalıyım", "bu doğru olur mu" soruları ile karşı karşıya kalmaktadır. İdeal bir öğretmenin, kusursuz öğretme yeteneklerinin yanında, aynı zamanda kendi mesleğinin gerektirdiği tüm etik ilkelere sahip olması öğretmen meslek etiğini oluşturur (Haynes, 2002).

Etik ilke: Etik ilkeler iyi işleri yapmak ve kötü işlerden uzak durmak için bir kılavuz görevi yapmaktadırlar. Ayrıca değerler arasında bir çatışma olduğu zaman karar alıcılara yol gösterici bir rol üstlenmektedirler (Öztürk, 1999). Doğru ile yanlış ayırmamızı sağlayan ilkelere etik ilkeler denir.

Etik kod: Etik kod, çalışanların hangi davranışlarının kabul edilebilir bulunduğuna ilişkin olarak yol gösteren meslek ya da örgüt tarafından beklenen resmi ifadelerdir (Ferrel ve Fraedrich, 1994).

Etik dışı davranış: Bireylerin sahip olduğu ahlaki gelişim düzeyi ve etik değerlere ilişkin görüşleri ile ilgili olan yapılmaması gereken davranışlar bütünüdür (Yılmaz ve Altınkurt, 2009).

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kuramsal/Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde etik, ödev etiği, değer etiği, mesleki etik, öğretmen meslek etiği, etik ilke, etik kod, öğretmen meslek etik kodları, öğretmenlerin paydaşlarla ilişkileri, Türkiye’de öğretmen meslek etiğine ilişkin yasal düzenlemeler, yurtdışında öğretmenlere ilişkin etik ile ilgili düzenlemeler, öğretmen meslek etiği ile ilgili düzenlemelerin Türkiye ve yurtdışı karşılaştırması ve yorumlanması, etik dışı davranış, etik karar verme, öğretmen etik eğitimi konuları ele alınmıştır.

2.1 Etik

Etik, insanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri, kuralları, doğru-yanlış ya da iyi kötü gibi kavramları ahlaksal açıdan araştıran bir felsefe disiplini. Basit bir anlatımla etik; doğru ve yanlış ölçütleri ortaya koyan ahlaki kurallar bilimidir. Etik sözcüğü Yunanca’da “karakter, prensip, insan davranışı” anlamına gelen “ethos” sözcüğünden türetilmiştir. Ethos’ tan türetilen “ethics” kavramı da ideal ve soyut olana işaret ederek “ahlak kurallarının ve değerlerinin incelenmesi” sonucu ortaya çıkmaktadır (Akarsu, 1979). Etiğin ilgi alanı, insanın bütün davranış ve eylemlerinin temelini araştırılmasıdır (Mengüşoğlu, 1965, s. 15).

Her insan için doğru da yanlış, iyi ya da kötü, toplumda kabul görmüş ya da hoş karşılanamayacak değer yargıları vardır. Davranışlarıyla herkes bu yargıları sergiler. Russell’ a göre etik (1993, s. 159) bir topluluğun ortak isteklerini bireylere benimsetme girişimidir. Ayrıca etik, bireylerin isteklerinden bazılarını yalnızca kişisel değil, evrensel bir önem verilmesini de gerektirmektedir. Yaşam boyu kendimize ve başkalarına sorduğumuz, bir yargıya varmaya çalıştığımız “iyi mi?” ve “doğru mu?” soruları, tüm nesiller için gerekli olacaktır. Eğitimde olduğu kadar hayatın bütün alanlarında bu etik yargılar hep olacaktır.

Cevizci (2002) etik kavramını daha kapsamlı bir şekilde tanımlamış ve etiği “Belli bir yaşama idealini hayata geçirebilmek için mücadele eden, içinde olduğu toplumun yaşayışını eleştiren, mevcut değerler yerine alternatif değerleri koyan, kısaca hayata anlam katan ahlaki ilkeler teorisi” şeklinde ifade etmiştir.

Etik, her türlü insan ilişkisinde temel nitelik olup; her nerede insan varsa mutlaka etik bir ilişkinin söz konusu olduğu gerçeği gözden kaçırılmamalıdır (Kuçuradi, 1999, s. 23). Etik kavramının en iyi şekilde öğretilmesi için eğitime ihtiyaç vardır. Etik

davranışların geliştirilmesi için etik bu kadar önemliyken, öğretmenlerin bu anlamda değerleri asla göz ardı edilemez. Bu konuda öğretmenlere, bireylere değer verme ve onlardaki potansiyeli açığa çıkarabilmek için mesleki açıdan daha fazla görev düşmektedir.

Geleceğin öğretmenlerinin etik kuralları bilmeleri, olayları daha iyi gözlemleyebilmeleri ve bu olaylar hakkında daha iyi yargılarda bulunabilmeleri için mesleki etik eğitimi almaları gereklidir. Etik davranış, bir bireyin diğer bir bireyle ilişkisi ve onu nasıl değerlendirdiği ile ilgilidir. Buradaki temel inanç bu bakış açısıyla kritik düşünmeye yönelik yaşantıların sağlanmasıdır (Noddings, 1993).

Etik kavramı son yıllarda daha çok gündeme gelmektedir. Bireyler arası ilişkilerle ilgili olduğundan, etik türlerinden ödev etiği, değer etiği ve mesleki etiğe yer verilmiştir.

2.1.1 Kant ödev etiği

Kant etiğine göre, mutluluk gibi kişiden kişiye değişkenlik gösteren bir kavram ahlaki davranışa temel olamaz. O'na göre kişiden kişiye değişmeyen evrensel bir "ahlak yasası" ahlakın temelini oluşturur. Bu ahlak yasası da "iyiyi istemeye" dayanmalıdır. Kant, insanların davranışları için bir ölçüt belirlemek için şöyle bir formül sunar: "Öyle hareket et ki, senin hareketlerinin yasası, aynı zamanda başka insanların hareketleri için de bir ilke veya yasa olsun" (Mengüşoğlu, 2003, s. 265).

Kant "ödev" i şöyle tanımlamaktadır: "Ödev, yasaya saygıdan dolayı yapılan eylemin zorunluluğudur" (Kant, 2013, s. 15). Ödevin buyurduğu birçok şey ödevde uygun olabilmesi için ahlaksal değer taşıyabilmelidir. Kant'a göre ödev, ihtiyaçlara dayalı eylemler ahlaki eylemlerin karşısında yer alır. Saf pratik aklın yönettiği istemelerden gelen eylemlere "ödevde dayanan" eylemler denir (Heimsoeth, 1986, s. 129).

Kant şöyle der: "Ödevden dolayı yapılan bir eylem, ahlaksal değerini, onunla ulaşılabilecek amaçta değildir. Onu yapmaya karar verdiren eylemde bulur." Dolayısıyla bu değer, eylemin nesnesinin gerçekleşmesine değil, eylemi oluşturan istemenin ilkesine bağlıdır.

Kant ahlaki eylemin bir ödev duygusuyla yapıldığını belirtmiştir. Kant için, yapılan eylemin niyeti önemlidir. Eylemle ilgili kişisel çıkarlar var ise bu eylem ahlaki olarak uygun değildir. Kant, bu durumda ahlakın ödev duygusuna dayanması gerektiğini ifade etmiştir. Niyetler evrensel olmalıdır. Bir eylemde bulunurken, eylemle ilgili niyetler herkes için geçerlidir (Warburton, 2000).

Bir eylemi gerçekleştirirken eylemin niyetine bakılmalıdır. Eylemin iyi ya da faydalı olması önemli değildir. Asıl önemli olan iyiyi istemedir. Bireylerin niyetlerine önem veren ödev etiğinden sonra asıl bireye önem veren değer etiğine de değinilmiştir.

2.1.2 Değer etiği

Değer açısından insanın en üstün değer olarak görüldüğü ortadadır. Ayrıca, insanı merkeze koyan yeni bir etikten söz edilmesi için değer anlayışı açıkça ortaya konulmalıdır. İnsan-merkezci olmayan bir etik görüşün temelini oluşturan yeni bir değer anlayışı ortaya konamaz. Doğal güzellikler insanla ilgilerine göre konumlandırılacaktır. Bu durumla birlikte insan doğaya karşı istediği gibi davranamaz. İnsan doğaya karşı da sorumludur (Tepe, 1999, s. 52).

Değer etiğine göre; öğrenci eğitim sürecinin odak noktasıdır. Bu yüzden, öğrencilere ilgi gösterilerek başarı amaçlanmalıdır. Öğrencileri bir birey olarak önemseyerek, eğitime yön verilmelidir. Bu anlamda değer etiği, ilgi ve ihtiyaçlara hitap eder. Etik ilkeleri çözmelerinde ve etik kararlar vermelerinde önemli bir rol oynar. Bireylerin öneminin farkına varılmalı öğretmenler, öğrenciler arasında işbirliği teşvik edilmelidir. Değer etiği, bireylerin güven ve sadakatlerinin gelişmesine yardımcı olur (Kıranlı, 2002).

Öğretmenlik, bireye değer veren bir meslektir. Bu mesleğin etik kuralları son derece önemlidir. Değer etiğinden sonra mesleki etiğe değinilmiştir.

2.1.3 Mesleki etik

Meslek etiği, belirli bir meslekte özellikle dorudan doğruya insanla ilgili bir meslekte uyulması gereken davranış kuralları anlamına gelmektedir. Bu kurallara da dünyanın neresinde olursa olsun, bu mesleği yapan herkesin uyması istenir (Kuçuradi, 1988, s. 21). Bunu yaparken olabilecek hata ve kusurların meslek çevresi dışında fark edilmeyeceğini neden olarak da etik ilkelerin herkesin görevlerin düzenlemesi olduğunu söyler. P.Juusela, meslek etiklerinin temel işlevlerini 1.Yetersiz ve ilkesiz üyeleri ayırmak, 2. Meslek içi rekabeti düzenlemek, 3. Hizmet ideallerini korumak şeklinde üçe ayırır (Altun, 1995, s. 126).

Kuçuradi'ye göre (2000, s. 24), meslek etiklerinden en eski olanlardan biyoetik ve yeni sayılabilecek çevre etiği ile ilgili sorunların arka plânını ortaya koyarken, doğa bilimcilerin araştırma yaparken ya da mesleklerini icra ederken karşılaştıkları etik sorunlar diğer insanların günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlarla aynı mıdır, yoksa

farklı mıdır sorularının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Burada etik sorunlarının ortaklığının, meslekî özelliklerden ya da durumun tekliğinden ortaya çıkandan daha köklü ve belirleyici olduğunu gösterilmiştir.

Günümüzde meslekler arası farklılıkların olmasına rağmen meslek etiği ile ilgili olarak belirlenen kurallar genel olarak aşağıdaki şekildedir (Akdoğan, 2003, s. 309):

- Meslek üyeleri yasaların izin verdiği düzeyin üzerinde bir davranışta bulunmalı ve bu seviyeyi her zaman korumalıdır.

- Belirlenecek etik kurallar dürüst davranmaya ve olumlu bir izlenim bırakmaya yönelik olmalıdır.

- Belirlenen etik standartlara ters düşecek olan tüm davranışlar yasaklamalı ve buna yönelik cezai işlemler uygulamalıdır.

Her mesleğin kendine özgü bir takım gereklilikleri vardır. Burada dikkate alınması gereken husus, her meslekle ilgili, meslek sahipleri tarafından bu gereklilikler bilinmesidir. Bu konu, söz konusu meslek sahipleri için o mesleğe ait gerekliliklerin arasındaki uyum derecesinin belirlenmesi açısından da önemlidir. Çünkü meslek etiği her şeyden önce, o mesleği sürdürenlerin mesleğin gerektirdiği özelliklere ne derecede sahip olup olmadığıyla ilgilidir (Torlak, 2001, s. 84).

Meslek etiği, her mesleğin kendine özgü etik kurallarını temsil eder. Öğretmenlik mesleğine özgü etik kurallar için öğretmen meslek etiği belirtilmiştir.

2.2 Öğretmen Meslek Etiği

Bireyin ve toplumun kendini gerçekleştirme ve gerçek manada işlevlerini yerine getirilmesi için eğitim ile etik arasındaki doğal bağın korunması gerekir. Öğretmenlik mesleği statüsü ile bu bağı en iyi şekilde yansıtan meslektir. Öğretmenlik mesleğini doğru değerlendirmek için bu mesleğin gereklerini yerine getirerek yaşayan insanlara bunun nasıl yapılacağına gösterilmesi ile gerçekleşir. Öğretmenlik, öğrencilere ilişkin olan durumları, öğrencilerin insanlaşmasına katkıda bulunması ve bunu değerlendirme ve eylemde bulunma mesleğidir (Kuçuradi, 1988, s. 36).

Eğitim ve öğretimin uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde, öğretmen meslek etiğine dair ilkeler uygulanmalıdır. İnsanla çalışmak zahmetli iken, her bir bireyin bundan sonraki yaşantısının ele alınması gereken bu özel zaman diliminde, öğrencilere tek tek değer verip karar verme mekanizmalarına yardımcı olup onların nitelikli insanlar olarak yetişmelerine yardım etmek bir öğretmen için en kutsal vazifedir. Bu durumda,

öğretmenlerin etik sorumlulukları daha da artmaktadır.

Socket (1993), profesyonel öğretmenin ahlaki olarak öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap veren, öğrencileri ile empati kurabilen kişiler olduğunu belirtmişlerdir. Bu yaklaşımlarda bulunan öğretmenler, öğrencilerin kültürel ve sosyal farklılıklardan kaynaklanan öğrenmelerindeki engelleri aşmasını sağlamalıdır.

ILO/UNESCO ortak belgesinin “*Öğretmen Statüsü Tavsiyesi*” öğretmen mesleği ile ilgili temel ilkeler bölümünde dikkat çeken 3. ve 4. maddeleri şu şekildedir: “Eğitim (éducation), okulda geçen ilk günlerden başlayarak insan kişiliğinin tam gelişmesini, topluluğun (toplumun) düşünsel, moral, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan ilerlemesini ve ayrıca temel özgürlüklere ve insan haklarına derin bir saygı aşılmasını amaçlamalıdır. Bu değerler çerçevesinde, eğitimin barışa, tüm uluslar arasında ve tüm din ya da ırk grupları arasında dostluğa, hoşgörüye ve karşılıklı anlayışa yapabileceği katkıya en büyük önem verilmelidir. Öğretimin ilerlemesinin büyük ölçüde öğretmen kitlesinin niteliklerine ve yeteneğine, bu kitlenin üyelerinden her birinin insani, eğitsel ve mesleki niteliklerine bağlı olduğu kabul edilmelidir.” Bu maddeler ile öğretmenlerin eğitimdeki rolü ve olması gereken statüsü açıkça ifade edilmiştir. Bunlarla birlikte, öğretmenlik meslek etiği ile ilgili 6.maddesi de şöyledir: “Öğretim, kamu hizmeti sağlayan bir hizmet olarak düşünülmelidir. Bu meslek, öğretmenlerden yalnızca özenli ve sürekli bir öğrenim sonrasında kazandıkları ve sürdürdükleri derin bilgiler ve yetenekler değil aynı zamanda yükümlü oldukları öğrencilerin eğitimi ve esenliği için üstlendikleri kişisel ve toplumla ilgili sorumluluk anlayışı da gerektirir.” (Eğitim Sen, 2010, Eylül)

Eğitim Enternasyonu'nun (EI), 29 Temmuz 2001' de yayınladığı “Meslekî Etik Deklârasyonu” nun bazı maddelerinde öğretmenlerin öğrencilere, meslektaşlara, yöneticilere ve velilere karşı sorumluluklarını açıklıkla dile getirmiştir (Eğitim Sen, 2005, 2. C: 640-642). Bu maddelerin içeriği Ek 6'da ayrıntılı olarak verilmiştir.

Her zaman öğretmen meslek etiği şuurunu taşımak ve bu şuru uygulayabilmek öğretmenlerin önemli vazifeleridir. Öğretmenlerin daha bilinçli olması için etik ilke ve etik kodları bilmeleri gerekmektedir.

2.3 Etik İlke

Kuçuradi 'ye göre (2006, s. 70-73) etik ilkeler, sosyal yaşamda insanın değerini korumak amacıyla nelerin yapılması veya yapılmaması gerekenlere ilişkin düşünceler veya çıkarım sonuçlarıdır. Etik ilkelerin kaynağını ise üç tür çıkarım oluşturmaktadır: birincisi, tek tek davranışları yapan için genellikle doğurduğu sonuçlardan oluşan

genellemeler; ikincisi, insanlar arası ilişkilerde insanın değerine dayanarak yapılan çıkarımlar; üçüncüsü, mantıksal bir çıkarım olup değer yargıları üzerinden çıkarılan sonuçlardır.

Etik ilke ve standartların hazırlama aşamasında dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Bu beş nokta (Şen, 1998, s. 123-125): Birinci nokta, dürüstlüğü ve etik sorumluluğu tanımlamaya girişen standartların birbirleriyle çelişmemesi gerektiği; ikinci nokta, tanımlanan standartların açık ve herkesin anlayabileceği kadar basit olması; üçüncü nokta, belirlenecek standartların aşırı şekilde sınırlayıcı olmaması ve birbirleriyle çelişmemesi; dördüncü nokta belirlenecek standartların makul olması ve başarılabılır amaçlar içermesi; beşinci nokta ise, etik ilke ve standartların katılımcı bir anlayışla oluşturulması şeklindedir.

Etik ilkeler, insanlar arası ilişkileri düzenleyerek doğru ve yanlış arasındaki farkın ortaya konmasına yardımcı olur. Bu yüzden, her zaman açık ve net bir şekilde belli olmalıdır. Etik ilkedden sonra etik koda yer verilmiştir.

2.4 Etik Kod

Etik kod, bir kurumun temel değerlerini, nasıl davranılacağını gösteren bir rehber olarak nitelendirilebilir. Bir mesleğe ait tüm kurallara etik kod denir.

Kodlar yazılı veya yazısız olabilirler, fakat yazılı kodlar kamuoyu için sorumluluk taşıyıcı niteliktedir. Yazılı kodlar, bir meslekte veya bir organizasyonda oluşturulabilir. Kodlar, genel veya özel, zorlayıcı ve yasal nitelikli olabilir. Ayrıca kodlar, duvarda asılı 10 altın kural listesi veya eğitim ve öğretim karmaşık sisteminin, uygulamalı bir parçası da olabilirler (Plant,1994).

Etik kodlar, kurumların etik karar vermek için bu gerekliliğin farkında olup olmadıklarının ve bu gerekliliğin araştırılmasında net bir yol olduğu düşünülmektedir. Ancak etik kararlar, etik kültürünün geliştirildiği sürece var olur (Svensson ve Wood, 2004). Bu bağlamda, etik kodların etik karar vermedeki etkisi ortaya çıkmaktadır. Etik karar vermeyi besleyerek etik kültüre katkıda bulunurlar.

Etik kodlar, bir mesleğe ait kurallar olduğundan; öğretmen meslek etik kodları da öğretmenliğe özgü etik kodları ifade eder. Öğretmen meslek etik kodlarının da altı çizilmelidir.

2.5 Öğretmen Meslek Etik Kodları

Eğitimde etiğin önemli bir yeri vardır. Öğretmenler giderek daha çok etik sorunla

uğraşmaktadır. Öğrenci hakları toplumda önemini korumaktadır. Toplumun bilinç düzeyinin artmasıyla birlikte, öğretmen öğrenci ilişkileri daha ayrıntılı ele alınmaya başlanmıştır. Öğretmenler öğrencilerle, velilerle, okul yöneticileri ve diğer öğretmenlerle ilişkilerinde, “ne yapmalıyım”, “bu doğru olur mu” soruları ile karşı karşıya kalmaktadır. Etik, başkaları hakkında ahlaki yargılarda bulunan, başka insanların eylemlerini öven ya da kınayan herkesle ilgilidir (Haynes, 2002).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde öğretmenlik mesleği, “devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak öğretmenlik mesleğini diğer ihtisas alanlarına göre daha dikkatli gözden geçirilmesi tanımlanmaktadır. Özellikle insan odaklı bir uzmanlık alanı olması gereken bir süreçtir. Çünkü insanlarla ilişkiler yönünden öğretmenlik, diğer mesleklerden farklı olarak daha kapsamlı ilişkiler içinde yerine getirilen bir meslektir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005, s. 213).

Tüm mesleklerin etik ilkeleri olmalıdır. Geleceğe yön veren kutsal bir meslek olan öğretmenlerin de diğer mesleklerden daha fazla etik ilkelere bağlı olmaları gerekmektedir. Bu nedenle, öğretmen meslek etik ilkeleri daha açık ve net bir şekilde ifade edilmesi, öğretmenlik mesleği gibi kapsamlı ve çok boyutlu olan bir meslek dalı için faydalı olacaktır.

Aşağıda genel ve temel bir çerçevede öğretmenlik mesleğinin etik ilkeleri üzerinde durulmuştur (Aydın, 2003, s. 60–72):

1. *Profesyonellik*: Bir öğretmenin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği görevleri yapabilecek yeterliliğe sahip olmasıdır.

2. *Hizmette sorumluluk*: Eğitim öğretim hizmeti diğer mesleklerden farklı olarak bireyleri ve toplumu etkilediği için üzerine düşen sorumluluğun bilinci içinde olmalıdır.

3. *Adalet*: Öğretmen, her türlü eyleminde adil olmalı ve öğrenciler arasındaki ilişkilerde de adaleti sağlamalıdır.

4. *Eşitlik*: Öğretmen eğitim ve öğretimde din, dil, ırk, cinsiyet ya da başarılı veya başarısız gibi ayrımlar yapmamalıdır. Tüm öğrencilere eşit şekilde davranmalıdır.

5. *Sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması*: Öğretmen, öğrenci sağlığını ve güvenliğini tehdit eden her türlü olumsuzluğu ortadan kaldırmalıdır.

6. *Yolsuzluk yapmamak*: Öğretmen çıkar uğruna maddi ya da manevi kazanç sağlayamaz.

7. *Dürüstlük-doğruluk ve güven*: Etik davranış başkaları ile ilişkilerde dürüst olmayı ve gerektirir.

8. *Tarafsızlık*: Öğretmen kendi kişisel düşüncelerinin etkisi altında kalmadan her türlü olaya tarafsız yaklaşmalıdır.

9. *Mesleki bağlılık ve sürekli gelişme*: Öğretmen, bir lider olarak hem kendi mesleki bağlılık ve gelişmesini hem de öğrencilerin mesleki bağlılık ve gelişmesini sağlamalıdır.

10. *Saygı*: Öğretmen kendine, öğrencisine, velisine ve meslektaşlarına karşı saygıyı göstererek onların da saygısını kazanmalıdır.

Öğretmenlerin uyması beklenen etik değerleri öğrenciye ve mesleğe bağlılık olarak görmek mümkündür. Öğrenciye bağlılık bağlamında etik ilkeleri şöyle sıralamak mümkündür (Özbek, 2003, s. 47):

1. *Öğrenme sürecinde, öğrencinin bağımsız hareket etmesini engellemeyecek.*
2. *Öğrencinin görüş açısını haklı bir sebep veya zorunluluk olmadıkça değiştirmeye çalışmayacak.*
3. *Öğrencinin gelişmesi ve ilerlemesi amaçlanarak hazırlanan ders konusunu kasıtlı olarak değiştirmeyecek.*
4. *Öğrenciyi olumsuz düşüncelerden uzaklaştıracak, öğrencinin sağlık ve güvenliği konusunda gereken şartları sağlayacak.*
5. *Öğrenciyi küçük düşürme ya da utandırmak için kasıtlı hareketlerde bulunmayacak.*
6. *Öğrenciyi ırk, cinsiyet, ulus, renk, politik ve dinsel inanç, sosyal ve kültürel düzeyinden dolayı yargılayıp taraflı davranmayacak.*
7. *Özel çıkarları için öğrencilerinden yararlanmayacak.*
8. *Öğrenciler ile ilgili özel bilgileri yasal ya da mesleki zorunluluk olmadıkça açıklamayacak.*

Öğretmenlerden beklenen diğer etik değer ise mesleğe bağlılıktır. Bunu ise şöyle sıralamak mümkündür (Özbek, 2003, s. 47):

1. *İş başvurusunda gerçek dışı ifadede veya nitelikleri ile ilgili yanlış beyanda bulunmayacak.*
2. *Mesleğin gerektirdiği özelliklerle çelişen tavırlar sergilemeyecek.*
3. *Eğitimci olmayan birinin, öğretim yapmasına göz yummayacak.*
4. *Meslektaşlarının görevlerini icra etmeleri sürecinde elde edilen bilgileri yasal ve mesleki bir zorunluluk olmadıkça açıklamayacak.*
5. *Bir meslektaşı hakkında kasıtlı olarak, yasalara aykırı ya da olumsuz ifadede bulunmayacak.*
6. *Mesleğini yerine getirirken, kendisinin mesleki kural ve kararlarını değiştirecek, zayıflatacak herhangi bir hediye, para bağısı ve yardım kabul etmeyecek.*

Eğitim sisteminin stratejik ögesi olan öğretmen görevini yaparken “meslek etiği” açısından önemli sorumlulukları üstlenmektedir. Etik açıdan öğretmenler için uyulması gereken birtakım standartlar geliştirilebilir. Bunlar (Örenel, 2005, s. 18–20): (1) Öğretmen öğrencilerini sürekli olarak izlemelidir. (2) Öğretmen bir model olmalıdır. (3) Öğretmen, öğrencini güvenini kazanmalıdır. (4) Öğretmen öğrencilerini hem okulda hem okul çevresinde izlemelidir. (5) Bir öğretmen mesleki anlamda yeterli olmalıdır. (6) Öğretmen işleyeceği dersin amaçları ile öğretim kaynakları ilişkili olmalıdır. (7) Öğretmen öğrencilerin ihtiyaç ve isteklerine eğilmelidir. (8) Bir öğretmen öğrencilerin bireysel farklılıklarına saygı duymalıdır. (9) Toplumla ve diğer meslektaşlarıyla sürekli işbirliği içinde olmalıdır. (10) Öğretmen kendini sürekli yenileyebilmelidir. (11)

Öğretmen sınıf içinde ve toplumda öğrencilerin dikkatli olmaları gereken ahlak kurallarını onlara açıklamalıdır. (12) Öğretmen öğrencilerin öğrenme stillerine uygun bilgi kaynaklar seçmelidir. (13) Farklı öğretim tekniklerinin bilmeli ve bilinçli kullanılmalıdır. (14) Öğretmen öğrencilerinin ufkunu genişletmeli ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarmalıdır. (15) Öğretmen çok iyi derece de sınıf yönetimi teknik ve becerisine sahip olmalıdır. (16) Öğretmen teknolojiyi çok iyi takip edebilmeli ve bunu öğrencilerin gelişimi için kullanabilmelidir. (17) Okul, aile ve toplum arasında kurulan iletişimin etkili bir şekilde ilerlemesi için çalışmalıdır. (18) İnsan hakları ve ile öğretim arasındaki ilişkiyi kavramalıdır. (19) Öğretmen sahip olduğu yetenek ve becerilerini iyi bir şekilde kullanmalıdır.

Öğretmenlik mesleği, birçok alan ile ilgili olduğundan öğretmenlik meslek etik kodları ayrıntılı ve net olmalıdır. Öğretmenlerin tüm paydaşları ile ilişkilerinin önemi bu anlamda artmaktadır.

2.6 Öğretmenlerin Paydaşlarla İlişkileri

Okul eğitimin temel sistemini oluşturan genel bir kavramdır ve aynı zamanda eğitim ve öğretimin merkezidir. Etkili insan ilişkileri örgütlerin amaçlarına ulaşmalarının en önemli araçlarından birisidir. Okulda insan ilişkilerinin niteliğini geliştirmek bir örgüt olarak okulların varoluş nedenleri arasında yer almaktadır. Diğer örgütlerde olduğu gibi bir okulun da örgütsel, yönetsel ve eğitsel amaçları vardır ve bunları gerçekleştirmek için kurulur. Okulların kendilerine yüklenmiş olan ve kendilerinden beklenen bu görev sorumlulukları yerine getirmesi ve okulun etkili ve verimli olması için okulda iyi, sağlıklı ve sürekli insan ilişkilerinin olması gerekmektedir (Çınkır, 2004). Öğretmenler bu bağlamda tüm bu sorumlulukların merkezindedir ve bir takım sorumlulukları gerçekleştirebilmesi için etik ilkeler çerçevesinde hareket etmelidir.

Eğitimcilik, bireyleri ve toplumu doğrudan etkileyen, profesyonel düzeyde bir meslek alanıdır. Bundan dolayı mesleğin kalitesinin sağlanması için bu mesleği yürüten kişilerin, bu mesleğe uygun etik davranışlar gösterme gibi sorumlulukları vardır. Öğretmenlerin özellikle meslek sahalarına giren tüm konularda (öğrencilerle, meslektaşlarla ilişkiler, görevle ilgili sorumluluklar vb.) etik ilkeler çerçevesinde hareket ederek bu meslek mensuplarına bu konuda daha fazla sorumluluk yüklemektedir (Akdoğan, 2003, s. 309).

Bilmek ve öğretmek bir öğretimde bulunması gereken ana özelliklerdir. Konusunu iyi bilmek, yeniliklere açık olmak, bunları öğrencilerine en uygun yöntemlerle

anlatabilmek, öğretmenin en önde gelen nitelikleri arasında yer almaktadır. Öğrencilerine eşit davranabilme, öğrencilerin bireysel özelliklerini göz önünde bulundurabilme, planlı çalışma, sınıfta düzeni sağlayabilme, öğrencilere hoşgörülü davranabilme, zengin bir dil özelliğine sahip olabilme, bunların yanı sıra dostça davranabilme günümüz öğretmeninde bulunması gereken temel özelliklerdir (Oktay, 1991). Öğrencilerini ve mesleğini sevmeyen bir öğretmen bunları hakkıyla yapamaz ve bu sorumluluklarının farkına varamaz. Öğretmenlerin öğrencilerine karşı sorumlulukları tüm sorumluluklarında en başta yerini almaktadır.

Öğretmen-veli ilişkisi, öğretmenin en dikkatli davranması gereken sorumluluklarından biridir. Öğrencilerin eğitimde başarıya ulaşmalarında velilerin katkısı çok büyüktür. Okul – veli ilişkisi ne kadar güçlü olursa öğrencinin başarısı o oranda artış gösterir. Bu nedenle velinin okuldaki her türlü toplantılara, etkinliklere katılmasını sağlamak öğretmenin sorumluluğundadır. Öğrencisinin sağlıklı ve güvenli ortamda ne kadar eğitim gördüğünü bilmesi bir velinin en temel haklarından biridir. Öğretmen, öğrencinin derslerindeki akademik başarısı, davranışları, eşit eğitim alıp almadığını bilmesi için velilerin bilgi edinmesini sağlar. Bunun içinde yönetici ve öğretmenlerle yasal çerçevede, başkalarının eğitim hakkına zarar vermeden, kişilik haklarına saygı duyarak iletişim kurmalıdır. Öğrencileri ile ilgili toplantıları zamanında ayarlayıp okul ile ev arasındaki köprüyü kurmaya yardımcı olmalıdır.

Meslek etiği sınıf yönetimi ve öğrencilerle ilişkiler konusunda öğretmen adaylarına pek çok şey kazandırabilecektir. Tüm öğretmenlik kariyerleri boyunca meslek etiği öğretmen adaylarının meslekleri kapsamında tüm değer ve sorumlulukları benimsemelidirler. Çünkü meslek etiği ile öğretmen adaylarına gerektiğinde öğrencilerin geleceği için kendi meslektaşları ve toplum bireyleriyle işbirliği yapmaları gerekliliği, iletişim ve empati kurabilmenin ve ön yargılardan kurtulmanın önemi vurgulanmaktadır (Thompson, 1997, s. 68–70). Öğretmen meslek etiği, öğretmenlerin okuldaki meslektaşlarına karşı işbirliği ve iletişim halinde olmalarını gerektirir. Aynı mesleği paylaşanlar insanlar arasında dayanışma ve yardımlaşma çok önemli bir yer tutmaktadır.

Okul, personel, öğretmen, öğrenci ve yöneticileri içeren bir topluluktur. Okul yöneticileri, personellerinin iş memnuniyeti için liderlere yakışan vasıflara göre davranmalıdırlar. Yöneticiler, etik liderlik ve hizmetkar liderlik ile okullarında öncülük etmelidirler(Güngör Kıranlı, 2016). Öğretmenler ve yöneticiler saygı ve disiplin çerçevesinde mesleklerini neyi gerektiriyorsa yapmalıdırlar. Resmi işleri asla aksatmamaları gerekmektedir. Karşılıklı güven ortamı oluşturulmalıdır.

Öğretmenlerin öğrencilere, velilere, meslektaşlara ve yöneticilere karşı sorumlulukları yerine getirmeleri meslek etiği açısından son derece önemlidir. Öğretmenler bu paydaşlarla olan ilişkilerinde son derece duyarlı davranmaları öğretmenlik mesleğinin gereğidir. Öğretmenlerin paydaşlarla ilişkilerinden sonra Türkiye’de öğretmen meslek etiğine ilişkin yasal düzenlemelere değinilmiştir.

2.7 Türkiye’de Öğretmen Meslek Etiğine İlişkin Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de öğretmen meslek etiğine ilişkin yasal düzenlemeler ile ilgili öğretmen andına, Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulması ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanuna, kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmeliğe, kamu görevlileri etik sözleşmesine, eğitim-öğretim hizmeti verenler için mesleki etik ilkeler ile ilgili genelgeye yer verilmiştir.

Yasal düzenlemeler, anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, genelge, yönerge şeklinde olan normlar hiyerarşisine dikkat edilerek ele alınmıştır. İlk olarak öğretmen andına değinilmiştir.

2.7.1 Öğretmen andı

Dünyadaki uygulamaları dikkate alındığında eğitim iş göreni olarak öğretmenlerin, etik ilkeler çerçevesinde yetiştirilmesi, hizmet öncesi eğitimi de kapsayıcı bir süreç içermektedir. Bu bağlamda öğretmenlere daha mesleğe başlamadan üstlenecekleri görevle birlikte yüklendikleri etik sorumlulukları ve yerine getirmeleri beklenen etik ilkeleri de içeren “öğretmen andı” mevcuttur (Aydın, 2002, s. 137).

Türkiye’deki öğretmenlere öğretmen meslek etik ilkelerini ve sorumluluklarını hatırlatan “öğretmen andı” şu şekildedir:

“Türkiye Cumhuriyeti anayasasına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine, anayasada ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine sadakatle bağlı kalacağıma; Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını tarafsız ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak uygulayacağıma; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup, bunları geliştirmek için çalışacağıma; İnsan haklarına ve anayasanın temel ilkelerine dayanan millî, demokratik, lâik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarımı bilerek, bunları davranış halinde göstereceğime namusum ve şerefim üzerine yemin ederim.” (Resmi Gazete, 1982, Kasım, 30)

Öğretmen yemini olarak da bilinen öğretmen andı, öğretmenler için sadece hizmet öncesi değil, hizmet süreleri boyunca da tekrarlamaları ve hatırlamaları gerekir.

Öğretmen andından sonra yasal düzenlemeler, normlar hiyerarşisi olan anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, genelge, yönergeye sırasına dikkat edilerek değinilmiştir. İlk olarak Kamu Görevlileri Etik Kurulu (Etik Komite) kurulması ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanuna yer verilmiştir.

2.7.2 Kamu görevlileri etik kurulu (etik komite) kurulması ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun

5176 kanun numarası ile 25.05.2004 tarihinde kabul edilen, 25486 sayısı ile Resmi Gazete’ de Kamu Görevlileri Etik Kurulu (Etik Komite) kurulması ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun 11 maddelik kanun yayınlanmıştır (Resmi Gazete, 2004, Mayıs, 25). Bu maddelerin içeriği Ek 7’de verilmiştir.

Bu 11 madde, Kamu Etik Kurulu kurulması ve bu kanunlarla değişiklik yapılmasına ait maddelerdir. Bu maddelerde amaç ve kapsam, kuruluş, görevler, inceleme ve araştırma ve yönetmeliğe ait kanunlar açıkça ifade edilmiştir. Etik kurul (etik komite) hakkındaki kanundan sonra bu kanun çerçevesindeki etik günü ve haftası ele alınmıştır.

2.7.3 Etik günü ve haftası

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun kuruluşuna ilişkin 5176 sayılı Kanun, 25 Mayıs 2004 tarihinde TBMM'nde kabul edilmiştir. Bu Kurul, kamuda etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak ve etik uygulamayı gözetmek görev ve yetkisi çerçevesinde, 2008 yılından itibaren her yıl 25 Mayıs gününün ülke genelinde “Etik Günü”, aynı günün yer aldığı haftanın da “Etik Haftası” olarak kutlanmasını kararlaştırmıştır. Bu çerçevede, kurum ve kuruluşlarda etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmekle sorumlu olan etik komisyonları öncülüğünde Etik Günü (25 Mayıs) ve Haftası'nda (25 Mayıs-31 Mayıs) çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır (Resmi Gazete, 2004, Mayıs, 25).

Etik haftasından sonra kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmeliğe yer verilmiştir.

2.7.4 Kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmelik

Başbakanlık, öğretmenlerle beraber tüm kamu görevlileri ilgilendiren, 13.04.2005 tarih, 517YT001 nolu “*Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik*” yasa doğrultusunda çıkarılmıştır. Yönetmelik 13.04,2005

tarıhli 25785 nolu Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Yönetmeliğın maddeleri 30 maddeden oluşmaktadır (Resmi Gazete,2005, Nisan, 13). Bu maddelerin içeriğı Ek 8’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmeliğinden sonra, bu yönetmeliğın ekinde yer alan kamu görevlileri etik sözleşmesine yer verilmiştir.

2.7.5 Kamu görevlileri etik sözleşmesi

Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi'nde kamu hizmetinin her türlü özel çıkarların üzerinde olduğu ve kamu görevlisinin halkın hizmetinde bulunduğu bilinci ile hareket etmesi amaçlanmıştır. İmzalayan personelin her hükmüne uyması gereken sözleşmede, personel, görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek ve tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan işini yapacağını taahhüt etmektedir. Bu sözleşme şu şekildedir (Resmi Gazete, 2005, Nisan, 13):

Kamu hizmetinin her türlü özel çıkarın üzerinde olduğu ve kamu görevlisinin halkın hizmetinde bulunduğu bilinç ve anlayışıyla;

** Halkın günlük yaşamını kolaylaştırmak, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli biçimde karşılamak, hizmet kalitesini yükseltmek ve toplumun memnuniyetini artırmak için çalışmayı, * Görevimi insan haklarına saygı, saydamlık, katılımcılık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda yerine getirmeyi, * Dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, yaş, bedensel engelli ve cinsiyet ayrımı yapmadan, fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalara meydan vermeden tarafsızlık içerisinde hizmet gereklerine uygun davranmayı, * Görevimi, görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek veya tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan yerine getirmeyi, * Kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaçlar ve hizmet gerekleri dışında kullanmamayı ve kullandırmamayı, bu mal ve kaynakları israf etmemeyi, * Kişilerin dilekçe, bilgi edinme, şikayet ve dava açma haklarına saygılı davranmayı, hizmetten yararlananlara, çalışma arkadaşlarıma ve diğer muhataplarıma karşı ilgili, nazik, ölçümlü ve saygılı hareket etmeyi, * Kamu Görevlileri Etik Kurulunca hazırlanan yönetmeliklerle belirlenen etik davranış ilke ve değerlerine bağlı olarak görev yapmayı ve hizmet sunmayı taahhüt ederim.*

Bu sözleşmeyle, kişilerin dilekçe, bilgi edinme, şikayet ve dava açma haklarına saygılı davranması garanti altına alınırken, hizmetten yararlananlara, diğer memurlara karşı ölçümlü ve saygılı hareket edeceği vurgulanmıştır. Bu etik sözleşmeden sonra ‘‘Eğitim-Öğretim Hizmeti Verenler İçin Mesleki Etik İlkeler’’ genelgesi yayımlanmıştır.

2.7.6 Eğitim-öğretim hizmeti verenler için mesleki etik ilkeler

Başbakanlık koordinesinde, bakanlık temsilcileri, milli eğitim şube müdürleri,

okul müdürleri, öğretmenler, öğrenciler, veliler, sivil toplum ve sendika temsilcileri ile akademisyenlerin katıldığı iki ayrı çalışma yapılmış ve örnek insan olunması için etik kurallara uyulması kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Bu amaçla yayınlanan 2015 Mayıs 2015/12 nolu 97202150/730.06/6531543 sayılı genelgede “Eğitim-Öğretim Hizmeti Verenler İçin Mesleki Etik İlkeler” tanıtılmıştır. Bu etik kurallar özetle şu şekildedir (Resmi Gazete, 2015, Mayıs, 24):

I-Öğrenciler ile ilişkilerde etik ilkeler: sevgi ve saygı, iyi örnek olma, anlayışlı ve hoşgörülü olma, adil ve eşit davranma, öğrencinin gelişimini gözetme, öğrenciye ait bilgileri saklama, menfi psikolojik durumlarını yansıtmama, kötü muameleden kaçınma şeklindedir. II-Eğitimin mesleğine ilişkin ilkeler: sağlıklı ve güvenli eğitim ortamı sağlama, mesai ve ders saatlerine uyma, hediye alma, kişisel menfaat sağlama, özel ders verme, bağış ve yardım talebinde bulunma şeklindedir. III-Eğitimcilerle ilişkilerde etik ilkeler: eşitlik, güven ortamı oluşturma, bilgilerin gizliliği, meslektaş saygı, meslektaş işbirliği. IV-Veliler ile ilişkilerde etik ilkeler: Eğitimci, öğrencilerin sosyal, fiziksel, duygusal, kültürel, ahlaki, manevi ve düşünsel açıdan gelişimlerini sağlamak, beceri ve yeteneklerini ortaya çıkarmak için velilerle iyi iletişim kurar. Çocuklarıyla gerektiği gibi ilgilenmeleri konusunda velileri yönlendirir. Veliler arasında Irk, dil, din, renk, cinsiyet, siyasi görüş ve aile statüsüne dayalı ayrımcılık yapmaz. V-Okul yönetimini ve toplum ile ilişkilerde etik ilkeler: Eğitimci; öğrencilerin kaliteli bir eğitim-öğretim hizmeti almasını sağlamak için okul yönetimi ile işbirliği yapar, bu süreçte karşılaştığı sorunları yetkili birime bildirir. Kurum kaynaklarını etkili, verimli ve tutumlu kullanır. Topluma karşı pozitif ve aktif rol sergiler, sorumluluklarını yerine getirerek örnek olur. VI-Okul yöneticilerinin; öğretmenler, öğrenciler ve veliler ile ilişkilerinde etik ilkeler. Okul yöneticileri; eğitim ve öğretimin sağlıklı ve güvenli bir ortamda yapabildiği için gereken önlemleri alır. Kurum kaynaklarını etkin, verimli ve tutumlu bir şekilde kullanılması sağlar. Öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasında ayrımcılık yapmaz. Öğrencilerin eğitim ve öğretimiyle ilgili olarak velilerle iletişim kurar. Eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde öğretmenler arasında eşitlik, tarafsızlık ve liyakat ilkelerine riayet eder.

Bu genelgede öğrenciler, meslektaşlar, toplum ve okul yöneticileri ile ilgili ilkeler yer almaktadır. Türkiye’deki yasal düzenlemelerden sonra, yurtdışında öğretmenlere ilişkin etik ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

2.8 Yurtdışında Öğretmenlere İlişkin Etik ile İlgili Düzenlemeler

Yurtdışında öğretmenlere ilişkin etik ile ilgili düzenlemelerde sırasıyla Minnesota

Öğretmenleri ve Yöneticileri için Etik İlkeleri, Missouri Öğretmenler Yetiştirme Programları İçin Standartlar, Amerikan Rehberlik Derneği'nin Belirlediği Etik İlkeler, Florida Öğretmen Etik İlkeleri ve Amerikan Eğitim Derneği İlkeleri ele alınmıştır.

2.8.1 Minnesota öğretmenleri ve yöneticileri için etik ilkeleri

Etik kodlar, mesleki davranışı tanımlayan ilkeler bütünüdür. Hepsisi, lisanslı öğretmen ve yöneticiler için geçerlidir. Gücünü yasalardan alırlar. Minnesota Öğretmenleri ve Yöneticileri için Etik İlkeleri aşağıdaki gibidir (Lee, 2002):

I. Öğretmenler için etik ilkeleri a) Öğretmen, ayrımcılığa dayanmayan eğitim hizmeti vermelidir. b) Öğrencisini güvenlik ya da sağlık açısından zararlı durumlardan korumak için gerekli çabayı göstermelidir. c) Sadece, yasa tarafından gerekli görülmesi veya mesleki amaca hizmet etmesi durumlarında, kişiler hakkında gizli bilgiler açığa vurulur. d) Öğrenmeye yönelik bir atmosfer sağlamak için, otoriteyi disiplinli bir şekilde kullanarak davranır e) Öğrencilerle, ebeveynleriyle ve meslektaşlarıyla olan ilişkilerini kişisel çıkarları için kullanmamalıdır. f) Öğretim sorumlulukları, sadece otorite temsilcilerine yetkili personele (diplomalı) verilir. g) Sorun olan meseleleri hiçbir şekilde örtbas etmez ya da çarpıtmaz. h) Öğretmenlik nitelikleri ya da öğretmenin kendi nitelikleri hakkındaki gerçek ve kayıtları değiştirip, yanlış şekilde kullanmaz. i) Öğrenciler ya da meslektaşlar hakkında bilerek, yanlış ya da kötü niyetli ifade vermez. j) Öğretmenlik mesleği için, gerekli ya da uygun lisansa sahip ise, anlaşmayı kabul eder. II. Okul müdürleri için etik ilkeleri a) Yönetici, ayrımcılığa dayanmayan eğitim hizmetleri vermelidir. b) Öğrencisini ve personelinin doğrudan zararlı durumlardan sağlıklı ve güvenli bir şekilde aklı yatkın şekilde korumalıdır. c) Öğrenmeye yönelik bir atmosfer sağlamak için, mantıklı bir şekilde davranır. d) Öğrenciler, ana-babalar, makam, personel, iş arkadaşlarıyla mesleki ilişkileri, kişisel çıkarları için kullanmamalıdır. e) Sadece mesleki zorlama olursa, eyalet ve federal kanunlar ve okulun bağlı olduğu bölge politikalarını uygun şekilde, açığa vurur. f) Yönetici, eğitim kadrosu, personel ile ilgili gerçekleri ve kayıtları değiştirmez ve hatalı kullanmaz. g) Kasıtlı bir şekilde, öğrencileri, öğrencilerin aileleri, personeli ve meslektaşları hakkında hatalı ve zararlı söz sarf etmez. h) Mesleki adalete yakışmayan, hediye, öncelik vb. avantajları kabul etmez.

Minnesota Öğretmenleri ve Yöneticileri için Etik İlkeleri'nden sonra, Missouri Öğretmenler yetiştirme programları için standartlar ele alınmıştır.

2.8.2 Missouri öğretmenler yetiştirme programları için standartlar

Öğretmenlerin uygulamadığı veya inanmadığı değerleri başkalarına anlatmaya çalışması sonucunu alamayacağı gereksiz bir davranıştır. İlk önce öğretmenler bu değerler üzerinden kazandırmak istediği davranışlar için rol model olmalıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nin en büyük eyaletlerinden birisi olan Missouri Eyaleti'nde uygulanan meslek etiğine önem veren öğretmen yetiştirme programları bu bağlamda örnektir. Öğretmenlerin mesleki etiğe ilişkin görüşlerini oluşturmak ve geliştirmek için öğrenciler, veliler, meslektaşlar ve toplum için belirli standartlar getirilmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Missouri Standartları olarak ifade edilen öğretmen standartları, dokuz genel başlık altında toplanmış, bunlar alt standart ve her biriyle ilgili kalite ve performans göstergeleri yer almaktadır. Bu dokuz standart; uygun öğretime göre ayarlanmış içerik bilgisi, öğrenci öğrenme, yetişme ve gelişmesi, müfredat uygulama, eleştirel düşünme, pozitif sınıf ortamı, etkili iletişim, öğrenci değerlendirme ve veri analizi, profesyonellik ve profesyonel işbirliği şeklindedir (Missouri standards for teacher education programs, 2006).

Missouri Öğretmenler yetiştirme programları için standartlarından sonra Amerikan Rehberlik Derneği'nin belirlediği etik ilkelere değinilmiştir.

2.8.3 Amerikan Rehberlik Derneği'nin belirlediği etik ilkeler

Amerikan Rehberlik Derneği'nin belirlediği etik ilkeler aşağıdaki gibidir:

a. Otonomi: Bağımsızlık fikrine hitap eden bir ilkedir. Bu ilkenin esası bireyin seçme ve hareket serbestliğini tanımadır. b. Zarar Vermeme: Başkalarına (diğer insanlara) kasıtlı olarak zarar vermemelidir, “Zarar vermemek her şeyden önce gelir.” c. Yararlılık: Danışmanın sorumluluğunun, müşterinin iyiliğine katkıda bulunmak olduğunu yansıtan ilkedir. d. Adalet: Tüm bireylere aynı muamele anlamına gelmez. Adalet; eşit olanlara, eşit; olmayanlara farklılıkları ölçüsünde, farklı davranmaktır. e. Sadakat: Bağlılık, inançlık, onur verici olmayı içeren bir ilkedir (Forester ve Davis, 2001).

Amerikan Rehberlik Derneği'nin belirlediği etik ilkelere sonra Florida öğretmen etik ilkelerine yer verilmiştir.

2.8.4 Florida öğretmen etik ilkeleri

Florida Öğretmen etik ilkeleri aşağıdaki gibidir:

A. Öğretmen Etik İlkeleri:

1. Öğretmen değerleri; herkesin değerli ve önemli olduğuna, doğrunun araştırılmasına, başarıya, bilgi edinimine, demokratik vatandaşlık eğitimine adanmışlığa dayalıdır.

2. Öğretmenin her zaman önceliği öğrencileri ve öğrencilerinin mevcut gelişimidir. Öğretmen mesleki gelişimine önem vererek mesleki yargılama ve dürüstlük geliştirmelidir.

3. Öğretmen öğrencilerine, velilerine, çalışma arkadaşlarına karşı her zaman etik liderlik yapma ve sürdürmeye çalışmalıdır.

(<http://www.myfloridaeducation.com/dpe/publications/coe-training.pdf>).

2.8.5 Amerikan Eğitim Derneği ilkeleri

Eğitimciler için Etik Kuralları seçkin AAE Danışma Kurulu tarafından ve AAE Yürütme Komitesi tarafından geliştirilmiştir. Öğrencilerin ve eğitimcilerin haklarına ilişkin dört temel ilke içerir. Bu dört ilke şu şekildedir (The Association of American Educators, 2011):

1. Bütün öğrencilerin potansiyellerini yerine getirilmesine besleyen bir öğrenme ortamı oluşturmak için çabalar. 2. Yüksek etik standartları örneklendirmek için bilinçli bir çaba ile hareket etmektedir. 3. Her çocuğun baskıdan uzak tutar. 4. Her çocuğun kesintisiz bir eğitim hakkı olduğunu kabul eder.

Dört tane de prensip vardır. Şunlardır:

PRENSİP I: Öğrencilere yönelik etik davranış

Profesyonel eğitimci, öğrencilerinin, kendi eylem ve seçimlerinin sonuçlarını kabul etmelerine yardımcı olacak karakter özelliklerini öğretmek için kişisel sorumluluk kabul eder. Tüm eğitimciler bütünlük, çalışkanlık, sorumluluk, işbirliği, sadakat, vefa gibi yurttaşlık değerlerini hukuka saygı, insan yaşamı, başkaları ve kendileri için yardımcı olmakla yükümlüdür.

1. Her öğrenci ile adil bir şekilde ilgilenir ve hukuk ilkesine göre, disiplin dahil olmak üzere, sorunları çözmek için araştırır. 2. Kasıtlı olarak, öğrenciyi küçük düşürmez. 3. Yasalar gerektirmedikçe, öğrenci ile ilgili gizli bilgileri ifşa etmez. 4. Öğrenciyi öğrenmeye engel olacak sağlık veya güvenlik koşullarından korumak için çabalar.

5. Önyargı ya da şahsi taraf tutma olmadan gerçekleri sunmak için çabalar.

PRENSİP II: Uygulamalar ve performansa yönelik etik davranış

Profesyonel eğitimci, kendi sorumluluk ve hesap verilebilirliğini üstlenir ve devamlı olarak yeterlilik göstermek için çabalar.

1. Mesleki niteliklerin temelinde bir pozisyon ve sorumluluk kabul eder veya tahsis eder ve sözleşme veya tayin bakımından bağlı kalır. 2. Ruh sağlığı, fiziksel dayanıklılık ve herhangi bir profesyonel atama görevlerini gerçekleştirmek için gerekli sosyal basireti devam ettirir. 3. Mesleki gelişimini sürdürür. 4. Yazılı yerel okul politikaları ve etik kod ile çatışma içinde olmayan yürürlükteki yasa ve yönetmelikleri yerine getirir. 5. Okul ya da eğitim kurumlarının resmi politikalarını kasıtlı olarak yanlış sunmaz ve açıkça kendi kişisel görüşlerini bu görüşlerden ayırt etmez. 6. Kendisine adanmış tüm fonların açıklamasını yapar. 7. Mesleki ayrıcalıkları kişisel ya da partizan

avantajlar için kullanmaz.

PRENSİP III: Profesyonel meslektaşlara yönelik etik davranış

Profesyonel eğitimci, meslektaşları ile etik ilişkilerinde örnek teşkil ederek, mesleğin tüm üyelerine adil ve eşit muamele yürütür.

1. Yasalar gerektirmedikçe, meslektaşları ile ilgili gizli bilgileri ifşa etmez. 2. Bir meslektaşı veya okul sistemi ile ilgili kasıtlı olarak yalan beyanda bulunmaz. 3. Bir meslektaşının tercih özgürlüğüne müdahale etmez.

PRENSİP IV: Ebeveynler ve topluma yönelik etik davranış

Profesyonel eğitimci, özel eğitimin özel kontrolü üzerindeki kamu egemenliğini korumak için söz verir. Profesyonel eğitimci, kaliteli eğitimin ortak kamuoyunun hedefi olduğunu kabul eder, eğitim heyetleri ve eğitimciler ve bu kooperatif çaba bu amaca ulaşmak için bu gruplar arasında gereklidir.

1. Öğrencinin ile ilgili gereken tüm bilgileri açıklamak için ebeveynler ile iletişime geçmek için çabalar.

2. Toplum içinde ve onun sınıfında temsil edilmiş farklı kültürlerin değerlerine ve geleneklerine saygı duyar ve anlamak için çabalar.

3. Okul- toplum ilişkilerinde olumlu ve aktif bir rol oynar (<https://www.aaeteachers.org/index.php/about-us/aae-code-of-ethics>).

2.9 Öğretmen Meslek Etiği İle İlgili Düzenlemelerin Türkiye ve Yurtdışı Karşılaştırılması ve Yorumlanması

Son on yıldır etik ve etik ilkelere verilen önem artmaktadır. Eğitim, öğretmenler ve etik bu konuların odak noktasıdır. Eğitimde öğretmenlerin etik ilkelere yön vermesi ile öğretmen meslek etiği ve ilkeleri her zaman önemi korumaktadır. Bu yüzden yurtiçinde ve yurtdışında etik ile ilgili düzenlemeleri incelemekte fayda vardır.

Türkiye’de var olan etik ile ilgili düzenlemelerde etik ilkeler ve yasalar yer almaktadır. Ancak, bunların uygulama ve performans düzeyinde nasıl olması gerektiği belirtilmemiştir. Bu bağlamda, uygulama olarak gerçekleştirilmesi yasaya rağmen gündeme gelmemiştir. Bu düzenlemeler şu anda takip edilmemektedir. Öğretmen meslek etiği ve meslek etik ilkeleri için bağlayıcı kararların alınması gerekir. Farklı koşullarda öğretmenlik yapan öğretmenler için standartlar geliştirilmeye çalışılmalıdır.

Türkiye’deki etik ile ilgili düzenlemeler genele hitap etmektedir. Yurtdışında ise bölgesel, eyalet, bölge, okul düzeyinde etik düzenlemeler yapılmaktadır. Kendi açılarından yaptıkları bu düzenleme uygulanabilirliği artırmaktadır.

Öğretmen meslek etiği ile ilgili düzenlemelerin Türkiye ve yurtdışı karşılaştırılması ve yorumlanmasından sonra etik dışı davranış ve etik karar verme konuları ele alınmıştır.

2.10 Etik Dışı Davranış

Bireyler etik dışı davranışlara açgözlülükten-ideolojiye kadar değişen birçok nedenlerle girişmektedirler. Ancak hiç kimse doğru görünen şeyi yapmak adına, yasaları bilmezlikten gelemez (Steinberg ve Austren, 1996, s. 36). Kişiler bazen kendi görev ve yetkilerini çıkar çatışmalarında kullanabilmektedir. Bireyin kişisel çıkarlarını gözeticeği etik dışı davranışların hiçbir dayanağı olmamalıdır.

Her meslek grubunda olduğu gibi eğitim alanında da etik dışı davranışlarda bulunan öğretmenler olabilir. Özellikle öğretmenlerin hitap ettikleri kitle açısından daha dikkatli ve özverili olmaları en iyisi olacaktır. Bazı öğretmenler ise okuldaki resmi işleri yerine getirirken, öğrencilerle olan ilişkilerinde o kadar da hassas davranmadıkları görülmektedir.

Bireyin sergilemiş olduğu davranışların, toplumun beklentileri tarafından doğru ve yanlış ölçütleri dikkate alınarak değerlendirilen ve bu değerlendirme sonucunda kabul görmeyen kısmı etik dışı davranışlardır. Öğrencilerin, öğretmene saygı göstermeme, söz almadan konuşma, öğretmenin iyi niyetini kötüye kullanma, yalan söyleme gibi etik dışı davranışlar olarak belirlenmiştir (Mermer, Mutlugil ve Yaman, 2009, s. 94).

Gözütok'un (1999, s. 83–89), Türkiye'de öğretmenler üzerinde yaptığı araştırmasında, öğretmenlerde gözlenmekte olan etik dışı davranışların; okula içkili gitme, okula ait parayı kişisel amaçla kullanma, öğrencilerin sırlarını başkalarına anlatma, öğrencilerin önünde meslektaşlarını küçük düşürme, yönetmeliklere aykırı davranma, öğrencilere ve velilere bir şeyler satma, kavga etme, veli olanaklarını kişisel amaçlar için kullanma, yalan söyleme, okul malzemelerini kişisel amaçlar için kullanma ve küfürlü konuşma" davranışları iken, öğretmenlerde bazen gözlenen etik dışı davranışlar ise; "öğrencilerle laubali ilişkiler kurma, ayrımcılık yapma, tutarsız davranma, mazeretsiz rapor alma, ders süresini özel işlere kullanma" olarak belirtilmiştir.

Pelit ve Güçer'in (2006) yaptığı araştırmalarda etik dışı davranış olarak nitelenen davranışlardan bazıları ise not karşılığında maddi çıkar sağlamak, bireysel işler için öğrencileri kullanmak, akraba veya tanıdık öğrencilere ayrıcalıklı muamele etmek, öğrencilere fiziksel ceza vermek, çalışma saatleri içerisinde kişisel işlerle ilgilenmek, mazeretsiz işe gelmemek, mesai saatlerine uymamak, okula ait parayı kişisel işler için

kullanmak, kendi yaptığı bir hatayı meslektaşlarına yüklemeye çalışmak, meslektaşlarıyla ilişkilerinde cinsiyet ayrımı gözetmek, meslektaşının başarısını kendine mal etmek şeklindedir.

Ayrıca etik dışı davranışın gerekçelendirilmesinde, aşağıdaki yaklaşımlar da kullanılmaktadır: 1. Toplumun çıkarları için işleri hızlandırmak için bazı ilke ve süreçleri atlamak. 2. Kişisel olarak çıkarım yok, önemli olan işlerin yapılması. Bu nedenle kuralları biraz esnetmekte bir sakınca yoktur düşüncesi. 3. Birine yardım ediyorum, benim bu işte bir çıkarım yok düşüncesi. 4. Üstlerim benim değerimi bilmiyor, ben sömürülüyorum. Ben de kendi çıkarlarımı düşünmek zorundayım düşüncesi. 5. Çalışan bir suç işlemiş, cezalandırılması gerekir ama benden bulmasın düşüncesi (Aydın, 2006).

Etik dışı davranışların sebepleri kişisel, toplumsal ya da kurumsal temellere dayanabilir. Bu davranışların topluma ve ülkemize verdiği zararlar açıkça görülmektedir. Bu nedenle, etik dışı davranışları önleme adına seminerler ve faaliyetler gerekmektedir. Etik ile ilgili değerler hayatın her dönemine yerleştirilerek, etik davranışların oluşması için zemin hazırlanmalıdır. Ayrıca, etik dışı davranışların bilinmesi, etik karar vermeye yardımcı olacaktır.

2.11 Etik Karar Verme

Bireyler yaşadıkları etik ikilemler sonucunda bilerek veya bilmeyerek etik dışı kararlar alabilirler. Bireylerin etik dışı davranışlardan kaçınması için karar verme sürecinde kendilerine yol gösterecek etik ilkelerin belirlenmesinde fayda vardır. Bu amaçla davranışların etik ilkelere uygun olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak Boston'da Bentley College İş Etiği Merkezi tarafından bir test geliştirilmiştir (Aydın, 2006, s. 32). Bir kişi, belli bir konuda karar vermeden önce şu altı soruya yanıt vermelidir (Lambertoon ve Minor, 1995, s. 333 akt: Aydın, 2006): 1. Bu doğru mu?, 2. Bu adil mi?, 3. Eğer birisi zarar görecekseniz bu kim?, 4. Eğer verdiğiniz karar gazetelerin birinci sayfasında yer alsaydı kendinizi rahat hissediyor muydunuz?, 5. Aileniz, çocuğunuz ya da akrabalarınıza bunu söyler miydiniz?, 6. Olay nasıl görünüyor?

Etik karar vermede pratik olarak geliştirilen rehberler vardır. Bu rehberlerden bir tanesi şöyledir:

a) Problemin tanımlanması: Kişiler kendilerine bazı sorular sormalıdır, (1) Bu durum beni ilgilendirir mi? (2) Ben kimim? Ne yapmalıyım? (3) Bu durum çalışanlarla mı? Kurumla mı? Politikalarla mı? Bürokrasi ile ilgili mi? b) Etik ilkelerin uygulanması: Problem karmaşıksa, etik karar verme basamakları kullanılmalıdır. Bunlar şu şekilde

belirtilmiştir: (1) İkilemin doğasını boyutlarını belirlenmelidir. (2) Etik ilkelerin tamamı dikkate alınmalıdır. (3) Mesleki açıdan karar vermede en doğru mesleki literatür taranmalıdır. (4) Tecrübeli profesyonel destek alınmalıdır. (5) Etik ikilemi çözmeye yardımcı olacakları düşünülen ulusal kurullara başvurulmalıdır. c) Belirgin yeteneklerin harekete geçirilmesi d) Karar verme aşamasına geçilmesi: Belirgin tüm seçimlerin sonuçlarını dikkate alarak öncelikleri ve sonuçları belirlenmelidir. Problemler sonuçlar elenmelidir (Miller ve Davis, 1996; akt: Kıranlı ve Ilgan, 2007).

Karar vericiler için gerçekleştirilen bir alternatifin gelecekteki sonuçlarının ne olacağını tam olarak bilinemez. Örgütler ve çevreleri sürekli değiştiğinden, gerçekleştirilen kararların gelecek sonuçları mükemmel olarak kestirilemez (Certo, 2003, s. 165). Bu yüzden tüm çözüm önerileri listelenmeli ve çeşitli alternatifler ışığında en doğru sonuca karar verilmelidir.

Etik karar vermede, etiği ilgilendiren boyut bir kişinin karar vermesi değil, bir ilişkide neye karar verdiği ve vardığı kararlar doğrultusunda ne yaptığıdır. Kişinin kararı onun hedefidir. Kişi hedefe ulaştığında; istekleri tamamen veya geçici olarak gerçekleşmiş olur. Kişinin kararları, ya kendisi için ya da başka kişi, kişiler için verilen kararlardır (Kuçuradi, 1999, s. 67). Bu yüzden karar verme sürecinde tek boyutlu düşünülmemelidir.

Etik karar vermede alınacak kararlar bireyleri ya da grupları etkileyeceği için derinlemesine düşünülmelidir. Gerekli görülen yerlerde daha tecrübeli meslektaşlara danışmaktan kaçınılmamalıdır. Bütün alternatif yollar ele alınarak sonuca ulaşılmalıdır. Bunlarla birlikte, öğretmenlerin etik ile ilgili eğitimi almış olmaları da katkı sağlayacaktır.

2.12 Öğretmen Etik Eğitimi

Günümüz öğretmenlik eğitimi programları genellikle öğretmenliğin teknik boyutlarına, gerekli becerilere ve bilgi birikimi kazandırmaya odaklanmıştır. Türkiye’de son zamanlarda etik eğitimi üzerine yazılan az sayıda inceleme bulursa da, ülke çapında öğretmenlik eğitimi programları hâlen mesleğin etik boyutlarını içeren dersleri kapsamamaktadır (Anonim, 2006).

Campbell (2008, s. 372), “Öğretmen eğitimi, etik öğretimini ihmal ediyor.” diye yakınmıştır. Öğretmen yetiştirme programlarının, yeni öğretmenleri seçtikleri mesleğin ahlaki boyutlarını tanıyacakları ilk yer olduğu için ahlak ve etik eğitiminin daha fazla vurgulanması gerektiğini ısrarla tavsiye etmiştir.

Snook'un (2003) üzerinde durduğu gibi, eğitim insanları belirli yönleri değiştirmeyi amaçlar ve yakın, kişisel, hiyerarşik ilişkiler içeren yöntemler kullanır ve öğretim, etik meselelerin merkezinde olan bir meslektir. Bu yüzden, öğretmenlerin profesyonel etik kodlarını desteklemek için etik eğitiminin gerekliliği ortadır.

Bu konuda tecrübe sahibi olmayan bir öğretmen de tabii ki mesleki etik konusunda eksik kalacaklardır. Dolayısıyla eğiteceği öğrencide aynı durumda olacaktır. Etik eğitimi vermek için öncelikle etik eğitimi almış olmak gereklidir. Guzman'ın ifadesiyle (2000), tahtayı işleyen insan elde ettiği sonuçları her gün dikkatle gözden geçirir ve hatalı olan yolda yürümeye dikkat eder; yanında bir çırağı varsa deneyimlerinden edindiği her şeyi ona öğretebilir. İçsel yaşamı olmayanların yanında diğerlerinin içsel yaşamını uyandıracak eğitim de olmaz.

Etik ile ilgili ciddi sorunlarla karşılaşıldığı için özellikle öğretmen meslek etiği üzerinde daha fazla durulmalıdır. Bu anlamda daha fazla bilgi sahibi olunması için öğretmen meslek etiği ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalar incelenmiştir.

2.13 Literatürdeki Araştırmalar

2.13.1 Yurtiçi araştırmalar

Aksoy (1999), "Educators' Beliefs About Ethical Dilemmas In Teaching: A Research Study Among Elementary School Teachers In Turkey" başlıklı çalışmasında Kayseri ilinde altı ilköğretim okulunda görev yapan 150 öğretmenle çalışmıştır. Araştırmada, öğrenciler arasında ırk ve din ayrımı yapmak, derslere geç girmek, sınıftan erken ayrılarak ders süresini kısaltmak, öğrenciyle ilgili özel bir bilgiyi ya da problemi sınıf arkadaşlarına söylemek, öğrencilerin pahalı hediyelerini kabul etmek gibi 24 davranış örneklem grubundaki öğretmenlere sunulmuştur. Araştırma sonucunda öğretmenlerin etik ya da etik dışı buldukları davranışlar ortaya koyulmuştur.

Gözütok'un (1999) yaptığı "Öğretmenlerin etik davranışları" konulu araştırmasında ilk ve orta öğretim, öğretmen adayları, emekli öğretmenler, ilk ve ortaöğretim yöneticileri, ilk ve ortaöğretim öğrencileri, Milli Eğitim Bakanlığı üst kademe personeli, Talim Terbiye Kurulu Üyeleri, üniversite öğretim elemanları ile eğitim sendikası üyelerinden oluşan 545 kişi üzerinde 34 maddelik iki ölçek uygulamıştır. Araştırmanın sonucunda, davranışları etik bulma derecelerini ve öğretmenlerde bu davranışları gözleme düzeylerini belirtmiştir. Ayrıca, öğretmenlik eğitim programlarında etiğin tekrar ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur.

Kurtalan'ın (2007) “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Etik Değerler Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri” başlıklı araştırmasına İstanbul ilindeki sekiz özel eğitim okulundaki 132 öğretmen katılmıştır. Araştırmada, Kişisel ve Mesleki Özellikler Anketi, Etik Önermeler, Eğitim-Öğretim Koşulları Anketi ve Mesleki Değerler ve Görüşler Anketi kullanılmıştır. Araştırmasının sonucunda, genç öğretmenlerin meslekî yaşantılarına eleştirel baktıkları, ancak olumsuzlukları düzeltmede yeterli çabayı göstermedikleri, meslekî anlamda kendilerini tam olarak tanımlayamadıkları ortaya çıkmıştır.

Öztürk (2010), “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Etik İlkelerle İlgili Görüşleri” isimli araştırmasında Türkiye’deki okul öncesi öğretmenlerine yönelik bir etik kod listesi geliştirmeye çalışmıştır. Bu çalışmada Samsun merkezinde belirlenmiş 29 okul öncesi öğretmeni ile yarı yapılandırılmış sorular ile görüşmeler yapmıştır. Görüşmelerin sonucunda öğretmenlerin konu ile ilgili görüşleri içerik analizi yöntemiyle gruplandırmıştır. Öğretmenler tarafından söylenen her farklı görüş bir etik kod maddesi olarak listeye eklenip, Türkiye’deki okul öncesi öğretmenlerinin meslek etik kodlarının bir çatısı oluşturulmaya çalışmıştır. Araştırmada öğretmenlerin çocuklara, kendisine, eğitim programına, mesleğine, ailelere ve meslektaşlarına yönelik olan sorumlulukları ile ilgili değerlendirmeler yapmıştır. Türkiye için düzenlenecek olan bu etik ilkelerin Türk kültürüne uygun etik kodların oluşturulmasında bir gereklilik olduğunu belirtmiştir.

Özbek (2003), “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri ve Bu İlkelere Uyma Düzeyi” başlıklı araştırmasında tarama modeli kullanarak resmi lise ve dengi okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini ortaya koymaya amaçlamıştır. Bu araştırmanın evrenini, 81 ilde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı lise ve dengi okullarda görev yapan 5767 beden eğitimi öğretmeninden ve 5576 lise ve dengi okul müdüründen oluşturmuştur. Bu evrenden örneklem olarak, 465 öğretmen ve 398 okul müdürü almıştır. Araştırmada “kişisel bilgi formu” ve “beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki etik ilkeleri” ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda beden eğitimi öğretmenleri için, profesyonellik boyutunda 14, sorumluluk boyutunda sekiz, dürüstlük boyutunda beş ve saygı boyutunda beş olmak üzere toplam 32 mesleki etik ilke belirlemiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin meslek etiği ilkelerine uyma düzeylerini artırmak için beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programlarına meslek etiğine yönelik dersler koyulması gerektiğini vurgulamıştır.

Koç’un (2010) “Etik Boyutlarıyla Öğretmenlik” adlı derleme çalışmasında öğretmenliğin etik boyutlarını tartışmış ve mesleğin etik bilimine konu olmasına neden olan

temel faktörleri ortaya koymuştur. Değişik yazar ve araştırmacılardan derlenen görüşlerin ışığında, öğretmenlik mesleğinin etik boyutları tartışmıştır. Bunu yaparken öğretmen - öğrenci etkileşiminin ve öğretmen tutumlarının etik yanları incelemiştir. Ayrıca, öğretmenliğin belli davranışları ortaya çıkarmak için bir araç veya insanın etik varlığını ortaya koyduğu bir süreç olarak ele alınmasını tartışmıştır. Sonuç olarak, öğretmenlerin hemen her anının etik bağlamda değerlendirilebileceğini ortaya koymuş ve eğitimcilerin konuya duyarlılığının gerekliliğini vurgulamıştır.

Çelebi ve Akbağ (2012), “Genel Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Etik Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma” adlı araştırmasında 231 öğretmen ile çalışarak öğretmenlerin etik davranış boyutlarını belirlemek için “Öğretmen Etik Davranış Ölçeği” geliştirmişlerdir. Ölçek ; “görev bilinci, erdemlilik, insani duyarlılık, mesleki yükümlülük ve ahlaki düşünce” olmak üzere beş faktörlü bir yapıya sahiptir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin mesleklerini yaparken “insani duyarlılık” alt boyutundaki davranışlara diğer alt boyutlara göre daha çok önem verdikleri saptamışlardır.

Örenel (2005), “Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkeleri Kapsamındaki Davranışlarının İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Algılarıyla Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde öğrenciler üzerinde çalışmıştır. Araştırmada, öğrencilerin buldukları öğretim kademeleri ile öğretmenlerinin “Adalet, Dürüstlük, Saygı, Güven, Mesleki Sorumluluk, Mesleki Yeterlilik, İnsan Hakları, Sevgi, Örgütsel Bağlılık” boyutlarındaki meslek ilkelerine uygun davranışları arasında bir bağıntı bulmuştur. Öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile öğretmenlerinin “Adalet, Dürüstlük, Saygı, Güven, Mesleki Sorumluluk, Mesleki Yeterlilik, İnsan Hakları, Sevgi, Örgütsel Bağlılık” boyutlarında ki meslek ilkelerine uygun davranışları arasında bir bağıntı bulunamazken; öğrencilerin buldukları öğretim kademesi değişkenine göre bir bağıntı tespit etmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun mesleki etik ilkelere uygun davranışlar sergiledikleri ve düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Şakar’ın (2010), “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Etik Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında ilköğretim sınıf öğretmenlerinin etik görüşleri değerlendirmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada olgu bilim deseni kullanmıştır. Araştırmacı ilk dört alt amacı için Van ilinde 15 kişilik öğretmen grubu ve beşinci alt amaç için de 60 kişilik bir öğretmen grubu oluşturarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yazılı görüş formu kullanmıştır. Betimsel ve içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin etik kavramı

bilgisine sahip olmadıkları, etiği ahlak kavramı olarak ifade ettikleri ve iki kavram arasındaki farkı ifade edemedikleri, erdem kavramının bilgisinden ziyade erdemli bireye ait özellikleri ifade ettikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bilgi sahibi olmadıkları halde meslek etiği ile ilgili olarak bazı kavramları kullandıkları görülmüştür.

Öğretmen meslek etiğine ilişkin yurtiçi araştırmalardan sonra yurtdışında yapılmış araştırmalar ele alınmıştır.

2.13.2 Yurtdışı araştırmalar

Forster (2012), “Codes of Ethics in Australian Education: Towards a National Perspective” başlıklı makalesinde değer kavramı, bireysel otonomi, düzenleyici kontrol ve kolektif bütünlüğün problemlerini dile getirmeyi amaçlamıştır. Öğretmenlerin mesleki bütünlüğü yansıtan değer eğitimcileri ve ahlak temsilcileri olarak çift yönlü ahlaki sorumluluk sahipleri olduğunu ve etik kodların mesleki değerleri paylaştığını ve mesleğe özgü bilinen meseleler etrafında harekete geçilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Araştırmada yoğun bir şekilde öğretmen ahlakı ve önemli eğitsel göstergeleri olan dökümanlar ışığında mantıklı açıklamalar sunmuştur.

Boon (2011), “Raising the Bar: Ethics Education for Quality Teachers” başlıklı araştırmasında vaka incelemesi yapmıştır. Bu vaka incelemesi bölgeseldir. Bu çalışmayı, hizmet öncesi ve sonrası öğretmenlerin karşılaştığı etik ikilemleri belgelemek için tasarlamıştır. Ayrıca, hizmet öncesi öğretmenlerin etik eğitimi fikirlerini keşfedilmesi ve BEd programında dört yıllık bir eğitim boyunca etik konuları ile ilgili eğitim içeriğini incelenmesi amaçlamıştır. Etik ile ilgili öğretmen eğitime kurslarının ihtiyacını vurgulanmıştır. Öğretmenlerin sınıf içindeki etik sorunların keşfedilmesi ve öğretilmesi için öğretmen kalitesinin artırılması gerektiği belirtmiştir. Ayrıca, öğretmen kalitesini artırmak için sürekli çaba sarfedilmesine rağmen, bu durumun sorunlu olduğu, kaliteli öğretimin bir şekilde öğretmenlerin inançları, değerleri ve etik görüşlerine bağlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Seghedin (2014), “From The Teachers Professional Ethics to The Personal Professional Responsibility” isimli makalesinde eğitim ve etik arasında bağı ve öğretmen etik eğitimini sunmayı hedeflemiştir. Görev aşkı, iş ilişkisi, öz değerlendirme, sorumluluk unsurlarının etiğin ana öğeleri olduğu, bu konuların her öğretmenin bakış açısı altında tartışılması gerektiği belirtmiştir. Bu çalışmasında, profesyonel organizasyonlar, üniversiteler ve okulların uygulamalı etiği öğretmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu şekilde öğretmenlerin ahlaki profesyonelliğinin gelişmesine katkı

sağlayacağını belirtmiştir.

Colnerud (2006), “Teacher Ethics as a Research Problem: Syntheses Achieved and New Issues” adlı makalesi öğretmen etiği ve öğretimin ahlaki boyutları üzerinedir. Dört araştırma problemi bu makalede tartışılmıştır. Bu konular yükümlülük ile dürüstlük arasındaki ilişki, erdem etiği ile etik kurallar arasındaki çelişki, ahlaki eğitim ve mesleki etik arasındaki ilişki ve ahlaki açıdan meslek eğitiminde önemli olması şeklindedir. Ayrıca, tartışmayı yenilemek için araştırma problemleri açık ve net bir şekilde ileri sürülmüştür. Araştırmada iki mesele ileri sürülmüştür. Birincisi, ahlaki açıdan iyi bir öğretmen olmanın neden bu kadar zor olduğu sorusunu cevaplamak ve ikicisi de öğretmenlerin eğitim ve öğretimden sorumlu olmaları şeklindedir.

Zheng, Lou ve Hui, Song (2005), “Survey of Professional Ethics of Teachers in Institutions of Higher Education: Case Study of an Institution in Central China” isimli araştırmalarında öğretmenler arasındaki mesleki etiğin standardı, direk olarak bir okulun önemli bileşenlerinden olan eğitimsel standartlarına karar verdiğinden bahseder. Öğretmen meslek etiğinin şimdiki durumunu açıklığa kavuşturan bu makalede toplumun bu etiği nasıl değerlendirdiği ve bu etiği etkileyen faktörlere yer vermiştir. Öğretmen-öğrenci etkileşimi için belli kriterlerin olması gerektiği ve öğretmenlerin mesleki yeteneklerinin bu etkileşimde önemli bir yerinin olduğu bu faktörler arasındadır.

Freeman (1996), “ Professional Ethics: A Survey of Early Childhood Teacher Educators and A Curriculum for Preservice Teachers” adlı araştırmasında erken çocukluk öğretmenlerinin eğitiminde mesleki etik eğitimi iki bölümde çalışmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama aracı ile mesleki etiğin kurslarda belirgin bir amaç olarak görülüp görülmediği ve müfredatta etiğin nasıl bir yeri olduğuna dair sorular sormuştur. NAECTE (National Association for the Education of Young Children Teacher Educator) üyelerinin NAEYC kodları üzerinde durmalarına değinilmiştir. Sonuç olarak, etkili etik eğitiminin yararlı olduğu ve etik eğitiminde örnek olay çözümlerinin, öğrencilere kodları içselleştirmeleri ve uygulama fırsatı bulabilmeleri durumunda ümit verici bir yöntem olduğu vurgulanmıştır.

Bir sonraki bölümde araştırmanın yöntem bölümüne yer verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın desenine, çalışma grubuna, verilerin çözümlenmesi sürecine ait bilgilere değinilmiştir.

3.1 Araştırmanın Deseni

Araştırmada, Eskişehir il merkezinde anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerinin öğretmen meslek etiğine ilişkin görüşlerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Bunun nedeni nitel araştırmaların araştırma yapılan ya da yapılması planlanan kişilerin sahip oldukları deneyimlerden doğan anlamların sistematik olarak incelenebilmesinde tercih edilen bir teknik olmasıdır (Ekiz, 2003). Nitel araştırma yönteminin en önemli katkısı, araştırılan konuyu, ilgili bireylerin bakış açılarından görebilmeye ve bu bakış açılarını oluşturan sosyal yapıyı ve süreçleri ortaya koymaya olanak vermesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Nitel araştırma yöntemi, araştırmanın tasarlanması ve gerçekleştirilmesinde araştırmacıya esneklik sağlamaktadır. Araştırmanın her aşamasında duruma göre yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirme, araştırmanın kurgusunda değişiklikler yapma nitel araştırmanın özünü oluşturmaktadır. Nitel araştırmaların bir özelliği de keşfedici olmalarıdır. Keşfedici özelliğe sahip araştırmalar, üzerinde az çalışılmış konuları aydınlatmada oldukça kullanışlı ve yararlıdır (Neuman, 2012, s. 228)

Nitel araştırma yapan araştırmacı üç temel konuyu dikkate almalıdır. Öncelikle araştırmaya temel oluşturacak kuramsal çerçeve açık bir şekilde oluşturulmalıdır. İkinci olarak araştırmacı sistematik, yapılabılır ve esnek bir araştırma stratejisi oluşturmalıdır. Üçüncü önemli bir konu ise yapılan araştırmanın okuyucunun anlayabileceği tutarlı ve anlamlı bir rapora dönüştürülmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırma sürecinde de kuramsal çerçeve oluşturulduktan sonra görüşme yöntemi kullanılırken esneklik sağlanmış, daha derinlemesine yanıtlar için sorular tekrar edilmiş ve bunlar yapılırken sorulardan ve ana konudan uzaklaşmamıştır.

Nitel araştırmanın en önemli özelliği, insanları, varlıkları ve olayları kendi doğal ortamlarında incelemesidir (Punch, 2005, s. 142). Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çevresinde inceleyen, olgu ve durum arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belli olmadığında kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yin, 2003, s. 13).

Creswell'e (2013) göre durum çalışması, derinlemesine veri toplamayı içeren veri toplama araçlarıyla zaman içinde ortaya çıkan durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Bu çalışmada katılımcıların doğal ortamlarında yapılan görüşmeler ile elde edilen veriler sonucu tema ve alt temalar ortaya çıkmıştır.

3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Eskişehir ili merkezinde yer alan anadolu liselerinde görev yapan 40 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem seçimi genel liseler, meslek liseleri, Fen Liseleri, Anadolu liseleri türlerinden Anadolu Liseleri küme örneklemesine dayalı olarak seçilmiştir. Eskişehir il merkezinde yer alan toplam 24 Anadolu lisesinden dördünde pilot uygulama yapılmıştır. Diğer 20 Anadolu lisesinden ikişer öğretmen ile asıl uygulama yapılmıştır.

Bu çalışma grubu; 21 kadın, 19 erkek toplam 40 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları; 25-30 yıl arası iki, 30-35 yıl arası beş, 35-40 yıl arası 13, 40-45 yıl arası 16, 45-50 yıl arası dört kişi şeklindedir. Görüşme yapılan öğretmenlerin kıdemleri değişiklik göstermektedir. Bunlardan 1-5 yıl arası iki, 6-10 yıl arası beş, 11-15 yıl arası 13, 16-20 yıl arası 16, 20-25 yıl arası dört öğretmen vardır. Atama branşları; edebiyat, matematik, tarih, kimya, biyoloji, beden eğitimi, fizik, felsefe, din kültürü ve ahlak bilgisi, İngilizce şeklinde değişiklik göstermektedir.

3.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Veri toplama aracı, yarı yapılandırılmış görüşme formundan oluşmaktadır. Literatür taraması sonucu oluşturulan sorulardan görüşme formu hazırlanmış, pilot uygulama yapıp, sonrasında asıl uygulama için veri toplama aracı hazır hale getirilmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Bu çalışmada nitel çalışmada veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşmeye göre veriler toplanmıştır. Öğretmenler ile yüz yüze görüşmeler yoluyla bilgi toplanmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşme, nitel çalışmada en sık kullanılan veri toplama aracıdır. Görüşmenin amacı bir bireyin iç dünyasına girip perspektifini anlamaktır. Görüşme yoluyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve tepkiler gibi gözlemlenemeyeni anlamaya çalışırız (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşmede önceden belirlenen sorular ile

ciddi bir amaç için etkili bir iletişim süreci yaşanmaya çalışılır. Görüşmenin amacı, kişilerin bakış açılarını, duygularını, deneyimlerini, düşüncelerini, beklentilerini, amaçlarını ve değerlendirmelerini anlamaktır (Patton, 2002). Bu araştırmada da, aynı şekilde katılımcıların öğretmen meslek etiği düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

İlk bakışta görüşme, kolay bir veri toplama yöntemi gibi görünebilir. Konuşma ve dinleme gibi herkes tarafından kullanılacak temel becerileri gerektirdiği düşünülse de çok boyutu kapsamı açısından görüşme hem sanat hem de bilimdir (Patton, 1987, s. 108). Bu açıdan yapılan görüşmelerde konuya yoğunlaşılması sağlanmış ve dinleme eksikliğine yer verilmemeye çalışılmıştır. Katılımcıların doğru ve dürüst bir şekilde tepki vermeleri amaçlanmıştır.

Bu araştırmada pilot uygulama yapılmadan önce bir öngörüşme yapılmış, ayrıca konuyla ilgili alanyazın taranarak öncelikle bir taslak liste oluşturulmuştur. Sonrasında pilot uygulama için 20 soru hazırlanarak uygulanmış, pilot uygulama sonucu analiz ve değerlendirmeler yapılarak, tekrar eden cevaplar, gereksiz olabilecek sorular belirlenip, görüşme formuna son hali verilerek, asıl görüşme uygulaması için altı tane görüşme sorusu oluşturulmuştur.

Araştırmaya katılmayı kabul edecek öğretmenlerle uygun gün ve saatler belirlenip görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılarla asıl görüşmeler yapılmadan öncesinde öngörüşme yapılarak kendilerinin de uygun olduğu zaman dilimlerinde görüşmelerin yapılması planlanmış ve bu doğrultuda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından ve bire bir olarak gerçekleştirilmiştir. Etkili bir görüşme için katılımcıların ayrıntılı ve derinlemesine bilgi almaya çabalanmış ve geri bildirimlerde bulunulmuştur. Katılımcıların bir bölümü kabul etmedikleri, bir bölümü de çekindikleri için verileri etkilememesi açısından ses kaydı yapılamamıştır. Ancak görüşmeler sırasında not alınırken dikkatlice her şey yazılmaya çalışılmıştır. Görüşme süreleri 45 dakika civarı sürmüştür.

Görüşmeye başlamadan önce araştırmanın amacı belirtilmiş ve bu görüşmenin verilerinin sadece araştırma için kullanılacağı, kesinlikle görüşmeyi yapan kişinin adının, okulunun gizli kalacağı, verilerde kodlama kullanılacağı ve kendi adlarının yer almayacağı gibi konularda açıklama yapılarak araştırma izin belgesinin ve görüşme sorularının bir fotokopisi gösterilmiştir. Görüşmelere araştırma izin belgesi ve görüşme sorularının bir örneği ile gidilmiştir. Araştırma izin belgesi Ek 2’de ve görüşme soruları Ek 4’te yer almaktadır. Görüşmeler sırasında not alma sistemi kullanılmıştır.

Yönlendirmelerden ve birey üzerinde gereksiz bir soru yükü oluşturacak sorulardan kaçınılmıştır.

3.5 Verilerin Çözümlemesi

Katılımcılarla yapılan olan görüşmeler not alma tekniği uygulanarak kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerin tamamlanması sonucu elde edilen veriler tutulan notlardan yararlanılarak yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Bu yazılı metinler daha sonra tekrar gözden geçirilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde öğretmen adları belirtilmemiştir. Kadın katılımcılar için K1, K2,..., erkek katılımcılar için E1, E2,... şeklinde kodlama yapılmıştır.

Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Bu temel amaç çerçevesinde, içerik analizinin yapılışında izlenen bir takım aşamalar vardır. Bu aşamalar; verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilen kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması ve raporlaştırma şeklindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 259).

Görüşmelerin dökümleri yapılırken her bir görüşme ayrı ayrı yazıya dökülüp, kodlanmıştır. İçerik analizinde elde edilen veriler incelenerek her bölümün ne ifade ettiği bulunmaya çalışılmıştır. Her anlamlı parça isimlendirilmiş, diğer bir ifade ile kodlanmıştır. Tüm veriler kodlandıktan sonra tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Kodlama sürecinde kuramsal çerçeve dikkate alınmıştır. Verilerin kodlanması esnasında, veri seti birkaç defa okunmuş ve ortaya çıkan kodlar üzerinde çalışmalar yapılmıştır. İlgisiz cevaplar kodlama dışı bırakılmıştır. İlk önce genel bir kodlama yapılmış, daha sonra tema ve alt temalar şeklinde gruplandırılmıştır. Yeni kodlar ortaya çıktıkça kod listesi zenginleştirilmiştir. Daha sonra verilere anlam kazandırılmaya çalışılmış, tema ve alt temalar arası ilişki ve sebep-sonuç ilişkisi kurulmuştur. Ayrıca bu veriler, belirli ölçülerde sayılara dökülerek tema ve alt temalar arası karşılaştırma yapılmasına olanak sağlamıştır. Bununla birlikte, tema ve alt temalardan sonra görüşlerden çarpıcı alıntılar

yerleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışmanın güvenilirliği için uyuşum yüzdesine bakılmıştır. Uyuşum yüzdesini hesaplamada Miles ve Huberman (1994, s. 64), Uyuşum Yüzdesi Formülü kullanılmıştır. $P=(N_{ax}100)/(N_a+N_d)$ (P: uyuşum yüzdesi, N_a : uyuşum miktarı, N_d : uyuşmazlık miktarı).

Görüşme kodlama anahtarında yer alan soruların uyuşum yüzdeleri:

Soru 1 % 95, Soru 2 % 90, Soru 3 % 90, Soru 4 % 95, Soru 5 % 90, Soru 6 % 90 ve toplam % 91.66 olarak hesaplanmıştır. Bu değer araştırmanın güvenilir olarak kabul edilebileceğini göstermektedir.

Mayring'e göre (2000) güvenilirlik için, ölçümün doğruluğunu, yaklaşımın doğruluğunu anlatmaktadır ifadesini kullanmıştır. Veri toplama ve analiz yöntemleri ile ilgili ayrıntılı açıklamaların yapılması önemlidir. Görüşmelerin nasıl yapıldığı, verilerin nasıl kaydedildiği, dokümanların nasıl analiz edildiği, elde edilen sonuçların nasıl birleştirildiği ve sunulduğu gibi yönteme ilişkin konuların ayrıntılı bir biçimde açıklanması benzer araştırma yapacak araştırmacılar için yardımcı olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

İç güvenilirlik ise aynı zaman diliminde birden fazla araştırmacının bir olguyu ya da olayı aynı biçimde ölçmesi anlamına gelir. Bu nedenle birden fazla araştırmacının verileri analiz etmesi ve karşılaştırılmasına imkan sağlanmalıdır (Kirk ve Miller, 1986). Buna göre; araştırmadaki verileri iki ayrı kodlayıcı ele almıştır. İki farklı kişiden elde edilen analizleri, kodlayıcılar tarafından karşılaştırılmış ve ortalaması alınmıştır. Tüm bu çalışmalar araştırmanın iç güvenilirliğinin göstergesidir.

Araştırmanın dış güvenilirliğini artırmak için yöntemler ve aşamalar açık bir şekilde tanımlanmalıdır. Ayrıca, maksimum düzeyde güvenilir veriler toplanmalıdır. Bunlarla birlikte, yönteme ilişkin konular ve analiz aşamaları açıkça ortaya konmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda, araştırmanın görüşme kayıtları kapsamlı ve ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Görüşme sorularının cevapları, öğretmen meslek etiğine ilişkin görüşlerini tespit edebilmek için amaca uygun toplanmıştır.

Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının araştırdığı olgunun, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız olması anlamına gelmektedir (Kirk ve Miller, 1986). Aynı şekilde, araştırma alanına olan yakınlık, yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama, doğrudan ve olayın gerçekleştiği doğal ortam içinde bilgi toplama, uzun süreli bilgi toplama ve elde edilen bulguların teyit edilmesi için alana geri gidebilme ve ek bilgi toplama olanağının olması nitel araştırmada geçerliği oluşturmayı sağlayan

önemli özelliklerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Miles ve Huberman (1994), araştırmada elde edilen sonuçların doğruluğunu konu edinen iç geçerliliğin sağlanması için araştırma sonuçlarının anlamlı olması ve tutarlı olması, sonuçların kavramsal çerçeve ile uyumlu olması ve bunların veri toplamada rehber olması ve sonuçlardan yola çıkarak yapılan tahminlerin ve genellemelerin tutarlı olması gibi soruların yer alması gerektiğini belirtmiştir. Bu araştırmada da, ilk önce görüşmeler not alma tekniği ile yazılmıştır. Daha sonra bilgisayar ile yazılıp kaydedilmiştir. Görüşme yapılan 40 kişiden bir gruba kendi görüşme formları okutulmuştur. Katılımcıların görüşme formunda yazdığı şekilde söyleyip söylemediği kontrol ettirilerek onayları alınmıştır. Bu yapılan çalışma verilerin anlamlı ve tutarlı olmasına katkı sağlamıştır. Elde edilen verilerin doğruluğunu ve kendi içinde anlamlı bir bütün olduğunu göstermiştir. Buna göre; araştırmada iç geçerlilik sağlanmıştır.

Nitel araştırmalarda dış geçerliliğe uygun olması için, örneklem genelde amaçlı bir şekilde araştırma sorularına ve incelenecek olaya uygun olarak seçilir. Önemli olan örneklemin araştırma evrenini temsil etmesi değil, araştırma yapılacak olaya uygunluğudur (Maxwell, 1992). Dış geçerliliği oluşturmak için bu araştırmada da örneklem sorulara ve incelenen duruma uygun olacak şekilde seçilmiştir. Sorular kapsamlı bir şekilde tablolaştırılarak görselleştirilmiş ve tema ve alt temalar tek tek değerlendirilmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçların tekrar ele alınabilmesi için kodlanan tema ve alt temalara ilişkin gerekli açıklamalara ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Araştırma alanı olan öğretmenlerle doğal ortamları olan kendi okullarında derinlemesine ayrıntılı görüşmeler yapılmıştır. Bu açılarından çalışmada geçerlilik sağlanmıştır.

Bir sonraki bölümde araştırmanın bulgu ve yorumlarına yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde Eskişehir il merkezinde görev yapan anadolu liseleri öğretmenleri ile yapılan görüşmeler yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırma bulguları ve yorumları, öncelikle araştırma soruları doğrultusunda ve araştırmanın alt amaçlarında yer alan her bir soruya ilişkin olup aşağıdaki başlıklar dâhilinde bir bütün olarak toplanarak yorumlanmıştır.

Katılımcılar birkaç alt temaya ilişkin görüşler bildirmişlerdir. Bazen bir bazen birden fazla görüş bildirmişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgular, katılımcıların görüşlerine göre tema ve alt temalar şeklinde belirtilmiştir. Ana temalar koyu renkle yazılmıştır. Ana temaların altına A1, A2... B1, B2... şeklinde alt temalar yazılmıştır. Alt temalar sıralandıktan sonra, temanın genel toplamı alınmıştır.

Araştırma bulgu ve yorumlarına altı tablo şeklinde görselleştirilerek yer verilmiştir.

Tablo 4.1

Öğretmen meslek etik ilkelerine (kodlarına) yönelik görüşler

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
A) Adalet	K1,K2,K5,K6,K8,K9,K10,K11,K12,K13,K16,K17,K20	13	E1,E3,E7,E8,E9,E10,E13,E15,E16,E17,E18	11	24
B) Eşitlik	K2,K3,K4,K6,K8,K10,K13,K14,K15,K16,K17,K19	12	E1,E2,E3,E6,E8,E7,E9,E11,E12,E13,E15,E16	12	24
C) Saygı	K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K11,K12,K13,K16,K19,K20,K21	15	E1,E2,E3,E4,E6,E11,E14,E17	8	23
D) Dürüstlük	K2,K3,K6,K9,K10,K12,K13,K16,K19	9	E1,E2,E3,E4,E8,E17	6	15
E) Sorumluluk	K3,K4,K6,K7,K10,K11,K13,K15,K16,K17	10	E1,E3,E4,E11,E15	5	15
F) Tarafsızlık	K2,K3,K4,K6,K9,K10,K13,K16	8	E2,E7,E8,E17	4	12
G) Hoşgörü	K2,K3,K5,K8,K9,K12,K17,K19,K21	9	E6,E16,E18	3	12

Tablo 4.1
Öğretmen meslek etik ilkelerine (kodlarına) yönelik görüşler (Devam)

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
I) Çıkar sağlamamak	K4,K10	2	E5,E9,E10,E13, E16,E18	6	8
İ) Güven	K3,K6,K13,K16	4	E1,E2,E17	3	7
J) İyi örnek olmak	K3,K4,K18	3	E12,E13,E16,E 19	4	7
K) Sevgi	K2,K8,K19,K21	4	E6,E9,E11	3	7
L) İşbirliği	K1,K10,K21	3	E3,E4	2	5
M) Adanmışlık	K1,K12,K20	3	E1,E16	2	5
N) Şiddet uygulamamak	K14,K18	2	E12,E13	2	4
O) Nezaket	K2,K20	2	E17	1	3
Ö) Şeffaflık	K6	1	E1	1	2
P) Sabır	K3	1	E3	1	2
R) Gizlilik	K11,K16	2	-	-	2
GENEL TOPLAM		107		83	190

Tablo 4.1’ de öğretmen meslek etik ilkelerine (kodlarına) yönelik görüşler ilişkin 19 tema oluşturulmuştur. Bunlar; ilk olarak adalet (n=24) ve eşitlik (n=24), ikinci olarak saygı (n=23) şeklindedir. Bunlarla beraber diğer temalar sırasıyla dürüstlük (n=15), sorumluluk (n=15), tarafsızlık (n=12), hoşgörü (n=12), doğruluk (n=11), çıkar sağlamamak (n=8), güven (n=7), iyi örnek olmak (n=7), sevgi (n=7), işbirliği (n=5), adanmışlık (n=5), şiddet uygulamamak (n=4), nezaket (n=3), şeffaflık (n=2), sabır (n=2) ve gizlilik (n=2) şeklindedir.

“Adalet” temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Adalet.” (K1).

“Adalet ilkesine göre hareket etmeli.” (K16).

“Adaletli davranarak insana değer vermeli.” (K17).

“Adaletli ve dengeli bir yaşantıya sahip olmak en önce olması gerektir.” (K20)

“Farklılıklar birbirinden beslenir ve çeşitliliği sağlar. Bu bireysel farklılıklar dezavantaj ya da olumsuz bir faktör değildir. Her insan tek ve eşsizdir. Herkesin birbirinden öğrenecek çok şeyi vardır. Bunlar zenginlik sağlar. Herkese bu yüzden adalet ilkesine göre davranmak gerekir.” (E7).

“İşini severek yapıp bunu da yaparken ölçülü ve dengeli davranmak, adaletli davranma.” (E16).

“Adil olan örnek bir öğretmen olmak en önemli etik ilkedir.” (E18).

Adalet temasına ilişkin kadınların (n=13) ,erkeklerin (n=11) oranında görüş ifade etmişlerdir. Buna göre, öğretmenlerin hemen hemen nerdeyse aynı düzeyde oldukları görülmüştür.

“Eşitlik” temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir.

“İnsan haklarına saygılı ve eşitlikten yana olan bir sistemin öncüsü olmalıyız.” (K3).

“Herkesin eşit olduğu bir eğitim ortamı sağlamalı.” (K6).

“Ayrımcılığa dayanmayan eğitim hizmeti verilmeli (Doktorun çocuğu ile işçinin çocuğu bir tutulmalı).” (K13).

“Hiçbir şekilde öğrenciler arasında ayırım yapmamalı.” (K14).

“İnsanlarla iyi ilişkiler kurarak herkesi eşit kabul etmek, herkesin aynı olduğunu unutmamak gerekir.” (E9).

“Eşitlikçi bir hayat prensibi oluşturabilmek etik ilkeler arasında yer almalı.” (E11.)

“Eşit davranarak insan haklarını ihlal etmemeliyiz.” (E13).

“Bireysel farklar her zaman olacaktır. Bu farkları sosyal yaşantımızda bir bariyer haline getirmek çok yanlıştır. En güzeli herkesi olduğu gibi kabullenip eşit görmek, ona göre muamele edebilmektir.” (E15).

Eşitlik temasına ilişkin kadınların (n=12), erkeklerin (n=12) oranında görüş bildirmişlerdir. Buna göre, kadınların erkeklerle bu temaya ilişkin aynı duyarlılıkta oldukları söylenebilir.

“Saygı” temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Saygılı davranarak bir rol model olmalıyız.” (K2).

“Mesleğe ve öğrencilerine saygılı olması, toplumdaki saygı anlayışını geliştirmesi gerekir.” (K4).

“Öğrencileri arası saygıyı yaygınlaştırmalı.” (K9).

“Bireysel farklılıkları olan meslektaşlarımızın, velilerin ya da öğrencilerin bu farklılıklarına eleştirmeden saygı gösterebiliriz. Sınıfta öğrencinin farklılığını hissettirmemeliyiz ama durumuna göre davranarak birlikteliği sağlamalıyız. Velilerin, meslektaşların bireysel farklılıklarında yine saygı göstermeli.” (K16).

“İnsanlara saygı duyabilmek etik açısından önemlidir.” (K19).

“Meslektaşlar, öğrenciler ve veliler için bireysel farklılıklarına saygı duyarak bunları avantaj olarak görerek uyum içerisinde çalışırım. Her birey benim için değerlidir.” (E4).

“İnsan haklarına saygılı olabilmesi kaliteli eğitim için bir şarttır.” (E6).

“İnsanlara saygı duymayı hayatına yerleştirmeli.” (E11).

Saygı temasına dair kadınların (n=15), erkeklerin (n=8) görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, bu temaya ilişkin kadınların erkeklerden fazla hassas oldukları görülmüştür.

“Dürüstlük” temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Öğrencilerine dürüstlüğü aşılmalı, dürüstlükten yana olmalıdır.” (K6).

“Dürüst olabilmek için elinden gelen her şeyi yapmalıdır.” (K10).

“Dürüstlüğüyle öğrencilere yardım etmeli.” (K11).

“Dürüstlüğüyle örnek olmalı öğretmen, temsil edebilmeli.” (E1).

“Dürüst bir insan olabilmek her şeyden önde gelir.” (E2).

Dürüstlük temasına ilişkin kadınların (n=9), erkeklerin (n=6) oranında görüş bildirmişlerdir. Buna göre kadınların erkeklerden daha çok bu temaya dair ifadeleri oldukları söylenebilir.

“Sorumluluk” temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Sorumluluk bilinci uyanmalı ve bu bilinçle hareket etmeli.” (K4).

“Yaptığı tüm hizmetlerde sorumluluk sahibi olmalıdır.” (K6).

“Çevresine karşı sorumluluklarını uygulayan bir öğretmen profili sergilemeli.” (K7).

“Sosyal açıdan sorumluluk sahibi olmak gerekir.” (E1).

“Verilen sorumluluğu istenilen en iyi biçimde yerine getiren davranışlar sergilemeli.” (E11.)

Sorumluluk temasına ilişkin kadınlar (n=10), erkekler (n=5) görüş beyan etmişlerdir. Buna göre; kadınların bu temaya ilişkin erkeklere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Tarafsızlık temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Tarafsız olmalı, belli bir görüş ya da kişiden yana olmamalı.” (K4).

“Taraf tutmadan herhangi kişi ya da kurumlardan tarafa olmadan hareket edilmelidir.” (K6).

“Tarafsız olarak hiç kimseden yana olmamalıyız.” (E2).

“Yansız olmalı, çoğunluğun fikrine uymalıdır.” (E7).

Tarafsızlık teması incelendiğinde kadınların (n=8), erkeklerin (n=4) görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında, kadınların erkeklere oranla daha duyarlı oldukları söylenebilir.

“Hoşgörü” temasına ilişkin ifade edilen bazı görüşler şöyledir:

“Hoşgörülü ahlaklı bireyler yetiştirmeli.” (K3).

“Hoşgörülü olma, anlayışlı olma öğretmenliğin en vazgeçilmezidir.” (K5).

“Hoşgörülü olmalı ne olursa olsun kimseyi incitmemelidir.” (K12).

“Birçok farklı karakteri bünyesinde barındıran okullarımızda uyum içinde çalışabilmeli. Hatta hoşgörü yolunu tercih etmeliyiz.” (K14).

“Hoşgörülü ahlaklı bireyleri topluma kazandırmalıyız.” (E6).

“Her zaman anlayış ve hoşgörüyü elden bırakmamalıyız.” (E18).

Hoşgörü teması ile ilgili kadınların (n=9), erkeklerin (n=3) oranında görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların bu temaya dair erkeklerden daha çok dikkatli oldukları söylenebilir.

“Doğruluk” temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Her zaman doğrudan yana olmalıyız, doğruluktan şaşmamalıyız.” (K3).

“Yalan söylememek eğitim hayatımıza yerleşmeli.” (E12).

“Yalan söylememeli ve doğrunun peşinde olmalıyız.”(E18).

Doğruluk teması incelendiğinde kadınların (n=4), erkeklerin (n=7) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, erkeklerin kadınlara oranla bu temaya ilişkin daha hassas oldukları, etik ilke olarak daha çok yer verdikleri sonucuna varılabilir.

“Çıkar sağlamamak” temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“Görevini kendi menfaati için kullanmamalı.” (K10).

“Mesleğini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmama etik ilkesi öğretmenin hayatında yer etmeli.” (E16).

“Mesleğini kendi çıkarları için kullanacağı ilişkilere girmemelidir.” (E18).

Çıkar sağlamamak teması incelendiğinde kadınların (n=2), erkeklerin (n=6) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınların erkeklere oranla daha az duyarlı oldukları söylenebilir.

“Güven” temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“Güven duymak ve güven verebilmek çok önemli, çünkü tek taraflı sağlanabilecek bir ilişki değildir.” (K3).

“Sağlıklı ve güven duyulan ortamın sağlanması insanlar arasındaki ilişkilerin temelidir.” (K13).

“Güvenilir olup güven kazanıldıktan her şey daha kolay ilerleyecektir.” (E17).

Güven teması incelendiğinde kadınların (n=4), erkeklerin (n=3) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınların erkeklere oranla güven teması ile ilgili ifadeleri daha çok yer aldığı ortadadır.

“İyi örnek olmak” temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“Öğrencilerini iyiye, güzele teşvik edecek örnek tavırlar sergilemelidir.” (K10).

“Öğrencilere iyi örnek olarak sosyal öğrenmelerine katkı sağlamalıyız.” (E12).

“Öğrencilerine, çevresine güzel örnek olmak, söz ve davranışlarıyla örnek olabilmek öğretimde bulunması gereken en güzel şeydir.” (E19).

İyi örnek olmak teması incelendiğinde kadınların (n=3), erkeklerin (n=4) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınların erkeklerle hemen hemen aynı düzeyde iyi örnek olmak teması ile ilgili oldukları söylenebilir.

“Sevgi” temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“Sevgiyi devam ettirmek sürdürmek, mesleğini, işini sevebilmek, sevgi var olduktan sonra diğer şeyler de beraberinde gelecektir.” (K21).

“Sevgi her şeyin kapısını açan bir anahtar gibidir bence, çok değerlidir.” (E6).

Sevgi teması incelendiğinde kadınların (n=4), erkeklerin (n=3) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınların erkeklere oranla bu temaya ilişkin hemen hemen aynı düzeyde duyarlı oldukları sonucu çıkarılabilir.

“İşbirliği” temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Yardımlaşma ve dayanışmanın gücünü hissetmek lazım.” (K10).

“Dayanışma içerisinde olmalı.” (K21).

İşbirliği teması incelendiğinde kadınların (n=3), erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri görülmüştür. Erkeklerden bu temaya ilişkin görüş bulunmamaktadır. Bu anlamda, kadınların bu temaya dair duyarlılıkları ortadadır.

“Adanmışlık” temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“Fedakârlıkla çalışmak, mesleğini vazgeçilmez görmek, öğretme heyecanı yaşayabilmek lazım” (K1).

“Mesleki fedakârlık, adanmışlık, sadece bir işten öte olmalı mesleğimiz.” (E1).

Adanmışlık teması incelendiğinde kadınların (n=3), erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınların erkeklere oranla bu tema ile ilgili yaklaşık olarak aynı duyarlılıkta oldukları söylenebilir.

“Şiddet uygulamamak” temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“İnsanlara karşı sözlü ya da fiziksel hiçbir şekilde şiddette bulunmamalıyız.”(K18).

“Hiçbir zaman şiddete kesinlikle başvurmamalıyız, bunun hiçbir şekilde insani olmadığını bilmeliyiz. Şiddetin ahlaki olarak hiçbir yeri yoktur.” (E12).

Şiddet uygulamamak teması incelendiğinde kadınların (n=2), erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınlar erkeklerle bu tema ile ilgili neredeyse aynı düzeyde oldukları sonucu çıkarılabilir.

“Nezaket” temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Nezaketli olmak, görgü kurallarına dikkat edebilmek her zaman çok önemli.”(K2).

“Nezaket sahibi olabilmeli ve kibar davranmalı.” (E17).

Nezaket teması incelendiğinde kadınların (n=2), erkeklerin (n=1) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınların erkeklere oranla bu temaya dair hassas oldukları söylenebilir.

“Şeffaflık” temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Açıklık, şeffaflık da önemli ilkeler olarak aklıma gelmekte.”(K6).

“Şeffaflık, hayatımızın temel taşlarından.” (E1).

Şeffaflık teması incelendiğinde kadınların (n=1), erkeklerin (n=1) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınların erkeklere oranla hemen hemen aynı oranda bu temaya dair hassas oldukları söylenebilir.

“Sabır” temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Sabırlı olmayı bilmeli.” (K3).

“Sabretmek, öğretmenlik mesleğinin her anında faydalı olacaktır.” (E3).

Sabır teması incelendiğinde kadınların (n=1), erkeklerin (n=1) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu anlamda, kadınların erkeklere oranla neredeyse aynı düzeyde bu temaya dair hassas oldukları söylenebilir.

“Gizlilik” temasına ilişkin görüşler şu şekildedir:

“Öğrenci öğretmen sınırlarını korumalıdır. Kişisel ve ailevi sınırlarını açıklamamalıdır.” (K11).

“Öğrencilere ait sırları başka öğretmenler ve öğrencilerle paylaşmamalı.” (K16).

Dördüncü soruda öğretmen meslek etik ilkelere ilişkin olarak ilkeleri bildikleri ve tanımlayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler, bu mesleki etik ilkelerin bilincindedirler.

Tablo 4.2’de öğretmenlerin yöneticilere, meslektaşlara, öğrencilere ve velilere karşı sorumluluklarına ilişkin tema ve alt temalara yer verilmiştir.

Tablo 4.2

Öğretmenlerin yöneticilere, meslektaşlara, velilere ve öğrencilere karşı sorumlulukları

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
A) Öğrenci					
A1) Mesleki yeterlilik	K3,K4,K5,K13,K14,K15,K18,K20	8	E2,E3,E4,E5,E8,E9,E10,E11,E12,E13,E14,16,E17,E18,E19	15	23
A2) Etik ilke	K3,K5,K6,K7,K9,K12,K14,K16,K17,K19,K21	11	E1,E3,E5,E6,E14,E15	6	18
A3) Değer etiği	K2,K4,K6,K7,K8,K10,K11,K12,K13	9	E2,E3,E7,E8,E15	5	14
A4) Rol model	K1,K2,11,K13,K16,K19,K21	7	E6,E16	2	9
A) GENEL TOPLAM		35		28	63
B) Veli					
B1) İletişim	K2,K10,K14,K16,K17,K18,K21	7	E2,E3,E4,E5,E7,E8,E9,E11,E12,E14,E16,E17,E18	13	20
B2) İşbirliği	K4,K10,K16,K17,K18	5	E3,E4,E5,E8,E11	5	10
B3) Yönlendirme	K1,K2,K7,K8,K9,K14,K15,K16	8	E5	1	9
B4) Toplantı	K4,K15,K16,K20	4	E2,E7	2	6
B) GENEL TOPLAM		24		21	45
C) Meslektaş					
C1) İşbirliği	K1,K4,K7,K10,K11,K12,K13,K14,K17,K21	10	E1,E3,E7,E8,E11,E15	6	16
C2) İletişim	K10	1	E3,E12,E15	3	4

Tablo 4.2

Öğretmenlerin yöneticilere, meslektaşlara, velilere ve öğrencilere karşı sorumlulukları (Devamı)

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
C) GENEL		11		9	20
TOPLAM					
D) Yönetici	K2,K12,K13, K14,K15, K16,K17,K20, K21	9	E1,E3,E4,E7, E8, E13,E15,E18	8	17

Tablo 4.2’de öğretmen olarak yöneticilere, meslektaşlara, öğrencilere ve velilere karşı sorumluluklarına ilişkin dört tema oluşturulmuştur. Bunlar ilk olarak öğrenci teması (n=63), ikincisi veli teması (n=45), üçüncüsü meslektaş teması (n=20) ve dördüncüsü yönetici teması (n=17) şeklindedir. Öğrenci, veli ve meslektaş temalarının alt temaları bulunmaktadır.

Öğrenci temasına ilişkin dört alt tema oluşturulmuştur. Bunlar sırasıyla mesleki yeterlilik alt teması (n=23), etik ilke alt teması (n=17), değer etiği (n=14) ve rol model alt teması (n=9) şeklindedir. Öğrenci temasının alt temalarına sırayla yer vermek gereklidir.

“Mesleki yeterlilik” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Mevzu öğrenciler olduğunda ise onların beklentilerini karşılamaya ve mesleğimin hakkını vererek geçirdiğimiz zamanı verimli kullanmaya özen gösteriyorum.” (K5).

“Bir öğretmen olarak kendimi iyi yetiştirmem, öğretim ve sunumumun iyi olması, mesleki etik kurallara sahip olmam, öğrencilerime en iyi bilgiyi aktarabilmem, alanımda gelişme kaydetmem ve bütün bunları fiiliyata dökerken öğrencilerimi gözetmem sorumluluklarımın birçoğunu yerine getirmeye çalışıyorum anlamındadır.” (K18).

“Öğrencilere karşı iyi ve kaliteli bir öğretmen olup hayat boyu eğitimlerine katkı sağlayabilmek en önemlisi.” (K20).

“Öğrencilerimize karşı sorumluluklarımız, öncelikle onlarla çok iyi iletişim kurma onları küçük görmeme, onları önemseme, gerektiğinde onlara yardımcı olma, öğrencilere kendini ve branşını sevdirmeme, bilgilerini sağlıklı ve yanlışsız bir biçimde aktarma, derse zamanında girip çıkma, sadece mesleki değil toplumsal alanda da öğrencilere rehber olma yardımcı olmak diyebilirim.” (E3).

“Bence bir öğretmen, mesleğini sevip işini iyi yapıyorsa tüm muhataplarına karşı vazifesini yerine getiriyordur. İnsanlarla iyi ilişkiler kuran, insanlara kendisini sevdiren, bilgisiyle öğrencilerine kendisini kabul ettiren bir öğretmen olmalı.” (E9).

“Tüm okul kurallarına ve eğitim sürecinin gerektirdiği kurallara göre hareket etmelidir. Öğrencilerinin tümünün güvenli ve huzurlu bir çevrede eğitim görmelerini sağlamak, velilerin ve öğrencilerinin istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilmek. Tüm

bunları görev şuuruyla yerine getirmelidir.” (E10).

“Öğrencilerinin sorunlarıyla ilgilenmek, derslerine katkıda bulunmak, onların toplumun sosyal kalkınmasını gerçekleştirecek bireyler olarak yetiştirmesi ve onlara faydalı olabilmesi sorumluluklarındadır.” (E11).

Mesleki yeterlilik alt temasına bakıldığında kadınların (n=8), erkeklerin (n=15) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, erkeklerin kadınlara göre mesleki yeterlilik açısından daha duyarlı oldukları belirtilebilir.

“Etik ilke” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Öğrencilerine saygılı davranmak, adalet ve eşitliği savunmak, etik ilkelere sahip çıkmak sorumlulukları arasındadır.” (K3).

“Mesleğimin gereği olarak öğrencilerime karşı daima şeffaflık, açıklık ve hesap verilebilirlik durumlarını daima ön planda tutarak tarafsız olabilmektir.” (K6).

“Öğrencilerimize karşı sevgi, hoşgörü ve samimiyeti aynı zamanda sınırı koruyarak hareket etmeliyiz.” (K12).

“Öğretmen olarak öğrencilerimize karşı her yerde örnek olmak, herkese yardım ve dayanışma içinde olmak, bu benim işim değil deyip kenara çekilmemek en önemlisi. Bunları yerine getirmek için her şeyden önce azimli ve kararlı olmak gerek.” (K19).

“Öğrencilere karşı herkese eşit mesafede davranarak saygı çerçevesinde ilişki kurabilmektir.” (E14).

“Öğrencilerle iyi bir sevgi ve saygı ortamı oluşturabilmek, onlara her zaman güven verebilmektir.” (K15).

Etik ilke alt temasına ilişkin kadınların (n=11), erkeklerin (n=6) oranında görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, kadınlar erkeklere göre öğrencilere karşı sorumluluklarında etik ilkeler açısından daha duyarlı oldukları söylenebilir.

“Değer etiği” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Öğrencilere ise yaş grubu ve psikolojik durumlarına göre davranmaya özen gösteriyorum. Öğrenciye karşı olan sorumluluk bambaşka ama.” (K4).

“Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre davranmak, onları önemsemek, değer vermek gerekir.” (K10).

“Öğrencilerimi hep ilk sıraya koyarak değer vererek örnek olmaya çalışmak.” (K13).

“Bir öğretmen olarak her zaman öğrencilerimin en ufak sorunlarıyla dahi ilgilenmeye çalışırım. Yeri geldiğinde sanki onların bir aile bireyleriymiş gibi davranıp daha sıcak ilişkiler kurmaya çalışırım.” (E2).

“Tüm öğrencilerime aynı değeri vermeli, öncelikle öğrencilerime karşı gerekli donanıma ve fedakârlık hissine sahip olmalıdır.” (E8).

“Değer etiği” alt teması incelendiğinde kadınların (n=9), erkeklerin (n=5) görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu açıdan kadınların erkeklerden daha çok değer etiğine

önem verdikleri söylenebilir.

“Rol model” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Öğretmen olarak her türlü davranışımızla öğrenciye model oluruz. Bu model olma ile okulun atmosferini sınıfın iletişimini etkileriz.” (K1).

“Öğrencilere iyi örnek olmalı, model olma yoluyla öğrenme sağlanmalı.” (K16).

“Okuldaki tüm faaliyetlere katılır ve öğrencileri için örnek bir insan olmaya çalışır.” (K21).

“Öncelikle sorumluluklarının bilincinde olduğunu çevresindekilere rol model olarak göstermelidir.” (E6).

“Verilen görev ve sorumlulukları yerine getirmek için herkese iyi örnek olmak, iyi bir model olabilmektir. (E16).

Rol model alt temasına bakıldığında kadınların (n=7), erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu açıdan, kadınlar erkeklere oranla rol model olmayı sorumlulukları arasına almaları daha fazla belirtmişlerdir.

Veli temasına dair dört alt tema oluşturulmuştur. Bu alt temalar sırasıyla iletişim (n=20), işbirliği (n=10), yönlendirme (n=9) ve toplantı (n=6) şeklindedir. Veli temasına ilişkin alt temalara sırasıyla yer vermek gereklidir.

“İletişim” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Velilerle bireysel görüşmeler yapabiliriz, sorunlu öğrencilerin velileri ile daha sık görüşürüz.” (K16).

“Veliler ile öğrencileri hakkında gerekli bilgileri vermesi, iletişime geçilmesi gereklidir.” (K17).

“Velilerle gerektiğinde görüşerek bilgi alışverişinde bulunurum.” (K18).

“Aile ve veliler ile iyi ilişkiler kurması, gerekli görüşmeleri yapmasıdır.” (E11).

“Velilerle sürekli iletişim halinde olarak öğrenciler hakkında bilgi alışverişinde bulunmak.” (E14).

“Velilerle daima iletişim halinde olup öğrenciler hakkında bilgi alışverişinde bulunmak lazım.” (E16).

“Velilerle iletişim halinde olmak ve bu iletişimi devam ettirmek velilerimize karşı sorumluluklarımızdandır.” (E19).

Veli temasının iletişim alt teması göz önünde bulunduğunda kadınların (n=7), erkeklerin (n=13) görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu alt temaya ilişkin, erkeklerin kadınlara oranla veli ile iletişime öncelikli yer verdikleri söylenebilir. Diğer yandan, en önemli fark, kadınlar gerektiğinde, sorun olduğunda veliyle görüşmek gerektiğini düşünürken, erkekler sürekli ve daimi olan iletişim içinde olmanın gerektiğini

belirtmişlerdir. Erkek öğretmenler için sorun veya belirli bir durum veli iletişimi için şart görülmemektedir.

“İşbirliği” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğrenci-veli-öğretmen birlikteliği sağlanması için güven duygusu içtenlikle verilmelidir.” (K4).

“Velilerle işbirliği içinde olmak sorumluluklarımız arasındadır.” (K10).

“Öğrenci velilerini eğitimin en önemli olan iş birliğinin bir parçası görürüm.” (E4).

“Velilerle gerekli olan yerlerde işbirliği yapılmalı.” (E8).

Veli temasının işbirliği alt teması incelendiğinde 21 kadın ve 19 erkek katılımcıdan kadınların (n=5), erkeklerin (n=5) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, erkek ve kadınların hemen hemen işbirliğine önem vermeleri yakın düzeydedir.

“Yönlendirme” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Veli -öğretmen ilişkisinde de ulaşılır bir destek olmak zorundayız, gerekli yönlendirmeleri yapmalıyız.” (K1).

“Öğrencilerimin başarı durumları, okul veya sosyal hayattaki problemlerine yönelik velilere rehberlik etme konusunda yardımcı olmaya çalışıyorum.” (K7).

“Velilere, öğrencilerle ilgili başarılı ve saygın insan olabilmelerine katkı sağlamak için bilgi vermek ve rehberlik edip yönlendirebilmek bunlar arasındadır.” (K9).

“Velilere yönlendirme ve rehberlik yapılması en önemli sorumluluklarımızdır.” (E5).

Yönlendirme alt teması incelendiğinde kadınların (n=8), erkeklerin (n=1) görüş bildirdikleri belirtilmiştir. Buna göre, kadınlarda erkeklerden daha çok velileri yönlendirme ve rehberlik etme sorumluluğu görülmüştür.

“Toplantı” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“Velilerle gerekli toplantıların yapılabilmesi çok gereklidir.” (K15).

“Belirli zamanlarda veli toplantısı düzenleyip öğrencinin durumunu anlatabiliriz.” (K16).

“Toplu ve bireysel veli toplantıları düzenleyerek öğrencilerim hakkında daha çok bilgi sahibi olmaya çalışırım.” (E2).

Toplantı alt teması incelendiğinde kadınların (n=4), erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri sonucuna varılmıştır. Bu sebeple, kadınların erkeklere göre toplantı alt temasına ilişkin daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Meslektaş temasına ilişkin iki alt tema oluşturulmuştur. Bunlar, birincisi işbirliği alt teması (n=16) ve ikincisi iletişim alt teması (n=4) şeklindedir. Meslektaş temasının

alt temalarına sırasıyla yer vermek gereklidir.

“İşbirliği” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilebilir:

“Meslektaşlarla olan ilişkilerimizde birlik ve beraberliği temsil etmelidir. Dayanışma içerisinde etik değerlere sahip çıkmalıyız.” (K1).

“Meslektaşlarımla uyum ve işbirliği içinde çalışarak anlaşmaya çalışıyorum.” (K4).

“Meslektaşlarımla eğitim öğretimin kalitesini artırma yönünde iş birlikçi tutum sergilerim.” (K11).

“Meslektaşlarla dayanışma ve yardımlaşma birliktelik esasıyla hareket etmeliyiz.” (K12).

“Meslektaşlarımız ile işbirlikliği halinde olmalı, dayanışma ortamı oluşturmamız.” (E7).

“Meslektaşlarıyla uyum ve işbirliği içinde öğrenci ve okulun ihtiyaçlarına yönelik ne yapılması gerekiyorsa ona göre davranmalı.” (E8).

Meslektaş temasının işbirliği alt teması incelendiğinde kadınların (n=10), erkeklerin (n=6) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre işbirliği temasına daha fazla öncelikli gördükleri söylenebilir.

“İletişim” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Meslektaşlarla iletişim halinde olup tecrübelerinden istifade etmek en önemli sorumluluklarındandır.” (K10).

“Meslektaşlarımızla iletişim ve paylaşımı daha fazla artırmamız.” (E12).

“Bir öğretmen diğer meslektaşlarıyla sürekli iletişim halinde olmalı.” (E15.)

İletişim alt temasına bakıldığında kadınların (n=1), erkeklerin (n=3) görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, erkeklerin kadınlardan daha çok meslektaş iletişimi konusunda hassas oldukları sonucuna varılabilir.

“Yönetici” temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilebilir:

“Yöneticilere karşı, bir öğretmen olarak üzerimize düşen tüm sorumlulukların bilincinde olarak hareket etmeliyiz ve idari ve resmi işleri aksatmamalıyız.” (K2).

“Yöneticilerimize karşı görev bilincinde olarak saygılı bir şekilde davranmalıyız.” (K12).

“Yöneticilerime karşı saygı içerisinde ve yapmam gerekeni yerine getirerek onları mahcup etmeyecek şekilde ve en iyisi yapmaya çalışarak yerine getiririm.” (K15).

“Yöneticilerimize karşı sorumluluklarımız genellikle yapılması gereken resmi işler uygulanması gereken bazı düzenlemelerin yapılması, okula geliş gidiş saatleri derse giriş çıkış saatleri gibi... Bu sorumluluklarımızı aksatmadan zamanında yerine getirmeye çalışıyoruz.” (E3).

“Öğretmen olarak yöneticilerimize karşı dürüst ve paylaşımcı olmalıyız. Öneri ve

isteklerimizi uygun bir dille ifade etmeliyiz.” (E7).

“Öğretmenler, yöneticilerine her zaman aynı şekilde güven vermelidir. Fikir ve önerilerde bulunmaktan kaçınmamalı ve yöneticiye değer vererek tüm sorumluluklarını yerine getirmelidir.” (E17).

Yönetici teması incelendiğinde kadınların (n=9), erkeklerin (n=8) görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Buna göre, kadınların ve erkeklerin bu temaya ilişkin aynı düzeyde hassas oldukları sonucuna varılabilir.

Öğretmenlerin sorumluluklarına ilişkin ikinci soruda, öğretmenlerin ilk sıraya öğrenciye karşı sorumluluklarını koydukları görülmüştür. İkinci sırada veliye karşı sorumluluklara önem vermeleri öğrenci-veli ilişkisini gösterdiği için yine öğrenciye verilen değer pekiştirildiğinin göstergesidir. Sonrasında meslektaşlara ve yöneticilere yönelik sorumlulukların olması mesleki anlamda ve idari anlamda sorumluluklarını göstermektedir. Tüm sorumluluklarının arasında öğrenciye verdikleri değer ortadadır.

Tablo 4.3'te etikle ilgili düzenlemelere ilişkin tema ve alt temalara yer verilmiştir.

Tablo 4.3
Etikle ilgili düzenlemelere ilişkin görüşler

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
A) Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşmesi					
A1) Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme'nin bilinmemesi	K2,K7,K8,K9, K11,K12,K14, K15, K16,K17,K18, K19,K20,K21	14	E2,E3,E5,E9, E10,E11,E12, E13,E14 E15,E16,E17, E18,E19	14	28
A2) Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme'nin ayrıntılı bilinmesi					
A2.1) Hediye alma yasağı	K1,K4,K5,K10	4	E1,E4,E7	3	7
A2.2) Çıkar sağlamama	K1,K4,K5,K6, K10	5	E1,E4	2	7
A2.3) Mal beyanı	K1,K4	2	E6	1	3
A2.4) Kamu malını korumak	K10,K13	2	-	-	2

Tablo 4.3
Etikle ilgili düzenlemelere ilişkin görüşler (Devamı)

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
A2.6) Kamu kaynaklarını verimli kullanmak	-	-	E4,E8	2	2
A2.7) Ek iş yasağı	K3,K4	2	-	-	2
A) GENEL TOPLAM		30		23	53
B) Etik haftası					
B1) Etik günü ile karıştıranlar	K3,K6,K8,K9, K10,K11, K12,K13,K14, K16	10	E3,E7,E8, E9,E13, E16,E19	7	17
B2) Etik gününü bilenler	K1,K2,K18, K20,K21	5	E2,E4,E10,E11, E12,E14, E15,E17,E18	9	14
B3) Etik gününü duymamış olanlar	K4,K5,K7,K15, K17,K19	6	E1,E5,E6	3	9
B) GENEL TOPLAM		21		19	40
C) Etik komite					
C1) Etik komite çalışıyor	K3,K6,K8,K9, K10,K11,K15	7	E4,E15	2	9
C2) Etik komitesi olmayanlar	K1,K2,K4,K5, K7,K12,K13, K14,K16K17, K18,K19,K20, K21	14	E1,E2,E3,E5, E6,E7,E8,E9, E10, E12,E13, E14,E16, E17,E18,E19	16	30
C) GENEL TOPLAM		21		18	39

Tablo 4.3'te etik ile ilgili düzenlemelere ilişkin üç tema oluşmuştur. Bunlar Kamu

Etik Yasası ve Etik Sözleşmesi (n=53), etik haftası (n=40) ve etik komite (n=39) şeklindedir. İlk olarak Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme'ye ilişkin tema ve alt temalara yer verilmiştir.

“Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme'nin bilinmemesi” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Bir fikrim yok. Bu konular ile ilgili sadece birbirimize sorular sorarak geçiştiriyoruz.” (K7).

“Yasalarla ilgili ayrıntılı bir bilgim yok. Sadece imzalanıp dosyaya koyulduğunu duydum. İçeriğini bilmiyorum.” (K8).

“Bilgim yok.” (K11).

“Bu konularda bir fikrim yok. Bu da benim eksikliğimdir.” (K14).

“Şu anda yasaların içeriği hakkında net fikrim olmadığı için yorum yapmam yanlış olur.” (E5).

“Bu yasalar hakkında çok fazla bilgiye sahip değilim.” (E13).

“Bu konu ile pek bir bilgim yok maalesef.” (E15).

Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme'si alt temasına ilişkin kadınların (n=14), erkeklerin (n=14) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, kadınlar ile erkeklerin genel olarak Kamu Etik Yasası'nı bilmedikleri görülmüştür.

“Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme'nin ayrıntılı bilinmesi” temasının yedi alt teması vardır. Bunlar; hediye alma yasağı (n=7), çıkar sağlamama (n=7), mal beyanı (n=3), kamu malını korumak (n=2), rüşvet almamak (n=2), kamu kaynaklarını verimli kullanmak (n=2) ve ek iş yasağı (n=2) şeklindedir. Bunlara sırasıyla yer verilmiştir.

“Hediye alma yasağına” ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Öğretmenler hediye alırken her şeyi kabul edemez onu duymuştum.” (K1).

“Öğretmen hediye kabul etmemeli hiçbir şekilde.” (K4).

“Öğretmenler, mesleki kararlarını bozacak ya da etkileyecek bahşiş, hediye veya ayrıcalıkları kabul edemezler.” (E4).

Hediye alma yasağına ilişkin kadınların (n=4), erkeklerin (n=3) görüş bildirdikleri ortadadır. Bu bağlamda, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha bilinçli oldukları görülmektedir.

“Çıkar sağlamama” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Olası bir durumda kimse kamu malını kendi yararına kullanamaz çıkar elde edemez öğrencilerle yakınlığından menfaat elde edecek ticari işler yapamaz.” (K1).

“Kamu hizmetinin her türlü özel çıkarın üzerinde olduğu ve kamu görevlisinin halkın hizmetinde bulunduğu bilinç ve anlayışıyla hareket etmeli.” (K6).

“Öğretmenler, kurumsal ve mesleki imtiyazlarını kişisel ve partizan amaçlarla çıkar sağlamak amacı ile kullanamazlar.” (E4).

Çıkar sağlamama alt temasına ilişkin kadınların (n=5), erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri ortadadır. Bu açıdan, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha bilinçli oldukları söylenebilir.

“Mal beyanı” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Her zaman mal beyanında rahatlıkla bulunabilmeli.” (K4).

“Haksız mal edinme ya da gerçeğe aykırı mal bildiriminde bulunma bu kanunların kapsamına girdiğini biliyorum.” (E6).

Mal beyanı alt temasına ilişkin kadınların (n=2), erkeklerin (n=1) görüş bildirdikleri ortadadır. Bu açıdan, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha bilgili oldukları söylenebilir.

“Kamu malını korumak” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kamu mallarına zarar vermeme bu kapsamda olduğunu biliyorum.” (K10).

“Kamu malları ve mesleği kötüye kullanmamakla ilgili yasalar içerdiğini biliyorum.” (K13)

Kamu malını korumak alt temasına ilişkin kadınların (n=2) görüş bildirdikleri, erkeklerin ise hiç görüş bildirmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu açıdan, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha hassas oldukları belirtilebilir.

“Rüşvet almamak” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Rüşvet yasasının bu kapsamda olduğunu biliyorum.” (K10).

“Rüşvet almama ile ilgili yasa vardı.”(E7).

Rüşvet almamak alt temasına ilişkin kadınların (n=1), erkeklerin (n=1) görüş bildirdikleri ortadadır. Bu açıdan, bu temaya ilişkin kadınlar ile erkeklerin hemen hemen aynı düzeyde oldukları sonucu çıkabilir. “Kamu malını verimli kullanmak” alt temasına ilişkin görüşler şu şekildedir:

“Öğretmenler, bütün mali kaynakları dürüstlikle kullanacaklar ve finansman işlerinde doğruluk içinde davranacaklardır.” (E4)

“Kamu malları ve kaynaklarının etkili kullanımı Kamu Etik Yasası kapsamındadır.” (E8).

Kamu malını verimli kullanmak temasına ilişkin kadınların görüş bildirmedikleri, erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri ortadadır. Bu açıdan, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha bilinçsiz oldukları belirtilebilir.

“Ek iş yasağı” temasına ilişkin bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bu yasaların uygulanmadığını ve öğretmenlerin mesleki itibarını ve saygınlığını koruyamadığını düşünüyorum. Mesela ek iş yasağı diye bir yasa var ama görmezden gelmek insanların kolayına geliyor.” (K3).

“Toplumda güvensizlik yaratan durumları ortadan kaldırmak suretiyle kamu yönetimine halkın güvenini artırmaktır. Örneğin başka bir işte çalışmamalı, ikinci bir işi olmamalı.” (K4).

Ek iş yasağı temasına ilişkin kadınların (n=2), erkeklerin ise hiç görüş beyan etmedikleri ortadadır. Bu açıdan, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme’ye ilişkin soruda öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bu yasa ile ilgili bilgisi olmadığı, sınırlı sayıda yasalardan bahsettikleri ortaya çıkmıştır.

“Etik haftası” temasının üç alt teması vardır. Bunlar sırasıyla; etik günü ile karıştıranlar (n=17), etik gününü bilenler (n=14) ve etik gününü duymamış olanlar (n=9) şeklindedir. Bu alt temalara aşağıda sırasıyla yer verilmiştir.

İlk sırada yer alan “etik günü ile karıştıranlar” temasına ilişkin görüşler şöyledir:

“25 Mayıs diye biliyorum.” (K8).

“25 Mayıs. Bu hafta boyunca okulda pano ve resim çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca seminerler ve slâytlar hazırlanmaktadır. Velileri de dâhil eden programlar düzenlenmektedir.” (K10).

“25 Mayıs’ta kutlandığını biliyorum ama yeteri kadar önem verilmiyor.” (E8).

“25 Mayıs’ta kutlanmaktadır. Bu hafta içerisinde okulda panolar hazırlanır öğrenciler bilgilendirilir. Bizde sınıflarda gerekli bilgilendirmeleri yapmaktayız.” (E19).

Etik haftasını etik günü ile karıştıranlara ilişkin görüşler incelendiğinde kadınların (n=10), erkeklerin (n=7) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre kadınların erkeklerden daha çok etik haftası-etik günü kargaşası yaşadıkları söylenebilir. Erkeklerin daha az karıştırmaları erkekler lehine bir sonuçtur.

“Etik gününü bilenler” ilişkin görüşler incelendiğinde bazı görüşler şu şekildedir:

“Mayısın son haftası kutlanıyor. Panolar hazırlanıyor, öğrenciler bu haftanın önemi ve gereği için bilgilendiriliyor.” (K18).

“Mayıs ayının son haftasında kutlanmaktadır. Öğretmenler olarak bu hafta için müfredatta hazırlanmış, onu uyguluyoruz, resim, şiir ya da örnek olaylar gibi.” (K20).

“Etik Haftası 25 – 31 Mayıs tarihleri arasında kutlanmaktadır. Kutlama programı yaparak öğrencilere bilgiler verilmektedir. Her sınıfta gerekli çalışmalar yapıp, sınıf ve okul panoları haftaya özel olarak oluşturulmaktadır.” (E4).

“Mayıs ayının son haftası kutlanıyor. Okulun çeşitli yerlerine panolar asılıyor ve öğrenciler bilgilendiriliyor. Ama bence etik haftası sadece bu zaman dilimine sığdırılmamalı çeşitli aralıklarla özellikle yaşayarak etik değerler öğrencilere öğretilmelidir.” (E12).

Etik gününü bilenler alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde kadınların (n=5), erkeklerin (n=9) görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Buna göre etik haftasının kutlanma tarihini tam bilme konusunda erkeklerin kadınlara oranla daha duyarlı oldukları söylenebilir.

“Etik gününü duymamış olanlar” temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Bu haftayı sizden duyuyorum. Böyle bir şey ilan edilecekse bir hafta bence yeterli değil. Tüm seneye yayılmış bir program çıkarılmalı. Bende bir öğretmen olarak elimden geleni yapmaya hazırım. Bu kavram soyut bir şey olmaktan çıkarılmalı ilk etapta.” (K5).

“Etik haftasını duydum ama böyle bir faaliyet hiç olmadı ya da teşvik edilmedi. Kutlansaydı faydalı olacağına inanıyorum. Bir gün bile bu etik farkındalık oluşturmak bir farkındalık olurdu herkes için.” (K7).

“Bir malumatım yok. İlk defa duyuyorum.” (E5).

Etik gününü duymamış olanlar temasına ilişkin görüşler incelendiğinde kadınların (n=6), erkeklerin (n=3) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre kadınların erkeklere göre etik haftası konusunda daha az bilgileri oldukları söylenebilir.

Etik haftasının kutlanmasına ilişkin soruda etik haftasını bilmeyen öğretmenlerin olduğu ve etik haftası-etik günü kavramlarının karıştığı ortaya çıkmıştır. Etik haftasının tarihi yerine etik günü olarak neler yaptıklarını anlatmışlardır. Ayrıca bu haftaya ilişkin yapılanların daha fazla geliştirilmesi gerektiğini söyleyen öğretmenler de vardır. Bütün bunlar göz önüne alındığında, öğretmenlerin daha fazla bilinçlenmesi gerçeği ortaya çıkmıştır.

Etik komiteye ilişkin iki alt tema oluşturulmuştur. Bunlar; etik komitesi olup çalışır durumda olanlar (n=9) ve etik komitesi olmayanlar (n=30) şeklindedir.

“Etik komite çalışıyor” alt temasına ilişkin görüşler şu şekildedir:

“Kurul, Etik Davranış İlkelerinin tanıtılması, benimsenmesi ve uygulanması konusunda yapılacak etkinliklerine yer verir.” (K6).

“Etik komitemiz vardır. Etik kulüp öğretmeni yapılacakları listeler, organize eder.

Gün gün farklı etik temalar uygulanır. Etik temalara göre aktiviteler yapılır.” (K10)

“Yıllık planlar yapıyor. Öğrenci, velilere, öğretmenlere seminer veriyoruz.” (E15).

Etik komitenin çalışmasına ilişkin görüşler incelendiğinde kadınların (n=7), erkeklerin (n=2) görüş ifade ettikleri açıktır. Buna göre kadınların erkeklere oranla etik komitede yapılan çalışmalarını daha fazla belirtmişlerdir.

“Etik komitesi olmayanlar” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Etik komitemiz yoktur.” (K4).

“Maalesef okulumuzda etik komitemiz yok.” (E7).

Etik komitesi olmayanlara ilişkin ifadelerle bakıldığında kadınların (n=14), erkeklerin (n=16) görüş ifade ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu görüşler ışığında, etik komitenin olmamasına dair beyan edilen görüşlerin çokluğu ortadadır. Etik komitesi olmayanların oranı göz ardı edilemeyecek kadar yüksektir. Ayrıca, var olan etik komitelerinin de aktif olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.4’ de öğretmen meslek dışı davranışlar ve baş etme yollarına ilişkin tema ve alt temalara yer verilmiştir.

Tablo 4.4

Öğretmen mesleki etik dışı davranışlar ve baş etme yollarına ilişkin görüşler

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
A)Etik dışı davranışlar					
A1) Çıkar sağlamak	K1,K2,K3,K4, K6, K8,K10,K11 K12,K13,K14, K17,K18, K19,K21	15	E1,E4,E5,E7, E8,E9, E10,E13, E14,E15,E18, E19	12	27
A2) Mesleki gelişim eksikliği	K2,K4,K6,K7, K8,K15,K16, K17 K19,K20	10	E2,E3,E5,E9, E10, E11,E12,E13 E17,E18	10	20
A3) Ayrımcılık	K1,K3,K4,K7, K8,K10,K11, K12, K13,K16 K17,K19, K20,K21	14	E1,E2,E7,E11, E13	5	19
A4) Dürüst olmamak(yalan)	K10,K14,K15, K17,K19,K21	6	E1,E2,E3,E7, E8,E9,E10,E1 3 E15,E17	10	16

Tablo 4.4

Öğretmen mesleki etik dışı davranışlar ve baş etme yollarına ilişkin görüşler (Devam)

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
A5) Şiddet	K1,K3,K9,K10, K17,K19,K21	7	E1,E7,E8,E10, E11,E15	6	13
A6) Zamana uymamak	K2,K3,K5,K6, K16,K17,K18	7	E1,E6	2	9
A7) Adaletsizlik	K1,K2,K3,K8, K9,K10,K12, K14	8	E3,E4,E5,E15	4	12
A8) İstismar	K4,K13,K14, K16,K21	5	E3,E10,E15	3	8
A9) Sözlü hakaret	K8,K10,K16, K17,K18,K21	6	E15,E16	2	8
A10) Saygısızlık	K3,K6,K9,K16	4	E2,E3,E4,E19	4	8
A11) Rüşvet	K11,K12,K20	3	E4,E7,E8	3	6
A)GENEL TOPLAM		85		61	146
B) Yaptırım uygulamak					
B1) Uyarılmalı	K6,K7,K9,K12, K13,K14,K15, K19 K20,K21	10	E1,E2,E3,E4, E6,E8, E10,E12 E14,E15, E16,E17, E19	13	23
B2) Ceza	K1,K2,K3,K4, K5, K7,K8,K10,K11, K13,K14,K16, K17,	13	E1,E5,E7,E9, E15,E16, E18,E19, E13	9	22
B)GENEL TOPLAM		23		22	45

Tablo 4.4'de öğretmen meslek etik dışı davranışlar ve baş etme yollarına ilişkin iki tema oluşturulmuştur. Bunlar; etik dışı davranışlar (n=146) ve yaptırım uygulamak (n=45) şeklindedir. Bu temaların alt temalarına sırasıyla yer verilmiştir.

Etik dışı davranışlara ilişkin alt temalar; çıkar sağlamak (n=27), mesleki gelişim eksikliği (n=20), ayrımcılık (n=19), dürüst olmamak (yalan) (n=16), şiddet (n=13), adaletsizlik (n=12), zamana uymamak (n=9), istismar(n=8), sözlü hakaret (n=8), saygısızlık (n=8), rüşvet (n=6) şeklindedir.

“Çıkar sağlamak” alt temasıyla ilgili bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Resmi görevini kendi çıkarları için kullanma.” (K1).

“Öğrencileri kendi kişisel işleri için kullanma çabasına girme ve çıkarı için kullandığı öğrencilere notunun yüksek geleceğini söyleyip çıkarıcı bir bilinç oluştururlar.” (K6).

“Görevi kendi çıkarları için kullanma...” (K8).

“Mesleki konumunu kullanarak kişisel çıkarlar elde etmesidir.” (K11).

“Öğrenci ve velilerle çıkar anlayışı gütmek.” (E1).

“Şahsi menfaatleri düşünmek...” (E8).

“Velilerle de kendi çıkarları için görüşmemeli.” (E14).

Çıkar sağlamak alt temasına ilişkin kadınların (n=15), erkeklerin (n=12) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu temaya ilişkin daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşılabilir.

“Mesleki gelişim eksikliği” alt temasıyla ilgili bazı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Mesleğinde hep yerinde sayıp kendisini geliştirmemesi, yeniliklere ayak uyduramaması.” (K2).

“Sınıf içi ve dışı sorumluluklarını yerine getirmeyen, mesleğinin gereğini yapmayan, kendini geliştirme açısından yetersiz kalma.” (K7).

“En önemlisi mesleğinin alan bilgisini iyi bilmesi. Bunu etkili bir şekilde sunamıyorsa zaten etik dışı davranışta bulunmuş oluyor. Kendini geliştirmemesi, mesleki bilgilerini kullanmaması, alanına hakim olmamasıdır.” (K15).

“Plan program dinlemeden hareket etmek, dersleri verimsiz geçirmek, müfredatı uygulamamak.” (K19).

“Keyfi olarak rapor alması, öğrencilere mesleki yeterli bilgiyi aktarmaması.” (E6).

“Derslere hazırlıksız gelmek, dersi verimsiz geçirmek mesleki olarak yetersizliktir.” (E11).

“Dersine iyi hazırlanmama, öğrencilerle iyi iletişim kuramama, dersi verimli aktaramama.” (E12).

Mesleki gelişim eksikliği alt temasına ilişkin kadınların (n=10), erkeklerin (n=10) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu temaya ilişkin daha az duyarlı oldukları sonucuna ulaşılabilir.

“Ayrımcılık” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilebilir:

“Dil-din-cinsiyet ayrımına gitmek öğretmenlik mesleğine asla yakışmaz.” (K3).

“Öncelikle ayırım yapmaları öğrenciler arasında, değişik sınıflandırmalara gitmek çok yanlış.” (K4).

“Öğrenciler arası ayırım yapmak, haksızlık yapmak demektir.” (K8).

“Ayrımcılık yaparak mesleklerine zarar vermektedirler.” (K16).

“Ayrımcılık yapmak, insana değer vermemektir ve çok kötü sonuçlar doğurabilir.” (E11).

“Öğrencileri arasında ayrımcılık yapmak, insan ayırmak, herhangi bir şekilde statülerinin farkını ortaya koymaya sebep olabilir.” (E13).

Ayrımcılık alt temasına ilişkin kadınların (n=14), erkeklerin (n=5) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu temaya ilişkin daha çok hassas oldukları sonucuna ulaşılabılır.

“Dürüst olmamak (yalan)” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Davranışlarının sözleriyle birbirine zıt olması demektir, dürüst olmamak.” (K14).

“Yalan söylemek, dürüst olmamak gerçeğin saklanması demektir.” (K21).

“Dürüst olmayarak, yalan söyleyerek öğrencilerin güvenini yitirilebilir.” (E3).

“Yalan söyleyerek her şeyin kolay yolunu bulabileceğini düşünülebilir.” (E10).

“Dürüst olmamak, yalan söylemek mesleki etik davranışlar arasındadır.” (E13).

“Öğrencilerine yalan yanlış bilgiler sunmak, doğruyu aktarmamak .” (E17).

Dürüst olmamak (yalan) alt temasına ilişkin kadınların (n=6), erkeklerin (n=10) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, erkeklerin kadınlara göre bu alt temaya ilişkin daha fazla duyarlı oldukları sonucuna ulaşılabılır.

“Şiddet” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Şiddet kullanma hiç kimseye yakışmayacak bir davranış.” (K1).

“Şiddete meyil bile etmek, bütün işleri içinden çıkılmaz bir hale getirir.” (K9).

“Baskı, zorlama belirli bir yere gelmiş insanların sığınacağı ya da yapacağı bir davranış olamaz.” (E8).

“Baskı ya da zorlama ile öğrencilerine davranması, şiddeti bir yol görmesi insan haklarında sosyal haklarımızda asla yer etmez.” (E15).

Şiddete ilişkin kadınların (n=7), erkeklerin (n=6) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların ve erkeklerin bu temaya ilişkin hemen hemen aynı duyarlılığa sahip oldukları sonucuna ulaşılabılır.

“Adaletsizlik” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Öğrencileri arasında adil olmamak, öğretmene karşı önyargılara sebep olur.” (K3).

“Adil olmamak tüm mesleklerde önü alınamayan sonuçlara sebep olabilir.” (K12).

“İnsanların hayatını etkileyen puanlamalarda haksız şekilde puanlama yapmak etik dışıdır.” (E5).

Adaletsizliğe ilişkin kadınların (n=8), erkeklerin (n=4) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu alt temaya ilişkin daha fazla duyarlılığa sahip oldukları sonucuna ulaşılabılır.

“Zamana uymamak” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Derse geç girmek bir sorumsuzluktur.” (K3).

“Öğrencilere karşı görevlerini aksatmak (derse zamanında girip çıkmamak, derse hazırlıksız gelmek, şahsi işlerini ders sırasında yapmak) zaman problemi yaratır.” (K6).

“Mesai saatlerine uymayarak, görevlerini ve ödevlerini yerine getirmemeye girer.” (K18).

“Derse geç girmek, hem mesleğinin hem öğrencinin hakkına girmek demektir.” (E6).

Zamana uymamaya ilişkin kadınların (n=7), erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu alt temaya ilişkin daha fazla duyarlılığa sahip oldukları sonucuna ulaşılabılır.

“İstismar” temasına yönelik bazı görüşler şöyledir:

“Öğrencilerine farklı duygularla yaklaşmak bir çeşit istismardır.” (K16).

“Cinsel istismar ya da her türlü istismara yönelik önlemler alınmalı.” (K21).

“Cinsel istismar gibi edep dışı davranışlarda bulunmak akıl almayacak davranışlardır.” (E3).

“Öğrencileriyle uygun olmayan ilişkilerde bulunmak mesleğimize en yakışmayacak şey ve halen bunları duyuyor olmak çok acıdır.” (E10).

İstismara ilişkin kadınların (n=5), erkeklerin (n=3) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu alt temaya ilişkin daha fazla duyarlılığa sahip oldukları sonucuna ulaşılabılır.

“Sözlü hakarete” dair bazı görüşlere şu şekilde ifade edilebilir:

“Küfürlü konuşma, argo konuşma etik dışıdır. Kimsenin böyle bir şeye hakkı yoktur.” (K10).

“Küfürlü ve argo konuşma, öğrencilerle aramızdaki ilişkileri zedeler.” (K17).

“Öğrencilerle edep ahlak ve saygı perdesini yırtarak hakaret etmek bu davranışlardandır.” (E17).

Sözlü hakarete ilişkin kadınların (n=6), erkeklerin (n=2) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu alt temaya ilişkin daha fazla duyarlılığa sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir.

“Saygısızlık” hakkındaki bazı görüşler şöyledir:

“İnsana saygı duymayınca her türlü diğer davranışlar arkasından gelir.” (K9).

“Amirlerine saygısız davranışlarda bulunmak.” (K16).

“Derste telefonu yada şahsi işleri ile ilgilenmek mesleki etik dışı davranışlardır.” (E4).

“Öğrencileriyle ahlak dışı davranışlarda bulunmak, mesleğine odaklanmamak sadece para kazanmak için yapılan bir iş olarak görmek bunların hepsi saygısızlıktır.” (E19).

Saygısızlığa ilişkin kadınların (n=4), erkeklerin (n=4) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu alt temaya ilişkin hemen hemen yakın düzeyde oldukları sonucu çıkabilir.

“Rüşvet” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Pahalı hediyeleri kabul etmek rüşvet almak demektir.” (K20).

“Hediye ve rüşvet almak, mesleki etik dışı davranıştır.” (E4).

“Rüşveti kabul eden de veren de aynı şeyi yapmış gibidir.” (E7).

Rüşvete ilişkin kadınların (n=3), erkeklerin (n=3) görüş bildirdikleri görülmüştür. Buna göre, kadınların ve erkeklerin bu alt temaya ilişkin neredeyse aynı duyarlılığa sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Öğretmenlerin mesleki etik dışı davranışları ilişkin bilgi sahibi olduğu söylenebilir. Bu etik dışı davranışların farkında olup tanımlayabilmektedirler.

Yaptırım uygulamak temasına ilişkin iki alt tema oluşturulmuştur. Bunlar; uyarılmalı (n= 23) ve ceza (n=22) şeklindedir. Bu alt temalara aşağıda sırasıyla yer verilmiştir.

“Uyarılmalı” alt temasına ilişkin şu şekildedir:

“Karşılaşılan sorunlara daha duyarlı davranılarak, muhatabı kırmadan incitmeden, ölçülü ve saygılı hareket ederek uyarılmalıdır.” (K6).

“İlk önce karşımızdaki ile güzel bir şekilde konuşmalıyız. Yaptığının yanlış olduğu bilincini uyararak anlatmalıyız.” (K12)

“Bu davranışı yapan eğer bir meslektaş ise kendisiyle nezaket kuralları çerçevesinde konuşulmalı ve yaptığının yanlış olduğu anlatılmalıdır.” (E2).

“Öncelikle yapmış olduğu davranışın yanlış olduğu nedenleriyle bireye aktarılmalı ve bu davranışın neticesinde neler olabileceği detaylı bir şekilde söylenmeli ve güzel bir üslup la uyarılmalıdır diye düşünüyorum.” (E3).

“Uyarıcı bir dil kullanılmalı her şeyden önce. En etkili yol ilk etapta.” (E4).

Uyarılmalı alt temasına ilişkin olarak kadınların (n=10), erkeklerin (n=13) oranında görüş ifade ettikleri görülmüştür. Bu bağlamda, erkeklerin kadınlara göre daha çok etik dışı davranış karşısında uyarma yolunu seçtiklerini açıkça belirtmişlerdir. Yapılanların yanlış olduğunun farkına vardırılması için etik dışı davranışlar karşısında uyarıda bulunulmasına değinilmiştir.

“Ceza” alt temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Öncelikle etik olarak uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir. Davranışın maddi manevi her ne yaptırımı varsa hemen uygulanmalı. Tekrarlanması ya da alışılmasını sebebiyet verecek ise hemen engellenmeli hukuki işlem gerekiyorsa onlar başlatılmalı.” (K1).

“Farkındalık oluşturmak için her türlü yola başvurulmalı, yasal işlemler gerekiyorsa onlar başlamalı.” (K3).

“Kişisel çıkarlar gözetiliyorsa yasalar yoluyla ne yapılması gerekiyorsa onların başlaması için elimden geleni yaparım.” (K17).

“Gerekli yerlere bildirilip bireysel olarak bir müdahalede bulunmam. Yasalar ve etik kurallar ne gerektiriyorsa o yapılması için uğraşırım.” (E5).

“Etik dışı davranışlarla karşılaşıldığında bence ağır yaptırımlar uygulanmalıdır.”(E9).

“Davranışa yönelik her ne cezai işlem gerekiyorsa onlar yapılmalı.” (E14).

Ceza temasına ilişkin görüşler incelendiğinde kadınların (n=13), erkeklerin (n=9) görüş bildirdikleri görülmüştür. Erkeklerden ve kadınlardan açık bir şekilde ceza yolunun tercih edilmesini ifade eden öğretmenlerin olduğu ortaya çıkmıştır.

Etik dışı davranışlarla baş etme yollarına ilişkin soruda öğretmenler daha çok uyarı ve yaptırım gösterilmesi gerektiği şeklinde görüş bildirmişlerdir. Cezayı da bir yol olarak seçenlerin oranı göz ardı edilemez.

Tablo 4.5’te öğretmenlerin bir gününe ilişkin tema ve alt temalara yer verilmiştir.

Tablo 4.5
Öğretmenlerin okulda bir günü

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
A) İletişim					

Tablo 4.5
Öğretmenlerin okulda bir günü (Devamı)

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
A1) Öğrenci iletişimi	K1,K2,K3,K4, K5,K6,K7,K8, K10,K12,K13, K14,K15,K16, K18	15	E1,E2,E3,E4, E7,E8,E9,E10, E11 E12,E13,E14, E19	13	28
A2) Öğretmen iletişimi	K1,K2,K3,K4, K7,K12, K13,K14,K15, K16,K17	11	E2,E3,E4,E5, E7,E8,E9,E10, E11 E12,E13,E14, E16,E18,E19	15	26
A3) Veli iletişimi	K11,K14,K21	3	E4	1	4
A) GENEL TOPLAM		29		29	58
B) Ders					
B1) Derse hazırlık	K2,K3,K5,K6, K7,K8,K9, K11,K13, K17,K21	11	E2,E3,E8,E9, E11,E12, E13,E14, E15,E16,E17, E18,E19	13	24
B2) Ders işleme	K1,K4,K5,K6, K7,K8,K9, K11,K12, K14,K15,K17, K19,K20,K21	15	E2,E5,E6, E12,E13	5	20
B) GENEL TOPLAM		26		18	44
C) Ders dışı görevler					
C1) Nöbet	K4,K8,K9,K2 1	4	E5,E13,E15,E 16	4	8
C2) İdari ve resmi işler	K10,K21	2	E1,E4,E7,E19,	4	6
C3) Toplantı, kutlama	K14,K19,K21	3	E7	1	4
C) GENEL TOPLAM		9		9	18

Tablo 4.5’de öğretmenlerin bir günü sorusunda üç tema oluşturulmuştur. Bunlar, ilk olarak iletişim teması (n=58), ikinci olarak ders teması (n=44) ve üçüncü olarak ders dışı görevler (n=18) şeklindedir.

İletişim temasının üç alt teması oluşturulmuştur. Bunlar; öğrenci iletişimi (n=28), öğretmen iletişimi (n=26) ve veli iletişimi (n=4) şeklindedir. “İletişim” temasının alt temalarına sırasıyla yer verilmiştir.

“Öğrenci iletişimi” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilebilir:

“Teneffüslerde öğrencilerime vakit ayırıyorum.” (K1).

“Ders aralarını öğrencilerimle değerlendiriyorum. Öğrencilerin ilgi ve beklentilerine önem veriyorum.” (K2).

“Öğrencilerimle ders aralarında vakit geçirmek sadece derse giren anlatan ve çıkan bir öğretmen profili olarak benimsemediğim durumlardan olduğu için onlarla az da olsa vakit geçirmek önem verdiğim bir durumdur.” (K6).

“Okuldaki zaman ve mekân elverdiğince öğrencilerle birebir ilgilenmeye çalışıyorum.” (K18).

“Öğrencilere danışacakları bir öğretmen olmak istiyorum. Öğrencilerin problemleriyle iç içeyim.” (E1).

“Vakit buldukça öğrencilerin sorularına yardımcı oluyorum.” (E10).

“Öğrencilerin anlamakta zorlandığı konular üzerinde daha çok duruyor gerekirse teneffüs aralarında ve boş zamanlarda konunun kavranması için elimden geleni yapıyorum.” (E14).

Öğrencilerle iletişim alt temasına ilişkin kadınların (n=15), erkeklerin (n=13) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir.

“Öğretmenlerle iletişim” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“Meslektaşlarla fikir alışverişi yapmak en çok verim aldığım şey okulda.” (K5).

“Öğretmen arkadaşlarımla iletişim halinde olurum.” (K13).

“Bazı vakitlerde ise meslektaşlarım ile mütalaa yaparak mesleğimi daha iyi nasıl yerine getirebilirim diye muhabbet ederim.” (K15).

“Öğretmen arkadaşlarla arada sohbet ediyoruz.” (K17).

“Öğleden sonra yoğunluklar azalınca diğer meslektaşlarımla otururum, muhabbet ederim.” (E5).

“Öğretmenler odasında öğretmenlerle bazen vakit geçiriyorum, paylaşımda bulunuyorum.” (E8).

“Öğretmenler odasında diğer öğretmen arkadaşlarımızla sohbet ediyorum, öğrenciler, dersler hakkında konuşuyorum.” (E10).

“Ders aralarında öğretmenler odasında çay içerek dinleniyorum. Meslektaşlarımla sohbet ediyorum bilgi alışverişinde bulunuyorum.” (E12).

Öğretmenlerle iletişim alt temasına ilişkin kadınların (n=11), erkeklerin (n=15) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha az duyarlı oldukları söylenebilir.

“Velilerle iletişim” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilebilir:

“Gelen veliler olursa teneffüste onlarla görüşüyorum.” (K11).

“Aralarda varsa gelen veli onlarla ilgilenirim, yardımcı olmaya çalışırım.” (K14)

“Velilerle sürekli olarak iletişim halindeyiz.” (E4).

Velilerle iletişim alt temasına ilişkin kadınların (n=3), erkeklerin (n=1) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Ders temasına ilişkin iki alt tema oluşturulmuştur. Bunlar; derse hazırlık (n=24), ders işleme (n=20) şeklindedir. “Ders” temasının alt temalarına sırasıyla yer verilmiştir. “Derse hazırlık” temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Öğretmenler odasında program ve dersim olan sınıfa yönelik hazırlıklarımı bitirmeye çalışırım.” (K3).

“Teneffüslerde öğretmenler odasında derslere hazırlık yaparak ve fotokopi çekerek geçiyor.” (K9).

“Öğrenciler gittikten sonra bir sonraki günün eğitim hazırlığı için bir saat daha okulda kalıp daha sonra evime gidiyorum.” (K11).

“Ders aletlerini hazırlıyorum, kontrol ediyorum. Bunun dışında derste işlenecek konuları gözden geçiriyorum. Sorular çıkarıyorum.” (K17).

“Gün bitiminde öğretmenler odasında bir sonraki gün için yapmam gerekenlerin listesini ajandama yazarım.” (E2).

“Öncelikle akşam anlatacağım konulara hazırlık yaparım. Varsa hazırlanacak materyalleri hazırlarım.” (E3).

“Derse girmeden hazırlık yapıyorum, kitaplarımı, ders araç gereçlerini kontrol ediyorum.” (E8).

“Derse girmeden gerekli hazırlıkları yapıyorum.” (E12).

Derse hazırlık alt temasına ilişkin kadınların (n=11), erkeklerin (n=13) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha az duyarlı oldukları söylenebilir.

“Ders işleme” alt temasına dair bazı görüşler şöyle ifade edilebilir:

“Gün boyu derse giriyoruz.” (K12).

“Sabah 9 da tam vaktinde dersime girmeye hassasiyet gösteririm.” (K14).

“Sabah çok yoğun bir tempo ile başlıyor. Sırayla farklı sınıflara derse giriyorum.” (K17).

“Bazen günün nasıl geçtiğini, ders işlerken vaktin nasıl geçtiğini anlayamıyorum.” (K19).

“Aktif katılımı sağlamaya çalışarak derslerimizi işleyip günümüzü tamamlarız.” (E6).

“Ders anlatarak yoğun bir tempo içinde günümüz devam ediyor.” (E12).

“Günümüz ders anlatmakla geçiyor.” (E13).

Ders işleme alt temasına ilişkin kadınların (n=15), erkeklerin (n=5) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Ders dışı görevler temasına ait üç alt tema oluşturulmuştur. Bu alt temalar, nöbet (n=8), idari ve resmi işler (n=6) ve toplantı, kutlama (n=4) şeklindedir. “Ders dışı görevler” temasının alt temalarına sırayla yer vermek gereklidir. “Nöbet” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Öğretmenin haftada 1 günlük de nöbeti vardır.” (K4).

“Bunun dışında nöbet tutmak baya vaktimizi alıyor.” (K8).

“En zoru da o gün nöbetiniz varsa o oluyor. Tüm sorumluluk size ait oluyor.” (E15).

“Bunun dışında ekstra görevlerim olursa nöbetçilik gibi bunlarla uğraşıyorum.” (E16).

Nöbet alt temasına ilişkin kadınların (n=4), erkeklerin (n=4) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, bu temaya ilişkin kadınların ve erkeklerin neredeyse aynı düzeyde nöbeti ders dışı bir görev gördükleri söylenebilir.

“İdari ve resmi işler” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Resmi işleri sıraya koyuyorum, dikkatlice yapmaya çalışıyorum.” (K10).

“Resmi ve idari evrakları dolduruyorum.” (K21).

“Bazen gerekli resmi evraklarla ilgileniyorum.” (E7).

“Bunların dışında varsa idari görevler onlarla ilgileniyorum.” (E19).

İdari ve resmi işler alt temasına ilişkin kadınların (n=2), erkeklerin (n=4) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha az duyarlı oldukları söylenebilir.

“Toplantı, kutlama” alt temasına ilişkin bazı görüşler şöyle ifade edilebilir:

“Zaman zaman olan okul etkinliklerinde kutlama ya da toplantılarda yer alırım.” (K14).

“Toplantı ve seminerlere, kutlamalara katılıyorum.” (E7).

Toplantı, kutlama alt temasına ilişkin kadınların (n=3), erkeklerin (n=1) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, bu temaya ilişkin kadınların erkeklere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Öğretmenin bir gününe ilişkin soruda öğretmenlerin okulu sadece derse girilecek yer olarak görmedikleri ortadadır. Öğrencilerle iletişimleri önceliklidir. Öğrencilerine zaman ayırıp onlara destek olma çabasındadırlar. Öğretmenlerin okullarındaki bir günlerini anlattığı bu soruda da öğrenci, meslektaş ve velilerle olan iletişimleri, dersten önce gelmektedir. Öğretmenlerin iletişim ve ders konularında hassas olmaları dikkat çekicidir. Okul ile ilgili işleri belli bir oranda hayatlarında yer tutmaktadır.

Tablo 4.6’da etik karar verme sürecine ilişkin tema ve alt temalara yer verilmiştir.

Tablo 4.6

Etik karar verme süreci

	KADIN	TOPLAM	ERKEK	TOPLAM	GT
Çok yönlü etik bakma	K5,K6,K7,K8,K10, K13,K14,K15, K16,K17,K18,K19,K20,K21	14	E1,E2,E3,E4,E5,E6, E10,E11 E13,E18	10	24
Etik ilkeler	K1,K3,K9,K11,K13	5	E3,E7,E8,E9,E12,E13, E14,E16, E17,E19	10	15
Tecrübe desteği	K3,K4,K10,K16,K17,K19	6	E1,E7, E8,E10	4	10
Altın Kural	K10,K12	2	E8,E15,E17	3	5
GENEL TOPLAM		27		27	54

Tablo 4.6’da etik karar vermeye ilişkin dört tema oluşturulmuştur. Bunlar; çok yönlü bakma (n=24), etik ilkeler (n=15), tecrübe desteği (n=10) ve altın kural (n=5) şeklindedir. Bu temalara sırasıyla yer vermek gereklidir. “Çok yönlü bakma” temasına ilişkin görüşler şu şekildedir:

“Etik sorun ile ilgili olguları yazmanın da büyük resmi görmek açısından çok faydası olacaktır. Bu aşamada sorunun etik, hukuki, kişisel, sistemsel veya kurumsal olup olmadığı yani temel niteliği de açık bir biçimde ortaya çıkacaktır. Etik sorunu tüm boyutlarını tespit etmek en faydalı olanıdır.” (K6).

“Çok yönlü bakabilmelidirler her davranışa. Psikolojik ya da toplumsal temellere dayandırılmalı, her yönden bakmalıdır karar alırken.” (K15)

“Gerekli araştırmalarda yapıldıysa daha sonraki aşamalara geçilebilir. En iyi kararı vermek için çok ciddi ele alınmalı meseleler.” (K21).

“Kime göre neye göre doğru neye sebep olduğu tüm bunlar değerlendirilmeli. Acele karar verilmemeli. Adım adım uygulanarak kaynağa ulaşılmalı.” (E1).

“Etik karar verme konusunda öğretmen tüm koşulları düşünmelidir. Bütüncüllük ve hümanist anlayışla ele alınmalı. Sorunların kaynağına inilmelidir. Fikir ayrılığından ziyade fikir birliğine gidilmelidir. Problemlerin tanımı yapılmalı, alternatifler sıralanmalı, en uygulanabilir olan seçmelidir.” (E2).

“Öncelikle kişinin niyeti ve davranışları, sebepleri değişik açılardan ele alınmalı. Karar verilirken evrensel prensiplerden yola çıkılmalı. Davranışın etik boyutunu fark edebilmek için aktif bir çaba harcanmalı.” (E6).

Çok yönlü bakma temasına ilişkin kadınların (n=14), erkeklerin (n=10) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, kadınların erkeklerden daha hassas oldukları ortaya çıkmıştır.

“Etik ilkeler” temasına ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kararlar eşitlikten yana, insan haklarının savunucusu, demokrasi yanlısı, güvenilir ve sorumluluk sahibi olmalı.” (K3).

“Doğru ile yanlış haklı ile haksız iyi ile kötü adil ve adil olmayan ayırt edilmeli. En uygun ve en doğru davranış nasıl sergilenecekse o yol ve yöntem uygulanmalı.” (K9).

“Okul içi ve dışında hayatının her alanında etik kuralları uygulamalıdır. Kesinlikle dürüst olmalı, eşit davranmalı insanları kayırmamalıdır.” (E3).

“Öncelikle kendisinin etik ilkeleri benimsemiş olması gerekir. Kimseyi kayırmadan vicdanıyla karar vermelidir. Karar verirken kimseden etkilenmemelidir.” (E12).

“Etik değerlere sahip bir öğretmen öğrenciler arasında ayırım yapmadan eşit ve adil davranarak karar verir.” (E14).

“Öncelikle kendisini ilgilendiren etik kuralları iyi bilmeli uygulamalıdır ki verdiği kararlar doğru olsun. Bunun yanında sorumluluk sahibi olmalı, kararlarının arkasında durmalı ve adaletli davranmalıdır diye düşünüyorum.” (E19).

Etik ilkelere ilişkin kadınların (n=5), erkeklerin (n=10) görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Buna göre, etik ilkelere göre karar vermeye ilişkin erkeklerin kadınlara göre daha hassas oldukları söylenebilir.

“Tecrübe desteği” temasına ilişkin bazı görüşler şöyledir:

“Diğer tecrübeli öğretmenlerden yararlanılarak konu üzerinde düşünülmeli.” (K16).

“Etik ile ilgili karar vermek tecrübe sahiplerinden destek alınmalı. Herkesin yapabileceği bir iş değil.” (K19).

“Karar verme sürecinde tecrübeli insanlardan faydalanılmalıdır.” (E7).

“Ciddi sorumluluk gerektiği için işin ehli olanlardan faydalanmak gerek.” (E8).

Tecrübe desteği temasına ilişkin kadınların (n=6), erkeklerin (n=4) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, kadınların erkeklere göre bu konuda daha hassas oldukları söylenebilir.

“Altın Kural” temasına ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Gerçeklerin farkında olup bize davranılmasını istediğimiz gibi davranıp o şekilde karar vermeliyiz.” (K12).

“Bana bu şekilde davranılsaydı ne yapardım diye sorulup öyle karar verilmeli.” (E15).

“Benzer bir karar bizim hakkımızda verilse ne düşünürdük diye empati yapmalıyız.” (E17).

Altın Kural temasına ilişkin kadınların (n=2), erkeklerin (n=3) görüş bildirdikleri ortadadır. Buna göre, etik karar vermede Altın Kural’ı uygulamaya ilişkin erkeklerin kadınlara göre daha duyarlı olduğu söylenebilir.

Etik karar verme sürecine ilişkin olarak öğretmenlerin bilinçli olduğu görülmektedir. Ancak, öğretmenlerin bir bölümünün kararın sorumluluğunda desteğe ihtiyacı vardır.

Bir sonraki bölümde araştırmaya ilişkin sonuç, tartışma, önerilere yer verilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı olarak araştırmanın sonuçları, sonuçların tartışılması ve konuya ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda öğretmen meslek etiğine ilişkin öğretmenlerle yapılan görüşmelerden ortaya çıkan tema ve alt temalara ilişkin sonuçlara ve bu sonuçların ilgili alanyazına göre tartışılmasına yer verilmiştir. Sonuç ve tartışma bölümüne yönelik bilgiler alt problemlere uygun olarak alt bölümler biçiminde sunulmuştur.

5.1.1 Öğretmen meslek etik ilkelere ilişkin sonuç ve tartışma

Bu bölümde öğretmen meslek etik ilkelere ilişkin sonuçlara ve bunlarla ilgili tartışmaya yer verilmiştir.

Öğretmenlerin etik ilkeleri bildikleri ve tanımlayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kadın öğretmenler etik ilkeleri tanımlamakta erkek öğretmenlerden daha yüksek düzeyde görüşe sahiptirler.

Kadın öğretmenlerde, adalet, eşitlik, saygı, hoşgörü, dürüstlük, sorumluluk, tarafsızlık, güven ve nezaket ilkeleri yüksek önceliklidir.

Erkek öğretmenlerde ise doğruluk ve çıkar sağlamamak önceliklidir. Erkekler ve kadınlar şiddet uygulamamak, sevgi, adanmışlık, işbirliği, şeffaflık, sabır ve iyi örnek olmak ilkelerinde yakın düzeydedirler.

Özbek'in (2003) araştırmasında sorumluluk, profesyonellik, dürüstlük ve saygı boyutundaki ilkelerden sadece saygı boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen 18 etik ilkeden, dokuzunda kadınlar, ikisinde de erkekler önceliklidir. Buna göre, etik ilkeler arasında ortaya çıkan cinsiyet farklılığı ile bu araştırma Özbek'in (2003) araştırmasından farklıdır.

Campbell'in (2003) araştırmasında bir öğretmenin sahip olabileceği, öğrencileri tarafından övgüye layık görülen en önemli ahlaki yönünün "adalet" olduğunu belirtmesi ile bu çalışmada "adalet" temasının etik ilkeler arasında en üst sırada olması benzerdir.

Araştırmadaki "çıkarcı sağlamamak", "dürüstlük", "tarafsızlık", "sorumluluk", "şeffaflık", "doğruluk" etik ilkeleri, İngiltere'de kamu görevlilerinin uyması gereken etik

ilke ve değerlerinin özünü oluşturan Kamu Yaşamı Standartları Kurulu'nun (Committee on Standards in Public Life, 2014) ilkeleri ile benzerdir.

Karakelle'nin (2005) araştırması ile bu araştırmadaki “adanmışlık”, “güven”, “sevgi” ve “saygı” temaları benzer sonuçlar göstermektedir.

Banks ve Thompson (1995) ve Eren'in (2001) araştırmaları, bu araştırmadaki “sabır”, “hoşgörü”, “sorumluluk” ve “nezaket” temaları ile benzerdir.

Araştırma sonucunda etik ilkelerle ilgili cinsiyet farklılığına ilişkin olarak kadın ve erkek öncelikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, Banks ve Thompson (1995), Eren (2001), Özbek (2003) ve Karakelle (2005) tarafından yapılan araştırmalarda böyle bir sonucun olmaması açısından farklılık göstermektedir.

5.1.2 Öğretmen olarak yöneticilere, meslektaşlara, öğrencilere ve velilere karşı sorumluluklara ilişkin sonuç ve tartışma

Bu bölümde öğretmen olarak yöneticilere, meslektaşlara, öğrencilere ve velilere karşı sorumluluklara ilişkin sonuçlara ve bu sonuçlarla ilgili tartışmaya yer verilmiştir.

Öğretmenlerin, yöneticilerine, meslektaşlarına, velilerine ve öğrencilerine karşı sorumluluklarının bilincinde oldukları görülmüştür.

Kadın öğretmenler, öğrenciye ilişkin etik ilke, değer etiği, rol model ile veliye ilişkin yönlendirme, toplantı; meslektaş işbirliğine ilişkin daha öncelikli görüş bildirmişlerdir.

Erkek öğretmenlerde ise öğrenciye ilişkin mesleki yeterlilik; veliye ilişkin iletişim ve iş birliği meslektaşına ilişkin iletişim alt temalarında kadın öğretmenlere göre daha öncelikli görüş bildirmişlerdir.

Öztürk (2010), öğretmenlerin etik ilkelerine ilişkin olarak araştırmasında birinci sırada “öğrenci”, ikinci sırada “veli” ye karşı sorumluluklara yer verildiği tespit edilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucu ile bu araştırmadaki öğretmenin sorumluluklarında aynı sıralamanın olması benzer sonuçlar göstermektedir.

Arends (1991), Demirci (2000) ve Erden'in (2001) araştırmalarındaki alana hâkimiyet, mesleki ve kişisel olarak öğrenciler için nitelikli olma bulguları ile bu araştırmada öğretmenlerin ilk sırada yer verdikleri “mesleki yeterlilik” teması benzer sonuçlar göstermektedir. Ayrıca, bu temadaki belirgin cinsiyet farklılığı ile erkeklerin daha öncelikli olması açısından farklılık göstermektedir.

Öztürk (2010) ve Thompson'ın (1997) araştırmalarındaki öğrencinin bir birey olarak görülmesi, saygı gösterilerek ihtiyaçlarına cevap verme bulgusu ile bu araştırmadaki “değer etiği” alt teması birbirleri ile örtüşmektedir.

Şakar'ın (2010) araştırmasında öğrenciye karşı sorumluluklarda rol model olma ve etik ilkeler (sevgi, saygı, hoşgörü) doğrultusunda davranmak bulgusu ile bu araştırmanın “rol model olma” ve “etik ilkeler” temaları benzerlik göstermektedir.

Işık (2007), Yıldırım ve Dönmez (2008), Carney-Hall (2008) ve Öztürk'ün (2010) araştırmalarındaki öğretmen-veli ilişkisinde iletişim bulguları ile bu araştırmadaki “veli iletişimi” alt teması birbirine benzerdir.

Özdemir (2007) ve Işık'ın (2007) araştırmalarındaki okul-aile işbirliği bulguları ile bu araştırmadaki veli temasının “işbirliği” alt teması bulgusu birbirine benzerlik göstermektedir.

Carney-Hall (2008) ve Stout'un (2009) araştırmalarında öğretmen-veli ilişkisinde öğretmenin veliye ve öğrenciye katkısı olduğu, yardım ettiği bulguları bu araştırmadaki veli temasının “yönlendirme” alt temasına benzerdir.

Carney-Hall (2008) ve Mcbride, Bae ve Wright'ın (2002) araştırmalarında öğretmen ve velinin yüz yüze görüşmeleri gerektiği, öğretmenin toplantılar ile öğretmen-öğrenci-veli üçlüsünü birleştirdiği bulguları ile bu araştırmadaki veli temasının “toplantı” alt teması benzerdir.

Bu araştırmadaki kadınların sorun olduğu zaman erkeklerin ise daimi bir veli iletişimini tercih etmesi bulgusu, Işık (2007), Yıldırım ve Dönmez (2008), Carney-Hall (2008) ve Öztürk'ün (2010) araştırmalarından farklılık göstermektedir.

May, Jacops ve Zide (1989), Friend ve Cook (2010), Öztürk (2010) ve Şakar'ın (2010) araştırmasındaki meslektaşlar ile işbirliği, dayanışma içinde olunması bulguları ile meslektaş temasındaki “işbirliği” alt teması benzer sonuçlar göstermektedir.

Öztürk (2010) ve Şakar'ın (2010) öğretmenlerin etik görüşlerine ilişkin araştırmalarında meslektaşlar arası fikir alışverişi ve iletişim sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç ile bu araştırmadaki meslektaş ile “iletişim” alt teması benzerdir.

Tezcan'ın (1997) araştırmasında öğretmen-yönetici ilişkisi bulgusu ile bu araştırmadaki “yönetici” teması benzerlik göstermektedir.

5.1.3 Etik ile ilgili düzenlemelere ilişkin sonuç ve tartışma

Bu bölümde etik ile ilgili düzenlemelere ilişkin sonuçlara ve bu sonuçlarla ilgili tartışmaya yer verilmiştir.

Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşmesi'ne ilişkin öğretmenlerin böyle bir yasanın yayımlandığını bilmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Diğer yandan, yasayı bilmeden de kadınlar, hediye alma yasağı, çıkar sağlamama, mal beyanı ve rüşvet almamak konusunda erkeklere göre daha fazla bilgi sahibidirler. Kadın öğretmenler kamu malını korumak, ek iş yasağı konusunda görüş bildirirken erkekler hiç görüş bildirmemişlerdir. Erkek öğretmenler kamu kaynaklarını verimli kullanmak hakkında görüş bildirirken, kadınlar hiç görüş bildirmemişlerdir.

Kamu ile ilgili etik düzenlemeler, sadece uyulması gereken kuralların listesi olarak kalmayıp; devletin işleyişinin başarılı bir şekilde devam ettiğinin göstergesidir (Yüksel, 2006).

Usta ve Kocaoğlu'nun (2015) araştırmasındaki "kamu görevlilerinin, Türkiye'de kamu yönetiminde etiğe yönelik yasal mevzuat konusunda bilgi/farkındalık düzeyleri düşüktür" sonucu ile bu araştırmadaki Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşmesine ilişkin "Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme'nin bilinmemesi" teması benzerlik göstermektedir.

5176 Sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanunla Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulup, 10.8.2004 tarihli ve 2004/7791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Başbakanlık ve Üyeliklerine atama yapılan Kurul çalışmalarına başlamıştır. Bu kanun ışığında "Kurul Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri Hakkında Yönetmelik" hazırlanmıştır (Resmi Gazete,2004, Nisan, 13). Bu yönetmelikte yer alan "hediye ve menfaat sağlama", "çıkarcılıktan kaçınmak", "kamu malları ve kaynaklarının kullanımı", "mal bildiriminde bulunma" maddeleri; bu araştırmadaki "hediye alma yasağı", "çıkarcılıktan kaçınmak", "mal beyanı", "kamu malını korumak", "kamu kaynaklarını verimli kullanmak" alt temaları ile benzerlik göstermektedir.

Duran'ın (2014) araştırmasındaki hediye alma ile ilgili öğretmenlerin mesleklerine yönelik kendilerini ilgilendiren yasal düzenlemelerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucu ile bu araştırmadaki "hediye alma yasağı" alt teması benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada hediye alma yasağı ile ilgili kadınların erkeklerden daha bilinçli olması sonucu ile Duran'ın (2014) araştırmasından farklılık göstermektedir.

Berkman'ın (1983) rüşveti, kamu görevlilerinin para, mal, hediye gibi birtakım maddi çıkarlar karşılığında ayrıcalık sağlaması olarak tanımlaması ile bu araştırmadaki "rüşvet almamak" alt teması birbirine benzerdir.

Usta ve Kocaoğlu'nun (2015) araştırmasındaki "kamu görevlilerinin, ikinci iş yasağı ile ilgili etik davranış ilkesine yönelik etik görüş düzeyleri düşüktür" ifadesi ile bu araştırmadaki "ek iş yasağı" alt teması benzerlik göstermektedir.

Kamu kaynaklarının verimli kullanılması, bir hizmet üretmek amacıyla elde edilen çıktılarının ile girdilerin ilişkisi ve çeşitli kaynakların (insan, para ve fiziksel kaynaklar) etkin kullanımı olarak ifade edilmektedir. Amaca yönelik tüm faaliyetlerin rasyonellik derecesini belirlemektedir (Çevik, 2004).

Etik haftasına ilişkin olarak öğretmenlerin yarıya yakına Mayıs son haftası şeklinde görüş bildirerek doğru yanıt vermişlerdir. Ancak yaklaşık diğer yarıya yakını etik günü, etik haftasını karıştırmışlardır. Çok az bir oranda da etik haftasına ilişkin bir şey bilmediklerini ortaya koymuşlardır.

Bir etik altyapının öğeleri arasındaki etkileşim, o ülkenin kültürel değerlerine ve etik davranışlara verdiği desteğe bağlıdır. Bunu sağlanması için “etkili bir yasal altyapı” gereklidir (Yüksel, 2005, s. 348). Etik haftası da Türkiye’de etik kültürün oluşması için gerekli bir yasal alt yapıdır.

Türkiye’de 2004 yılı sonrası kamu yönetiminde etiğe ilişkin birçok düzenlemeden en önemlisi Resmi Gazete ’de yayımlanan 5176 sayılı “Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” olmuştur. Bu kurulun görev ve yetkisinde “etik haftası”nın kutlanmasına karar verilmiştir.

Kanunun kabul edildiği tarih, “25 Mayıs” gününün “Etik Günü”, aynı günün yer aldığı “25–31 Mayıs haftası” olan “Etik Haftası”; bu araştırmadaki “etik günü ile karıştıranlar” ve “etik haftasını bilenler” alt temaları ile örtüşmektedir.

Araştırmada etik haftasına ilişkin erkeklerin lehine bir sonuç ortaya çıkması, Pelit ve Güçer (2006), Obuz (2009), Yılmaz ve Altinkurt (2009) ve Ergin’in (2014) araştırmalarından farklılık göstermektedir.

Öğretmenlerin yaklaşık dörtte biri etik komitenin çalıştığını belirtmiştir. Diğer yandan, dörtte üçü etik komite olmadığını belirtmişlerdir. Var olan etik komitelerin sayıca az olması bu durumda etkili olmuştur. Okullardaki etik komite eksikliği son derece dikkat çekicidir.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun kuruluşuna ilişkin 5176 sayılı Kanun, 25 Mayıs 2004 tarihinde TBMM'nde kabul edilmiştir. Buna göre kurul, etik davranış ilkelerinin ihlâl edildiği iddiasıyla yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmaların yapılarak sonucun ilgili makamlara bildirilmesinden ve kamuda etik kültürünün yerleştirilmesi için çalışmalar yapması, yaptırması ve bu çalışmalara destek olmasından sorumlu tutulmuştur (Resmi Gazete, 2004, Mayıs, 25).

Usta ve Kocaoğlu'nun (2015) araştırmasında “kamu görevlilerinin, Türkiye’de kamu yönetiminde etiğe yönelik kurumsal yapı konusunda bilgi/farkındalık düzeyleri

düşüktür” sonucuna ilişkin olarak etik kurulun işlev ve faaliyetlerinin yetersizliği bulgusu ile bu araştırmadaki “etik komite çalışıyor” alt temasının öğretmenlerin geneline göre düşük oranlı olması benzerlik göstermektedir.

Etik komiteye ilişkin “yok” teması ile Campbell’in (2003) etik kuruluşun eksikliğinde öğretmenlerin neyin doğru neyin yanlış olduğu ile ilgili çelişkide kalacaklarını ve rehberliklerinin aksayacağını belirtmesi örtüşmektedir.

5.1.4 Etik dışı davranışlar ve baş etme yollarına ilişkin sonuç ve tartışma

Bu bölümde etik dışı davranışlar ve baş etme yollarına ilişkin sonuçlara ve bu sonuçlarla ilgili tartışmaya yer verilmiştir.

Öğretmenler mesleki etik dışı davranışlar konusunda bilgi sahibidirler ve duyarlıdırlar.

Kadın öğretmenler çıkar sağlamak, ayrımcılık, zamana uymamak, adaletsizlik, istismar, sözlü hakaret ve eşitsizlik konularında daha fazla önceliklidirler.

Erkek öğretmenler ise mesleki gelişim eksikliği ve dürüst olmamak (yalan) konularında daha önceliklidirler.

Erkek ve kadın öğretmenler, şiddet, saygısızlık ve rüşvete ilişkin hemen hemen yakın düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Pelit ve Güçer (2006), Obuz (2009), Yılmaz ve Altınkurt (2009) ve Ergin’in (2014) etik dışı davranışlara ilişkin araştırmalarında kadınlar daha hassas bulunmuştur. İlgili alan yazın taramasında yapılan araştırmaların sonuçları ile bu araştırma benzer sonuçlar göstermektedir. Ancak, bu araştırma etik dışı davranışlara ilişkin kadın ve erkeklerde cinsiyete göre farklılığın olması sonucu ile ilgili alan yazındaki araştırmalardan farklılık göstermektedir.

Aksoy (1999), Gözütok (1999) ve Yılmaz ve Altınkurt’un (2009) araştırmalarında öğretmenlerin, ayrımcılık yapmayı yüksek düzeyde etik dışı davranış gördüklerini belirlemiştir. Bu araştırmada da 12 etik dışı davranıştan ayrımcılık davranışı dördüncü sırada etik dışı bulunmuştur.

Gözütok (1999) ve Ergin’in (2014) araştırmalarında maddi olarak çıkar sağlamak en etik dışı bulunmaları ile bu araştırmadaki “çıkarcı davranış” temasının ilk sırada yer alması sonucu benzerlik göstermektedir.

Turgut’un (2010) araştırmasında etik dışı davranışlarla ilgili derse geç girilmesi, sık sık izin alınması, görevlerini mazeretsiz aksatmaları, öğrencisi ile çıkar ilişkisine girmesi, öğretmenin kendini geliştirmemesi ve hazırlıksız olması, şiddet, istismar ve

ayrımcılık sonuçları ile bu araştırmadaki “zamana uymamak, mesleki gelişim eksikliği, şiddet, istismar, ayrımcılık ve saygısızlık” alt temaları birbiri ile benzerdir. Ancak, bu araştırmadaki “dürüst olmamak (yalan), adaletsizlik, sözlü hakaret, eşitsizlik, rüşvet” sonuçları, Turgut’un (2010) araştırmasından farklılık göstermektedir.

Öğretmenler etik dışı davranışlarla baş etme yollarına ilişkin genel olarak yaptırım uygulanması görüşündedirler. Bu yaptırımlara ilişkin uyarı ve ceza yollarını tercih etmişlerdir. Ceza alt teması açısından ele aldığımızda ise kadınların görüşleri dikkat çekicidir. Bu durumda öğretmenlerin, etik dışı davranışlara müdahale edilmesi ve tekrarlanması görüşlerinin etkisi olabilir.

Keleş’in (2014) araştırmasındaki öğretmenlerin yarısının disiplini de içeren problemlerde okul yönetmeliği ve yasaların uygulanmasında katı oldukları bulgusu ile bu araştırmadaki “yaptırım uygulanmalı” teması birbirine benzerdir.

Mishra’nın (1992) araştırmasında olumsuz davranışların ilk önce birebir uyarılması ve aynı davranışı bir daha sergileyip sergilemeyeceği ile ilgili bir zaman verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bulgu ile araştırmadaki “uyarılmalı” teması benzerdir.

5.1.5 Öğretmenlerin bir gününe ilişkin sonuç ve tartışma

Bu bölümde öğretmenlerin bir gününe ilişkin sonuçlara ve bu sonuçlarla ilgili tartışmaya yer verilmiştir.

Öğretmenlerin bir günü sorusuna ilişkin olarak genellikle okuldaki hayatlarını, iletişim ve derse daha fazla yer verdikleri ortaya çıkmıştır.

Kadın öğretmenler, iletişime ilişkin öğrenci ve veli iletişimine; derse ilişkin ders işlemeye; ders dışı görevlere ilişkin toplantı, kutlama alt temalarında daha öncelikli görüş bildirmişlerdir.

Erkekler öğretmenler ise iletişime ilişkin olarak öğretmen iletişimi; derse ilişkin derse hazırlık; ders dışı görevlere ilişkin olarak idari ve resmi işler konularında daha önceliklidirler. Ders dışı görevlere ilişkin nöbet alt temasında kadın ve erkek öğretmenler yakın düzeydedirler.

Thompson (1997), Owens and Ennis (2005), Koç’un (2010) araştırmalarında öğretmen-öğrenci iletişiminin karşılıklı bir etkisi olduğu bulguları ile “öğrenci iletişimi” alt teması ile benzerdir.

Wang ve Haertel (2001), Çinkır ve Çetin'in (2010) araştırmalarında öğretmen-öğretmen mesleki ilişkileri bulguları ile bu araştırmadaki “öğretmen iletişimi” alt teması benzerdir.

Araştırma sonucunda iletişim temasına ilişkin cinsiyet farklılığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, Thompson (1997), Wang ve Haertel (2001) Owens and Ennis (2005), Koç (2010), Çinkır ve Çetin'in (2010) araştırmalarında böyle bir sonucuna ulaşılmaması açısından farklılık göstermektedir.

Karakelle'nin (2005) araştırmasında öğretim becerileri boyutunda derse hazırlık sonucu ile bu araştırmadaki “derse hazırlık” alt teması benzerdir.

Langlois ve Zales'in (1992) araştırmasında öğretmen profilinde öğrenmeye ayrılan zaman ve etkinlikler bulgusu ile bu araştırmadaki “ders işleme” alt teması birbiri ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin bir gününe ilişkin ders temasında kadınların ders işleme, erkeklerin ise derse hazırlık üzerinde durmaları açısından cinsiyet farklılığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, Langlois ve Zales (1992), Karakelle'nin (2005) araştırmalarında böyle bir ayırım olmaması açısından farklılık belirtmektedir.

Öğretmenlerin ders dışı görevlerine ilişkin “idari işler” ve “nöbet” alt teması ile Eskicumalı'nın (2002) araştırmasında öğretmenlerin, öğretim görevi yanında idare ve yönetim görevlerini olduğu, öğretmen olacak kişilerin, mevzuat, okul yöneticiliği, öğretmen ve öğrenci kurulları, nöbet tutma gibi hususları bilmelerini belirtmesi örtüşmektedir.

Köse'nin (2013) araştırmasındaki ders dışı etkinlikleri sınıflandırmasındaki toplantı ve kutlama, bu araştırmadaki ders dışı görevler temasının “toplantı, kutlama” alt teması ile benzerdir.

Araştırma sonucunda ders dışı görevlere ilişkin kadınların toplantı, kutlamada; erkeklerin nöbet ve idari işlerdeki öncelikleri ile cinsiyet farklılığı çıkmıştır. Bu sonuç, Eskicumalı (2002) ve Köse'nin (2013) araştırmalarında bu şekilde bir bulgunun olmaması açısından farklılık göstermektedir.

5.1.6 Etik karar verme sürecine ilişkin sonuç ve tartışma

Bu bölümde etik karar vermeye ilişkin sonuçlara ve bu sonuçlarla ilgili tartışmaya yer verilmiştir.

Öğretmenler, etik karar verme konusunda genel olarak duyarlılardır.

Kadın öğretmenler çok yönlü bakma ve tecrübe desteği temalarına ilişkin daha ön

plandadırlar.

Erkek öğretmenler ise etik karar verme sorusuna ilişkin etik ilkeler ve Altın Kural temalarına ilişkin daha önceliklidirler.

Öğretmenlerin bir bölümü de kararın ağırlığı karşısında sorumluluğu tek başına almak istemeyip destek beklemektedir.

Husu ve Tirri'nin (2003) öğretmenlerin etik karar vermesine ilişkin araştırmasında, karar verme sürecinde birkaç farklı perspektiften aynı anda olayı değerlendirebilme kapasitelerinin olması bulgusuna ulaşılmıştır. Husu ve Tirri (2003)'nin bulgusu ile bu araştırmadaki etik karar vermede “çok yönlü bakma” teması benzerdir.

Catacutan ve Guzman'ın (2015) araştırmalarında karar vermede dürüst ve tedbirli olma gibi etik bir çerçevenin belirlenmesi bulgusu ile bu araştırmadaki “etik ilkeler” teması benzerdir.

Prachagool, Nuangchalerm, Subramaniam ve Dostál'ın (2016) araştırmasında öğretmenlerin karar verme sürecinde destek alması gerektiği bulgusu, bu araştırmadaki “tecrübe desteği” teması ile örtüşmektedir.

Etik karar vermede “Altın Kural” teması ile Campbell'in (2003) “Altın Kural” ı yanlıştan doğruyu öğrenebilmek olduğu ve etiğin niyetleri, kararları, duygusal içgüdü ve istekleri sorguladığını ifade etmesi ile benzerdir.

Araştırma sonucunda etik karar vermeye ilişkin kadın ve erkek öncelikleri ortaya çıkmıştır. Campbell (2003), Husu ve Tirri (2003), Catacutan ve Guzman (2015), Prachagool, Nuangchalerm, Subramaniam, ve Dostál'ın (2016) araştırmalarında bu şekilde cinsiyete ilişkin öncelikler ile ilgili bir sonuca ulaşılmamıştır. Bu açıdan araştırmanın bu sonucu, alan yazındaki ilgili araştırmalardan farklılık göstermektedir.

5.2 Öneriler

5.2.1 Uygulayıcılara öneriler

1. Öğretmen meslek etiğine temel oluşturacağı için öncelikli etik kavramının iyi bilinmesi gerekmektedir. Öğretmenlere, etik ve meslek etiği konusunda hizmet öncesi ve sonrasında eğitim kursları verilebilir. Bu kurslarda öğretmenlerin hitap ettikleri kitleler açısından daha dikkatli olmaları için etik dışı davranışlar ile baş etme yollarına da yer verilebilir. Böylece, öğretmenler göreve başlamadan önce ve üstlenecekleri görevle birlikte yüklendikleri etik sorumlulukları ve uygun davranışları beklenen etik ilkeleri benimseyebilirler.

2. Öğretmenlerin yöneticilere, meslektaşlara, velilere ve öğrencilere karşı

sorumlulukları sadece vicdani yükümlülükler olarak kalmaması için, belirli kurallar çerçevesinde sergiledikleri performansları takip edilip değerlendirilmelidir.

3. Öğretmenler, etik günü ve etik haftası, Kamu Etik Yasası ve Etik Sözleşme'ye ilişkin daha fazla bilgi sahibi olmalıdırlar. Çıkan tüm yasaları takip etmelidirler. Bu konuda okul öğretmenler kurulu toplantıları gündemlerinde yeni yasalar kurulda gündeme getirilmelidir.

4. Okullardaki etik komite ve etik kulüp eksikliği giderilmelidir. Var olan etik komiteler aktif hale getirilmelidir. Etik komitesi olmayan okullarda etik komiteler ve etik kulüp oluşturulmalıdır. Her okulun bünyesinde etik komiteler kurarak kendi etik ilkelerini oluşturmalıdır. Okulun en görünür yerinde bu etik ilkeler çerçeveli olarak asılmalıdır.

5. Etik karar verme aşamasında öğretmenlerin desteğe ihtiyacı vardır. Kararın sorumluluğuna yardımcı olabilmek için öğretmenlere destek ve sorumluluk alma programları verilebilir.

6. Okullarda etik konusunda tüm kurumca etik eğitimleri, faaliyetleri devamlılık arz eder şekilde sürdürülmelidir. Bu faaliyetlerde okul müdürleri, öğretmen, öğrenci ve velileri bir araya getirilerek etik bir zeminde birliktelik sağlanması amaçlanabilir. Bu sayede paydaşlar arasında ilişkiler güçlenebilir.

5.2.2 Araştırmacılara öneriler

1. Araştırma, Eskişehir il merkezindeki Anadolu liselerinde gerçekleştirilmiştir. Benzer araştırmalar, farklı durumsal koşulların, etik davranışların sergilenmesinde etkili olup olmadığının belirlenmesi için farklı okul türlerinde okulların karşılaştırmalı incelemeleri yapılabilir.

2. Öğretmenlerin etik karar verme sürecinde söylem ve eylemlerini gösterebilecek gözleme dayalı çalışmalar tasarlanabilir.

3. Araştırma farklı nitel yöntemle etnografik çalışma olarak desenlenerek çalışılabilir.

6. Kaynakça

- Acar, A. G. (2000). *Etik değerlerin kurumsallaştırılması üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Akarsu, B. (1979). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Akdoğan, H. (2003). Meslek etiğinin kamuoyunu aydınlatmadaki önemine muhasebe meslek mensuplarının yaklaşımları ve çorum ilinde uygulanan bir anket çalışması, *I. Türkiye Uluslararası İş ve Meslek Ahlakı Kongre Bildirisi* (308-321). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Aksoy, N. (1999). Educators' beliefs about ethical dilemmas in teaching: research study among elementary school teachers in Turkey. (<https://googledrive.com/host/0BwYZA6eD9SMqN0k5QV9YMkhGZ00/Perspectives/Perspectives1999/f18Aksoy.html>) Erişim tarihi: 15.11.2016.
- Anonim (2006). Yeni Programlar Hakkında Açıklama, http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama_program.doc. Erişim tarihi: 15.11.2016.
- Altun, A. (1995). *Türkiye'de gazeteciler ve gazetecilik*. Ankara: Çağdaş Gazeteciler.
- Arends, R. (1991). *Learning to teach*. Newyork: MacGraw-Hill Company.
- Aydın, İ. (2002). *Yönetmelik ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem A.
- Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem A.
- Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem A.
- Banks, R. S. ve Thompson, C. L. (1995). *Educational psychology: For teachers in training*. USA: West Publishing Company.
- Berkman, Ü. (1983). *Az gelişmiş ülkelerde kamu yönetiminde yolsuzluk ve rüşvet*. Ankara: TODAİE.
- Boon, H. J. (2011). Raising the bar: ethics education for quality teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(7), 76-93.
- Buzzelli, C. ve Johnston, B. (2001). Authority, power, and morality in classroom discourse. *Teaching and Teacher Education*, 17, 873- 884.
- Buzzelli, C. A. ve Johnston, B. (2002). *The moral dimensions of teaching*: New York: Routledge Falmer.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Campbell, E. (2003). Moral lessons: The ethical role of teachers. *Educational Research*

- and Evaluation*, 9(1), 25-50.
- Campbell, E. (2008). The ethics of teaching as a moral profession. *Curriculum Inquiry* 38(4), 357-385.
- Carney-Hall, K. C. (2008). Understanding current trends in family involvement. *New Directions for student services*, 122, 3-14. Web:<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/119815735/PDFSTAR> adresinden edinilmiştir.
- Catacutan, M. R. G. ve de Guzman, A. B. (2015). Ethical decision-making in academic administration: A qualitative study of college deans' ethical frameworks, *Australian Educational Researcher*, 42(4), 483-514.
- Certo, S. (2003). *Modern management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Cevizci, A. (2002). *Etiğe giriş*. İstanbul: Engin.
- Colnerud, G. (2006). Teacher ethics as a research problem: Syntheses achieved and new issues teachers and teaching: *Theory and Practice*, 12(3), 365-385.
- Committee on Standars in Public Life (2014). Kamu yaşam standartları kurulu. www.public-standards.gov.uk/ adresinden erişilmiştir.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev.: M. Bütün ve S. B. Demir), Ankara: Siyasal.
- Çelebi, N. ve Akbağ, M. (2012). Genel liselerde çalışan öğretmenlerin etik davranışlarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 425-441.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çevik, H. (2004). Türkiye'de kamu yönetimi sorunları. Ankara: Seçkin .
- Çınkır, Ş. (2004). Okulda etkili öğretmen-öğrenci ilişkisinin yönetimi, *Milli Eğitim Dergisi*, 164.
- Çınkır, Ş. ve Çetin, S. K. (2010). Öğretmenlerin okullarda mesleki çalışma ilişkileri hakkındaki görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 353-371.
- Demirci, Ö. (2000). Planlamadan değerlendirmeye öğretme sanatı. Ankara: Pegem A.
- Duran, K. (2014). *Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki etik davranışları algılama düzeylerinin ve etik ikilemleri çözümlenmelerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) . Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Durkheim, E. (1986). *Meslek ahlakı*. İstanbul: Milli Eğitim.

- Eğitim Sen (2005). Eğitim hakkı 4. Demokratik Eğitim Kurultayı. 2. Cilt. Ankara: Eğitim Sen.
- Eğitim Sen (2010). Öğretmen statü tavsiyesi (1966 ILO / UNESCO Ortak Belgesi), Ankara.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı.
- Erden, M. (2001). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkım.
- Ergin, Y. (2014). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleği ile ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin algılamaları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Eskicumalı, A. (2002). Eğitim, öğretim ve öğretmenlik mesleğine giriş. Ankara: Pegem Akademi.
- Fenstermacher, G. D. (1990). Some moral considerations on teaching as a profession. (Edit. J. I. Goodlad, R. Soder, ve K. A. Sirotnik). *The moral dimensions of teaching*, 130-154, San Francisco: Jossey-Bass.
- Ferrel, O. C. ve Fraedrich, J. (1994). *Business ethics: Ethical decision making and cases*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Forester, M. ve Davis, T. (2001). American counseling association moral principles, <http://www.aca.org/principles/htm> adresinden erişilmiştir.
- Forster, D. J. (2012). Codes of ethics in Australian Education: Towards a national perspective. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(9), 1-17.
- Freeman, N. K. (1996). Professional ethics: A survey of early childhood teacher educators and curriculum for preservice teachers (Unpublished Dissertation). University of South Carolina, USA.
- Friend, M. ve Cook, L. (2010). *Interactions: Collaboration skills for school professionals*. Columbus, OH: Merrill.
- Fromm, E. (1995). *Erdem ve mutluluk*. (Çev.: A. Yörükkan). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Gözütok, D. (1999). Öğretmenlerin etik davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 32(1-2), 83-99.
- Güngör Kıranlı, S. ve Yıldırım, Y. (2014). Views of school directors related to in-service training activities. *Universal Journal of Educational Research*, 4(3), 516-523. DOI: 10.13189/ujer.2016.040307 (ERIC).
- Güngör Kıranlı, S. (2016). The prediction power of servant and ethical leadership behaviours of administrators on teachers' job satisfaction. *Universal Journal of*

- Educational Research*, 4(5), 1180-1188. DOI: 10.13189/ujer.2016.040531 (ERİC).
- Guzman, D. S. (2000). *Mayanın oyunları*. Ankara: Esmer.
- Haynes, F. (2002). *Eğitimde etik*. İstanbul: Ayrıntı.
- Heimsoeth, H. (1986). *Immanuel Kant'ın felsefesi*. (Çev.: T. Mengüşoğlu), İstanbul: Remzi.
- Hesapçioğlu, M. (1998). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: Beta.
- Husu, J. ve Tirri, K. (2003). A case study approach to study one teachers' moral reflection. *Teaching and Teacher Education*, 19, 345-357.
- Işık, H. (2007). *Okulöncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen okul-aile işbirliği çalışmalarının anne-baba görüşlerine dayalı olarak incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Johnston, B. (2003). Values in English language teaching. Mahwah, N. J. :Lawrence Erlbaum Associates.
- Kant, I. (2013). *Ahlak metafiziğinin temellendirilmesi*. (Çev.: İ. Kuçuradi). Ankara: Felsefe Kurumu.
- Karakelle, S. (2005). Öğretmenlerin etkili öğretmen tanımlarının etkili öğretmenlik boyutlarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 30(135), 1-10.
- Karaköse, T ve Oğuz, A. (2007). Okul yöneticilerinin etik liderliği. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 32(338), 25-30.
- Karasar, N. (1986). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Bilim.
- Keleş, Y. (2014). *İngilizce öğretmenleri ve öğrencilerinin öğrencilere karşı etik ilkeler hakkındaki görüşlerinin araştırılması: Bir devlet üniversitesinde örnek olay incelemesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kıranlı, S. ve Ilgan, A. (2007). Eğitim örgütlerinde karar verme sürecinde etik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 150-162.
- Kıranlı, S. (2002). Ortaöğretim okul yöneticilerinin etik ilkeleri uygulama ve etik ilkeleri çözümlene yeterliliği, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Kirk, J. ve Miller, M. L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. United States of America: Sage.
- Koç, K. (2010). Etik boyutlarıyla öğretmenlik. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35(373), 13-20.
- Köse, E. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin

- sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 336-353.
- Kuçuradi, I. (1988). *Uludağ konuşmaları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, I. (1999). *Etik*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, I. (2000). Felsefî etik ve meslek etikleri. H. Tepe (Ed.), *Etik ve Meslek Etikleri* (17–34). Ankara: Türkiye Felsefe.
- Kuçuradi, I. (2006). *Etik*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kurtulan, I. (2007). *Özel Eğitim Öğretmenlerinin Meslekî Etik Değerleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Lamberton, L. ve Leslie Minor, H. (1995). *Human relations: Strategies For success*. Chicago: Irwin Mirror.
- Langlois, D. E. ve Zales, C. R. (1992). Anatomy of a top teacher. *Education Digest*, 57(5).
Erişim adresi: www.globalvgw10.gobal.epnet.com.
- Lee, J. (2002). Code of Ethics for Minnesota Teachers and Administrators, www.scea.today.com/resources.code.pdf/ adresinden erişilmiştir.
- Maxwell, J. A. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard Educational Review*, 62, 979–1000.
- May, A., Jacops, M. S. ve Zide, M. M. (1989). Effective collaborative teacher preparation models: Defining relationship. Paper presented at the annual meeting of the Association Of Teacher Educators. St. Loui.
- Mayring, P. (2000). *Nitel sosyal araştırmaya giriş*. (Çev.: A. Gümüş ve M. S. Durgun). Adana: Baki.
- Mcbride B. A, Bae J. H. ve Wright M. S. (2002). An examination of family-school partnership initiatives in rural pre-kindergarten programs. *Early Education and Development*, 13(1), 107–128.
- Mengüşoğlu, T. (1965). *Değişmez değerler ve değişen davranışlar*. İstanbul: İstanbul.
- Mengüşoğlu, T. (2003). *Felsefeye giriş*. İstanbul: Remzi.
- Mermer, E. Ç. Mutlugil, S. ve Yaman, E. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin etik davranışlara ilişkin görüşleri: Nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 93-108.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. California: Sage Publications, Inc.

- Miller, F. ve Davis, T. (1996). A practitioner's, guide to ethical decision making. Retrieved, December, 2, 2016, Web, <http://www.counseling.org/resources/pracguide.htm/>
- Mishra, A. K. (1992). *Dealing with disruptive classroom behavior*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 348 084).
- Missouri Standards For Teacher Education Programs, (2006). <http://dese.mo.gov/divteachqual/teached/MoSTEP/> (Erişim Tarihi 11.10.2016)
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nicel ve nitel yaklaşımlar I-II*. İstanbul: Yayın Odası.
- Noddings, N. (1993). *Caring: A feminist perspective*, Strike, K.A., Ternasky, P. L. Ethics for professionals in Education. London: Teachers College Press.
- Obuz, P. (2009). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Oktay, A. (1991). Öğretmenlik mesleği ve öğretmenin nitelikleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 187-193.
- Örenel, S. (2005). *Öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri kapsamındaki davranışlarının ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin algılarıyla değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Owens, L. M. ve Ennis, C. D. (2005). The ethic of care in teaching: An overview of supportive literature. *Quest*, 57, 392-425.
- Özbek, O. (2003). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri ve Bu İlkelere Uyuma Düzeyleri*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Özdemir, Ç. (2007). Toplumsal değişme karşısında aile ve okul. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 185–198.
- Özmen, F. ve Güngör, A. (2008). Eğitim denetiminde etik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 137–155.
- Öztürk, N. K. (1999). Kamu ve özel yönetim etiği: Benzerlikler ve farklılıklar, *Amme İdare Dergisi*, 32(2),15–26.
- Öztürk, Ş. (2010). “The opinions of preschool teachers about ethical principles”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 393-418.
- Patton, Q. M. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. London: Sage.

- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. London: Sage.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik dışı davranışa yönelten faktörle ilişkin algılamaları. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 95-119.
- Plant, J. F. (1994). *Codes of ethics*, (Edited By: Terry L. Cooper). Handbook Of Administrative Ethics. New York: Marcel Dekker.
- Prachagool, V., Nuangchalerm, P., Subramaniam, G. ve Dostál, J. (2016). Pedagogical decision making through the lens of teacher preparation program. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 4(1), 41-52. DOI: <http://dx.doi.org/10.17478/JEGYS.2016116351>.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş/nitel ve nitel yaklaşımlar*. (Çev.: Z. Etöz). Ankara: Siyasal.
- Resmi Gazete (1982, Kasım, 30). Öğretmen andı. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17758.pdf> adresinden 10.12.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Resmi Gazete (2004, Nisan, 13). Kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmelik. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8044&MevzuatIliski=0&s> adresinden 10.11.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Resmi Gazete (2004, Mayıs, 25). Etik Günü ve Etik Haftası. http://etik.meb.gov.tr/mevzuat_genelge.pdf adresinden 10.12.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Resmi Gazete (2005, Nisan, 13). Kamu görevlileri etik sözleşmesi.No:25785. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8044&MevzuatIliski=0&s> adresinden 10.11.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Resmi Gazete (2015, Mayıs, 24). Eğitim öğretim hizmeti verenler için etik ilkeler. http://erenler.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_07/07044450_meslekietik.pdf adresinden 10.11.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Russell, B. (1993). *Bilim ve din*. (Çev.: H. Yavuz). İstanbul: Cem.
- Seghedin, E. (2014). From the teachers professional ethics to the personal professional responsibility. *Acta Didactica Napocensia*, 7(4), 13-22.
- Smith, W. K. (2014). Dynamic decision making: A model of senior leaders managing strategic paradoxes. *Academy of Management Journal*, 57(6), 1592-1623
- Snook, I. (2003). *The ethical teacher*. Palmerston, NZ: Dunmore Press.

- Sockett, H. (1993). *The moral base for teacher professionalism*. NY: Teachers College Press.
- Steinberg, S. S. ve Austern, D. T. (1996). *Hükümet, ahlak ve yöneticiler*. (Çev.: T. Ergun). Ankara: TODAİE.
- Stemler, S. (2001). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research Evaluation*, 7(17), 1-6.
- Stout, A. (2009). Comparing rural parent and teacher perspectives of parental involvement: A mixed methods study. (Unpublished Doctoral Dissertation). Walden University College Of Education, USA.
- Svensson, G. ve Wood, G. (2004). Codes of ethics best practice in the Swedish public sector: A Pubsec- Scale. *The International Journal of Public Sector Management*, 17(2-3), 178-195.
- Şakar, M. C. (2010). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin etik görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi, Van.
- Şen, M. L. (1998). *Kamu yönetiminde yozlaşmanın önlenmesinde yönetsel etik yaklaşımı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tepe, H. (1999). Çevre etiği: 'Toprak etiği' mi yoksa 'insan etiği' mi?. *Felsefelogos*, 6, 41- 56.
- Tepe, H. (2000). *Etik ve meslek etikleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumları.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Kendi Basımı.
- The Association of American Educators (2011). Code of ethics for educators. Erişim adresi: <https://www.aeteachers.org/index.php/about-us/aae-code-of-ethics>, 10.11.2016.
- Thompson, M. (1997). Professional ethics and the teacher: Toward a general teaching council. England: Trentham Books Limited.
- Torlak, Ö. (2001). *Pazarlama ahlakı: Sosyal sorumluluklar ekseninde pazarlama kararları ve tüketici davranışları analizi*. İstanbul: Beta.
- Turgut, N. (2010). *Devlet ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin meslekî etik sorununa karşı meslek örgütlerinin yaklaşımı* (Nitel bir çalışma), (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Usta, S. ve Kocaoğlu, M. (2015). Kamu yönetiminde etik davranış İlkeleri: Kırşehir Belediyesi çalışanlarının etik algıları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(3) 153-173.
- Wang, M. C. ve Haertel, D. G. (2001). Teacher relationships: A digest of research from the Laboratory for Student Success, 309. No Child Left Behind Act of 2001 (NCLB). <http://www.state.nj.us/education/title1/tech/module4/relationships.pdf>. received on 06/01/2017.
- Warburton, N. (2000). *Felsefeye giriş*. (Çev.: A. Cevizci). İstanbul: Paradigma.
- Yıldırım, C. M. ve Dönmez, B. (2008). Okul-aile işbirliğine ilişkin bir araştırma (İstiklal İlköğretim Okulu örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 98–115.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2009). Öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri. *İş Ahlakı Dergisi*, 2(2), 71–88.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: design and methods*. California: Sage.
- Yüksel, C. (2005). Türk kamu yönetiminde etik mevzuatı değerlendirmesi, Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sakarya, 347-360.
- Yüksel, C. (2006). Kamu Yönetiminde Etik Ve Türk Kamu Yönetiminde Etik Hakkında Yeni Yasal Düzenlemeler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 64(2), 167-212.
- Zheng, L. ve Hui, S. (2005). Survey of professional ethics of teachers in institutions of higher education: Case study of an institution in central China. *Chinese Education and Society*, 38(5), 88-99.

EKLER

Ek 1: Eskişehir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yazısı

Ek 2: Araştırma İzin Belgesi

Ek 3: Araştırma Değerlendirme Formu

Ek 4: Görüşme Formu

Ek 5: Görüşme Yapılan Okullar Listesi

Ek 6: Meslekî Etik Deklârasyonu Maddeleri

Ek 7: Kamu Görevlileri Etik Kurulu (Etik Komite) Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Ek 8: Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Ek 1: Eskişehir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yazısı

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 32789259-399-287
Konu :

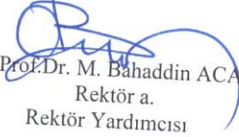
20 Temmuz 2016

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: Eskişehir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 30.06.2016 tarihli ve 7295796 sayılı yazısı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Berrin ATALAY'ın anket ve uygulaması hakkındaki ilgi yazı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. M. Bahaddin ACAT
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Eki: 2 Adet.

Adres: Meşelik Yerleşkesi
26480 ESKİŞEHİR
e-posta: ogrisl@ogu.edu.tr

Telefon: (0 222) 239 37 50 (10 Hat)
Faks: (0 222) 229 20 80
Elektronik Ağ: www.ogu.edu.tr

Ek 2: Araştırma İzin Belgesi

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 88074293/605.01/7224199
Konu : Araştırma Projesi

29.06.2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Osmangazi Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 21/06/2016 tarih ve 2505-4370 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile; Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Berrin ATALAY' ın "Öğretmen Meslek Etiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı araştırma çalışması Araştırma İzin Komisyonu tarafından incelenmiş ve komisyon tarafından sakınca görülmediği tespit edilmiş olup, komisyon tarafından belirtilen okullarda yukarıda adı geçen projenin gerçekleştirilmesi uygun görülmektedir.

Makamlarımızca da uygun görülmesi halinde takdirlerinize arz ederim.

Barış HANCI
Müdür Yardımcısı

OLUR
.../06/2016

Necmi ÖZEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Büyükdere Mah. Atatürk Blv. No:247 ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ: www.eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: strateji26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: L.TOKAT
Tel : (0 222) 239 72 00/213-425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 58f3-059d-3a5a-a8d8-d432 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3: Araştırma Değerlendirme Formu

T.C
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Berrin ATALAY
Kurumu/Üniversitesi	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi	Tüm Liseler
Araştırmanın Konusu	Öğretmen Meslek Etiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/ Tez Önerisi	Var
Veri Toplama Araçları	Görüşme Soruları
Görüş İstenecek Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 sayılı genelgesi gereğince uygulanmasında sakınca yoktur.	
Komisyon Kararı	KABUL (Çybirliği ile)
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı	Gerekçesi :

KOMİSYON

28/06/2016

Komisyon Başkanı

/Barış HANCI

Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

Üye

Ömer GARAN

Öğretmen

Üye

Kadir KILIÇ

Öğretmen

Üye

E. Şenay KUTLU

Öğretmen

Ek 4: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU
EYTEPE TEZLİ YÜKSEK LİSANS

Bu araştırma öğretmen meslek etiği ve mesleki etik ilkelerin uygulanabilirliğini belirleme amacı taşımaktadır. Araştırma ile elde edilecek sonuçların, etiğe katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konudaki görüş ve düşünceleriniz yalnızca araştırma amacı için kullanılacağından görüşme sorularına vereceğiniz yanıtlardaki ilgi ve duyarlılık, bu araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik düzeyini yükseltecektir. Görüşmede gizlilik ilkesine kesinlikle bağlı kalacağımı belirtmek istiyorum. Görüşmedeki söyleşiler yalnızca tarafımdan bilinecektir. Araştırmada görüşülen öğretmenler kodlanarak belirtilecektir.

Katkı ve duyarlılığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Berrin ATALAY
 ESOGÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
 EYTEPE Yüksek Lisans

A) Kişisel bilgiler

1. Cinsiyet: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız: 20-25() 26-30 () 31-35() 36-40() 41-45() 46-50() 51-55() 56-60()
3. Kıdem: 1-5 () 6-10 () 11-15() 16-20() 21-25() 26-30() 31-35()
4. Atama Branş:

B) GÖRÜŞME SORULARI

1. Öğretmen meslek etik ilkelerine (kodlarına) ilişkin görüşleriniz nelerdir?
2. Öğretmen olarak yöneticilerinize, meslektaşlarınıza, öğrencilerinize ve velilerinize karşı sorumluluklarınızı ve bunları nasıl yerine getirdiğinizi açıklayınız.
3. Etik ile ilgili yasal düzenlemelere ilişkin görüşleriniz nelerdir?
4. Öğretmen mesleki etik dışı davranışlar ve baş etme yollarına yönelik görüşleriniz nelerdir?
5. Bir öğretmen olarak okulunuzdaki bir gününüzü tümüyle anlatır mısınız?
6. Bir öğretmen olarak etik karar verme sürecine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

EK 5: Görüşme yapılan okullar listesi

(4 OKUL PİLOT)

(20 OKUL ASIL UYGULAMA- 20X2=40 KİŞİ)

ODUNPAZARI MERKEZ İLÇE ANADOLU LİSELERİ

1. 19 MAYIS A.L.
2. FATİH A.L.
3. H.AHMET KANATLI A.L.
4. SALİH ZEKİ A.L.
5. ŞEHİT FAZIL YILDIRIM A.L.
6. TOKİ ŞEHİT İSMAİL TETİK A.L.
7. TOKİ ŞEHİT SAVAŞ KUBAŞ A.L.
8. EVLİYA ÇELEBİ A.L.
9. KILIÇOĞLU A.L.
10. HACI SÜLEYMAN ÇAKIR KIZ A.L.
11. CUMHURİYET A.L.
12. HÜSEYİN ERÇELEBİ A.L.
13. SÜLEYMAN ŞAH A.L.
14. EDEBALİ A.L.

TEPEBAŞI MERKEZ İLÇE ANADOLU LİSELERİ

1. PROF.DR. ORHAN OĞUZ A.L.
2. MEHMETÇİK A.L.
3. YILMAZ ÇETİNTAŞ A.L.
4. MUZAFFER ÇİL A.L.
5. TOKİ ŞEHİT İKRAM CİRİT A.L.
6. BEYHAN-RIFAT ÇIKILIOĞLU A.L.
7. GAZİ M. KEMAL A.L.
8. ESKİŞEHİR A.L.
9. TAYFUR BAYAR A.L.
10. KENAN YALÇIN A.L.

EK 6: Meslekî Etik Deklârasyonu Maddeleri

9. Eğitim Çalışanın Meslekî Sorumluluğu: Eğitim Çalışanı, a. Kamuoyundaki güven ve özgüveni pekiştir ve bütün öğrencilere ve gençlere nitelikli eğitim vermek suretiyle mesleğin sahip olduğu itibarı artırır, b. Meslekî bilgi, bilginin güncellenmesi ve uygulamanın mükemmelleştirilmesinin sürdürülmesini sağlar, c. Kendi yaşam boyu öğrenme programlarının yapısını, formatını ve zamanlamasını, profesyonelliğin zorunlu bir ifadesi olarak saptar, d. Yeterlilik ve niteliğe ilişkin bütün yararlı bilgileri deklare eder, e. Yüksek vasıflı şahısları mesleğe çekecek çalışma koşullarını kazanmak için sendikalarına aktif katarak çaba gösterir, f. Eğitimde ve eğitim aracılığı ile demokrasi ve insan haklarını geliştirme çabalarının hepsini destekler.

10. Eğitim çalışanın öğrencilere karşı sorumluluğu: Eğitim çalışanı, a. Bütün çocukların, özellikle kendi öğrencilerinin haklarına ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtilen hükümlerden, eğitime uygulanacak haklardan yararlanmalarına saygı gösterir, b. Öğrencilerin çıkarlarını ve saadetini koruyup geliştirir ve öğrencileri kötü muameleden, fiziksel ve psikolojik istismardan korumak için her türlü çabayı sarf eder, c. Öğrencileri cinsel istismardan korumak için mümkün olan bütün önlemleri alır, d. Öğrencilerin sağlığını olumsuz etkileyen sorunlarda gereken ilgi, özeni ve gizliliği gösterir, e. Değerler dizisini uluslararası insan hakları standartları ile uygunluk içinde geliştirmek üzere öğrencilere yardımcı olur, f. Öğrencilerle meslekî ilişkiler sürdürür, g. Her bir öğrencinin benzersiz oluşu, bireyselliğini ve özel ihtiyaçları olduğu gerçeğini kabul eder ve her öğrenciye potansiyelini gerçekleştirme için yol gösterir ve teşvik eder, h. Öğrencilere, herkese imkân tanıyan ve karşılıklı yükümlülükleri olan bir toplumun parçası olduğu duygusunu kazandırır, i. Otoriteyi adalet ve şefkat duygusuyla uygular, j. Öğretmenle öğrenci arasındaki ayrıcalıklı ilişkinin hiçbir şekilde, özellikle bir dini benimsetmek ya da ideolojik kontrol için istismar edilmemesini sağlar.

11. Eğitim çalışanın meslektaşına karşı sorumluluğu: Eğitim çalışanı, a. Meslek statülerine ve görüşlerine saygı göstererek meslektaşları arasında meslekî dayanışmayı geliştirir ve özellikle kariyerinin başlangıcında olan ve eğitim alanlara tavsiye ve yardım sunmaya hazırdır, d. Meslektaşları hakkında meslekî hizmet sırasında elde edilen bilgileri gizlilik içinde korur, c. Aktan meslektaşların, eğitim sendikaları ve işverenler arasında görüşülen ve kararlaştırılan işlemleri gözden geçirmesine yardımcı olur, d. Bir meslektaşın meslek performansı ile ilgili herhangi bir eleştiriyi, meslektaşının kendisine özel olarak yöneltir, ancak niyeti hakkında meslektaşına yazılı bildirim yaptıktan sonra,

gizlilik içinde tavsiye ve destek sağlamaya uygun bir meslektaşına eleştirisini iletir, e. Meslektaşlarının çıkarlarını ve iyiliğini gözetir ve geliştirir ve onları kötü muameleden, fiziksel psikolojik ve cinsel istismardan korur, f. İhtilâflı kalan bir görev için başvurmaz.

12. Eğitim çalışanın yönetici personele karşı sorumluluğu: Eğitim çalışanı, a. Yasal ve idarî hakları ve sorumlulukları hakkında bilgilidir ve ortak sözleşmelerin hükümlerine ve öğrencilerin haklarına saygı gösterir, b. Uygulamada olan normları ihlal etmediği sürece yönetici personelin makul olan talimatlarını yerine getirir ve açıkça tanımlanmış yöntemler aracılığı ile talimatları sorgulama hakkına sahiptir.

13. Eğitim çalışanın velilere karşı olan sorumluluğu Eğitim çalışanı, a. Velilerin hemfikir olunan kanallar vasıtası ile çocuklarının sağlığı ve gelişimi hakkında istişarede bulunma hakkını kabul eder, b. Yasalara uygun veli otoritesine saygı duyar fakat meslekî bakış açısından hareketle çocuk için en uygun tavsiyeyi verir, c. Velileri çocuklarının eğitimi ile aktif olarak ilgilenmeleri için ve çocukların eğitimlerini olumsuz etkileyen çocuk işgücü kullanımından korumasını sağlayarak öğrenme sürecini aktif olarak desteklemeleri için teşvik edecek her çabayı sarf eder.

EK 7: Kamu Görevlileri Etik Kurulu (Etik Komite) Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Amaç ve kapsam Madde 1- Bu Kanunun amacı, kamu görevlilerinin uymaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkeleri belirlemek ve uygulamayı gözetmek üzere Kamu Görevlileri Etik Kurulunun kuruluş, görev ve çalışma usul ve esaslarının belirlenmesidir. Bu Kanun, genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkan ve üyeleri dahil tüm personeli kapsar. Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları ve üniversiteler hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz. **Kuruluş Madde 2-** Bu Kanunda yazılı görevleri yerine getirmek üzere Başbakanlık bünyesinde Kamu Görevlileri Etik Kurulu (Kurul) kurulmuştur. Bakanlar Kurulu, bu Kanun kapsamındaki konularda her türlü kararları almak ve uygulamak üzere; a) Bakanlık görevi yapmış olanlar arasından bir üye, b) İl belediye başkanlığı yapmış olanlar arasından bir üye, c) Yargıtay, Danıştay, Sayıştay üyeliği görevlerinden emekliye ayrılanlar arasından üç üye, d) Müsteşarlık, büyükelçilik, valilik, bağımsız ve düzenleyici kurul başkanlığı görevlerinde bulunmuş veya bu görevlerden emekliye ayrılanlar arasından üç üye, e) Üniversitelerde rektörlük veya dekanlık görevlerinde bulunmuş öğretim üyeleri veya bunların emeklileri arasından iki üye, f) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında en üst kademe yöneticiliği yapmış olanlar arasından bir üye, Olmak üzere toplam on bir üyeyi biri Başkan olmak üzere seçer ve atar. Kurul başkan veya üyeliğine atanacaklar hakkında, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40' inci maddesinin birinci fıkrası hükmü ile ek 68 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmü uygulanmaz ve bu kişiler Kurulda emekli aylıkları kesilmeksizin çalıştırılır. Üyelerin görev süresi dört yıldır. Süresi dolan üyeler Bakanlar Kurulunca yeniden seçilebilirler. Kurul üyelerinin görev süresi dolmadan görevlerine son verilemez. Ancak üyeler, ciddi bir hastalık veya engellilik nedeniyle iş görememeleri veya atamaya ilişkin şartları kaybetmeleri halinde, atandıkları usule göre süresi dolmadan görevden alınır. Üyeler, görevi kötüye kullanmaktan veya yüz kızartıcı bir suçtan mahkûm olmaları halinde ise Başbakan onayıyla görevden alınır. Görevden alma nedeniyle veya süresi dolmadan

herhangi bir sebeple boşalan Kurul üyeliklerine bir ay içerisinde Bakanlar Kurulunca yeniden atama yapılır. Bu şekilde atanan üye, yerine atandığı üyenin görev süresini tamamlar.1 1 (1) 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle bu fıkrada yer alan “sakatlık” ibaresi “engellilik” olarak değiştirilmiştir. Kurul, Başkanın daveti üzerine en az altı üyeyle toplanır ve üye tam sayısının salt çoğunluğunun aynı yöndeki oyu ile karar verir. Toplantı kararları ilgililere duyurulur. Kurul ayda dört defa toplanır. Kurul Başkan ve üyelerinin toplantılara katılmaları esastır. Arka arkaya üç toplantıya veya bir yıl içinde toplam on toplantıya katılmayan üyeler istifa etmiş sayılırlar. Kurulun sekretarya hizmetleri Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilir. Kurul Başkan ve üyelerine, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak koşuluyla, fiilen görev yapılan her gün için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir. Bu ödmeden damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılmaz. Huzur hakkı ve Kurulun diğer ihtiyaçları için her yıl Başbakanlık bütçesine gerekli ödenek konulur. **Kurulun görevleri**

Madde 3- Kurul, kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken uymaları gereken etik davranış ilkelerini hazırlayacağı yönetmeliklerle belirlemek, etik davranış ilkelerinin ihlâl edildiği iddiasıyla re’sen veya yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak sonucu ilgili makamlara bildirmek, kamuda etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmakla görevli ve yetkilidir. **Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuru**

Madde 4- Bu Kanun kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarında etik davranış ilkelerine aykırı uygulamalar bulunduğu iddiasıyla, en az genel müdür veya eşiti seviyedeki kamu görevlileri hakkında Kurula başvurulabilir. Hangi unvanların genel müdür eşiti sayılacağı kurum ve kuruluşların teşkilât yapısı ve yürüttükleri hizmetlerin niteliği dikkate alınarak Kurul tarafından belirlenir. Diğer kamu görevlilerinin, etik davranış ilkelerine aykırı uygulamaları bulunduğu iddiasıyla yapılacak başvurular, ilgili kurumların yetkili disiplin kurullarında, Kurul tarafından çıkarılan yönetmeliklerde belirlenen etik davranış ilkelerine aykırılık olup olmadığı yönünden değerlendirilir. Değerlendirme sonucu alınan karar, ilgililere ve başvuru sahibine bildirilir. Başvurular, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunda belirlenen esaslara göre, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile Türkiye’de ikamet eden yabancı gerçek kişiler tarafından yapılabilir. Ancak, kamu görevlilerini karalama amacı güden, haklı bir gerekçeye dayanmayan, başvuru konusuyla ilgili yeterli bilgi ve belge sunulmamış başvurular değerlendirmeye alınmaz. Yargı

organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış bulunan uyuşmazlıklar hakkında Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuru yapılamaz. İnceleme sırasında yargı yoluna gidildiği anlaşılan başvuruların işlemi durdurulur.

İnceleme ve araştırma Madde 5- Kurul, başvurular hakkındaki inceleme ve araştırmasını etik davranış ilkelerinin ihlâl edilip edilmediği çerçevesinde yürütür. Kurul, kendisine şikâyet veya ihbar yoluyla ulaşan başvurular üzerine yapacağı inceleme ve araştırmayı en geç üç ay içinde sonuçlandırmak zorundadır. Kurul, inceleme ve araştırma sonucunu ilgililere ve Başbakanlık Makamına yazılı olarak bildirir. (İptal üçüncü fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 4/2/2010 tarihli ve E.: 2007/98, K.:2010/33 sayılı Kararı ile.)2 2 Sözkonusu Karar 18/5/2010 tarihli ve 27585 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır. İptal edilen üçüncü fıkra: "Kurul, başvuruya konu işlem veya eylemi gerçekleştiren kamu görevlisinin, etik davranış ilkelerine aykırı işlem veya eylemi olduğunu tespit etmesi ve bu kararın kesinleşmesi halinde, bu durumu Başbakanlık, Kurul kararı olarak Resmi Gazete aracılığıyla kamuoyuna duyurur. Ancak, Kurul kararlarının yargı tarafından iptali halinde Kurul, yargı kararını yerine getirir ve Resmi Gazetede yayımlatır." Bu Kanuna göre yapılan inceleme ve araştırmalar, genel hükümlere göre ceza kovuşturmasına veya tâbi oldukları personel kanunları hükümlerine göre disiplin kovuşturmasına engel teşkil etmez.

Bilgi ve belge istenmesi Madde 6- Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, Kurulun başvuru konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgeleri vermek zorundadırlar. Kurul, bu Kanunun kapsamındaki kuruluşlardan ve özel kuruluşlardan ilgili temsilcileri çağırıp bilgi alma yetkisine sahiptir.

Yönetmelik Madde 7- Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin hususlar, Kurulca hazırlanacak yönetmeliklerle belirlenir. Kurul tarafından hazırlanacak yönetmelikler Başbakan onayı ile yürürlüğe konulur.

Madde 8- (19.4.1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Madde 9- (14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Yürürlük Madde 10- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme Madde 11- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK 8: Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar Amaç Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı ; kamuda etik kültürünü yerleştirmek, kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken uymaları gereken etik davranış ilkelerini belirlemek, bu ilkelere uygun davranış göstermeleri açısından onlara yardımcı olmak ve görevlerin yerine getirilmesinde adalet, dürüstlük, saydamlık ve tarafsızlık ilkelerine zarar veren ve toplumda güvensizlik yaratan durumları ortadan kaldırmak suretiyle kamu yönetimine halkın güvenini artırmak, toplumu kamu görevlilerinden beklemeye hakkı olduğu davranışlar konusunda bilgilendirmek ve Kurula başvuru usul ve esaslarını düzenler.

Kapsam Madde 2 — Bu Yönetmelik; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkan ve üyeleri dahil tüm personeli kapsar. Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri, yargı mensupları ve üniversiteler hakkında bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz.

Hukuki dayanak Madde 3 — Bu Yönetmelik, 25/5/2004 tarihli ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3 ve 7 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen; a) Kanun: 25/5/2004 tarihli ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu, b) Kurum ve kuruluş: 2 nci maddede geçen ve kapsama dahil kamu kurum ve kuruluşlarını, c) Kamu görevlileri: 2 nci maddede geçen ve kapsama dahil kamu kurum ve kuruluşlarında görevli tüm personeli, d) Kurul: Kamu Görevlileri Etik Kurulunu, e) Etik davranış ilkeleri: Kamu görevlilerinin uyması gereken etik davranış ilkelerini, f) Başvuru sahibi: Kanun kapsamında başvuru hakkını kullanarak Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuran gerçek kişileri, g) Bilgi: Kurum ve kuruluşların kayıtlarında yer alan 5176 sayılı Kanun kapsamında yapılacak inceleme ve araştırmalara ilişkin her türlü veriyi, h) Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları 5176 sayılı Kanun kapsamında yapılacak inceleme ve araştırmalarla ilgili yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki,

plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM-Etik Davranış İlkeleri Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci **Madde 5** — Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde; sürekli gelişimi, katılımcılığı, saydamlığı, tarafsızlığı, dürüstlüğü, kamu yararını gözetmeyi, hesap verebilirliği, öngörülebilirliği, hizmette yerindeliği ve beyana güveni esas alırlar. Halka hizmet bilinci **Madde 6** — Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde; halkın günlük yaşamını kolaylaştırmayı, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli biçimde karşılamayı, hizmet kalitesini yükseltmeyi, halkın memnuniyetini artırmayı, hizmetten yararlananların ihtiyacına ve hizmetlerin sonucuna odaklı olmayı hedeflerler Hizmet standartlarına uyma **Madde 7** — Kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri ve diğer personeli, kamu hizmetlerini belirlenen standartlara ve süreçlere uygun şekilde yürütürler, hizmetten yararlananlara iş ve işlemlerle ilgili gerekli açıklayıcı bilgileri vererek onları hizmet süreci boyunca aydınlatırlar. Amaç ve misyona bağlılık **Madde 8** — Kamu görevlileri, çalıştıkları kurum veya kuruluşun amaçlarına ve misyonuna uygun davranırlar. Ülkenin çıkarları, toplumun refahı ve kurumlarının hizmet idealleri doğrultusunda hareket ederler. Dürüstlük ve tarafsızlık **Madde 9** — Kamu görevlileri; tüm eylem ve işlemlerinde yasallık, adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket ederler, görevlerini yerine getirirken ve hizmetlerden yararlandırmada dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet ve benzeri sebeplerle ayırım yapamazlar, insan hak ve özgürlüklerine aykırı veya kısıtlayıcı muamelede ve fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalarda bulunamazlar. Kamu görevlileri, takdir yetkilerini, kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda, her türlü keyfilikten uzak, tarafsızlık ve eşitlik ilkelerine uygun olarak kullanırlar. Kamu görevlileri, gerçek veya tüzel kişilere öncelikli, ayrıcalıklı, taraflı ve eşitlik ilkesine aykırı muamele ve uygulama yapamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef alan bir davranışta bulunamazlar, kamu makamlarının mevzuata uygun politikalarını, kararlarını ve eylemlerini engelleyemezler. Saygınlık ve güven **Madde 10** — Kamu görevlileri, kamu yönetimine güveni sağlayacak şekilde davranırlar ve görevin gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını davranışlarıyla gösterirler. Halkın kamu hizmetine güven duygusunu zedeleyen, şüphe yaratan ve adalet ilkesine zarar veren davranışlarda bulunmaktan kaçınırlar. Kamu görevlileri, halka hizmetin kişisel veya özel her türlü menfaatin üzerinde bir görev olduğu bilinciyle hizmet gereklerine uygun hareket

eder, hizmetten yararlananlara kötü davranamaz, işi savaşaklayamaz, çifte standart uygulayamaz ve taraf tutamazlar. Yönetici veya denetleyici konumunda bulunan kamu görevlileri, keyfi davranışlarda, baskı, hakaret ve tehdit edici uygulamalarda bulunamaz, açık ve kesin kanıtlara dayanmayan rapor düzenleyemez, mevzuata aykırı olarak kendileri için hizmet, imkan veya benzeri çıkarlar talep edemez ve talep olmasa dahi sunulanı kabul edemezler. Nezaket ve saygı **Madde 11** — Kamu görevlileri, üstleri, meslektaşları, astları, diğer personel ile hizmetten yararlananlara karşı nazik ve saygılı davranırlar ve gerekli ilgiyi gösterirler, konu yetkilerinin dışındaysa ilgili birime veya yetkiliye yönlendirirler. Yetkili makamlara bildirim **Madde 12** — Kamu görevlileri, bu Yönetmelikte belirlenen etik davranış ilkeleriyle bağdaşmayan veya yasadışı iş ve eylemlerde bulunmalarının talep edilmesi halinde veya hizmetlerini yürütürken bu tür bir eylem veya işlemde haberdar olduklarında ya da gördüklerinde durumu yetkili makamlara bildirirler. Kurum ve kuruluş amirleri, ihbarda bulunan kamu görevlilerinin kimliğini gizli tutar ve kendilerine herhangi bir zarar gelmemesi için gerekli tedbirleri alırlar. Çıkar çatışmasından kaçınma **Madde 13** — Çıkar çatışması; kamu görevlilerinin görevlerini tarafsız ve objektif şekilde icra etmelerini etkileyen ya da etkiliyormuş gibi gözükten ve kendilerine, yakınlarına, arkadaşlarına ya da ilişkide bulunduğu kişi ya da kuruluşlara sağlanan her türlü menfaati ve onlarla ilgili mali ya da diğer yükümlülükleri ve benzeri şahsi çıkarlara sahip olmaları halini ifade eder. Kamu görevlileri, çıkar çatışmasında şahsi sorumluluğa sahiptir ve çıkar çatışmasının doğabileceği durumu genellikle şahsen bilen kişiler oldukları için, herhangi bir potansiyel ya da gerçek çıkar çatışması konusunda dikkatli davranır, çıkar çatışmasından kaçınmak için gerekli adımları atar, çıkar çatışmasının farkına varır varmaz durumu üstlerine bildirir ve çıkar çatışması kapsamına giren menfaatlerden kendilerini uzak tutarlar. Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması **Madde 14** — Kamu görevlileri; görev, unvan ve yetkilerini kullanarak kendileri, yakınları veya üçüncü kişiler lehine menfaat sağlayamaz ve aracılıkta bulunamazlar, akraba, eş, dost ve hemşeri kayırmacılığı, siyasal kayırmacılık veya herhangi bir nedenle ayrımcılık veya kayırmacılık yapamazlar. Kamu görevlileri, görev, unvan ve yetkilerini kullanarak kendilerinin veya başkalarının kitap, dergi, kaset, cd ve benzeri ürünlerinin satışını ve dağıtımını yaptıramaz; herhangi bir kurum, vakıf, dernek veya spor kulübüne yardım, bağış ve benzeri nitelikte menfaat sağlayamazlar. Kamu görevlileri, görevlerinin ifası sırasında ya da bu görevlerin sonucu olarak elde ettikleri resmi veya gizli nitelikteki bilgileri, kendilerine, yakınlarına veya üçüncü kişilere doğrudan veya dolaylı olarak

ekonomik, siyasal veya sosyal nitelikte bir menfaat elde etmek için kullanamazlar, görevdeyken ve görevden ayrıldıktan sonra yetkili makamlar dışında hiçbir kurum, kuruluş veya kişiye açıklayamazlar. Kamu görevlileri, seçim kampanyalarında görev yaptığı kurumun kaynaklarını doğrudan veya dolaylı olarak kullanamaz ve kullandıramazlar. Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı **Madde 15** — Kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, ekonomik değeri olan ya da olmayan, doğrudan ya da dolaylı olarak kabul edilen her türlü eşya ve menfaat hediye kapsamındadır. Kamu görevlilerinin hediye almaması, kamu görevlisine hediye verilmemesi ve görev sebebiyle çıkar sağlanmaması temel ilkedir. Kamu görevlileri, yürüttükleri görevle ilgili bir iş, hizmet veya menfaat ilişkisi olan gerçek veya tüzel kişilerden kendileri, yakınları veya üçüncü kişi veya kuruluşlar için doğrudan doğruya veya aracı eliyle herhangi bir hediye alamazlar ve menfaat sağlayamazlar. Kamu görevlileri, kamu kaynaklarını kullanarak hediye veremez, resmi gün, tören ve bayramlar dışında, hiçbir gerçek veya tüzel kişiye çelenk veya çiçek gönderemezler; görev ve hizmetle ilgisi olmayan kutlama, duyuru ve anma ilanları veremezler. Uluslararası ilişkilerde nezaket ve protokol kuralları gereğince, yabancı kişi ve kuruluşlar tarafından verilen hediyelerden, 3628 sayılı Kanunun 3. maddesi hükümleri saklı kalmakla birlikte, söz konusu maddede belirtilen sınırın altında kalanlar da beyan edilir. Aşağıda belirtilenler hediye alma yasağı kapsamı dışındadır: a) Görev yapılan kuruma katkı anlamına gelen, kurum hizmetlerinin hukuka uygun yürütülmesini etkilemeyecek olan ve kamu hizmetine tahsis edilmek, kurumun demirbaş listesine kaydedilmek ve kamuoyuna açıklanmak koşuluyla alınanlar (makam aracı ve belli bir kamu görevlisinin hizmetine tahsis edilmek üzere alınan diğer hediyeler hariç) ile kurum ve kuruluşlara yapılan bağışlar, b) Kitap, dergi, makale, kaset, takvim, cd veya buna benzer nitelikte olanlar, c) Halka açık yarışmalarda, kampanyalarda veya etkinliklerde kazanılan ödül veya hediyeleri, d) Herkese açık konferans, sempozyum, forum, panel, yemek, resepsiyon veya buna benzer etkinliklerde verilen hatıra niteliğindeki hediyeler, e) Tanıtım amacına yönelik, herkese dağıtılan ve sembolik değeri bulunan reklam ve el sanatları ürünleri, f) Finans kurumlarından piyasa koşullarına göre alınan krediler. Aşağıda belirtilenler ise hediye alma yasağı kapsamındadır: a) Görev yapılan kurumla iş, hizmet veya çıkar ilişkisi içinde bulunanlardan alınan karşılama, veda ve kutlama hediyeleri, burs, seyahat, ücretsiz konaklama ve hediye çekleri, b) Taşınır veya taşınmaz mal veya hizmet satın alırken, satarken veya kiralarken piyasa fiyatına göre makul olmayan bedeller üzerinden yapılan işlemler, c) Hizmetten yararlananların

vereceği her türlü eşya, giysi, takı veya gıda türü hediyeler, d) Görev yapılan kurumla iş veya hizmet ilişkisi içinde olanlardan alınan borç ve krediler. Bu Yönetmelik kapsamına giren en az genel müdür, eşiti ve üstü görevliler, bu maddenin 5 inci fıkrası ve 6'ncı fıkranın (a) bendinde sayılan hediyelere ilişkin bir önceki yılda aldıklarının listesini, herhangi bir uyarı beklemezsizin her yıl Ocak ayı sonuna kadar Kurula bildirirler. Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı **Madde 16** — Kamu görevlileri, kamu bina ve taşıtları ile diğer kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaçlar ve hizmet gerekleri dışında kullanamaz ve kullandıramazlar, bunları korur ve her an hizmete hazır halde bulundurmak için gerekli tedbirleri alırlar. Savurganlıktan kaçınma **Madde 17** — Kamu görevlileri, kamu bina ve taşıtları ile diğer kamu malları ve kaynaklarının kullanımında israf ve savurganlıktan kaçınır; mesai süresini, kamu mallarını, kaynaklarını, işgücünü ve imkanlarını kullanırken etkin, verimli ve tutumlu davranırlar. Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan **Madde 18** — Kamu görevlileri, görevlerini yerine getirirken yetkilerini aşarak çalıştıkları kurumlarını bağlayıcı açıklama, taahhüt, vaat veya girişimlerde bulunamazlar, aldatıcı ve gerçek dışı beyanat veremezler. Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık **Madde 19** — Kamu görevlileri, halkın bilgi edinme hakkını kullanmasına yardımcı olurlar. Gerçek ve tüzel kişilerin talep etmesi halinde istenen bilgi veya belgeleri, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda belirlenen istisnalar dışında, usulüne uygun olarak verirler. Üst yöneticiler, ilgili kanunların izin verdiği çerçevede, kurumlarının ihale süreçlerini, faaliyet ve denetim raporlarını uygun araçlarla kamuoyunun bilgisine sunarlar. Kamu görevlileri, kamu hizmetleri ile ilgili temel kararların hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve bu kararların uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya tamamına, aksine yasal bir hüküm olmadıkça, o karardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek olanların katkıda bulunmasını sağlamaya dikkat ederler. Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu **Madde 20** — Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi sırasında sorumlulukları ve yükümlülükleri konusunda hesap verebilir ve kamusal değerlendirme ve denetime her zaman açık ve hazır olurlar. Yönetici kamu görevlileri, kurumlarının amaç ve politikalarına uygun olmayan işlem veya eylemleri engellemek için görev ve yetkilerinin gerektirdiği önlemleri zamanında alırlar. Yönetici kamu görevlileri, yetkisi içindeki personelin yolsuzluk yapmasını önlemek için gerekli tedbirleri alırlar. Bu tedbirler; yasal ve idari düzenlemeleri uygulamayı, eğitim ve bilgilendirme konusunda uygun çalışmalar yapmayı, personelinin karşı karşıya kaldığı mali ve diğer zorluklar konusunda dikkatli davranmayı ve kişisel davranışlarıyla personeline örnek olmayı kapsar. Yönetici kamu

görevlileri, personeline etik davranış ilkeleri konusunda uygun eğitimi sağlamak, bu ilkelere uyulup uyulmadığını gözetlemek, geliriyle bağdaşmayan yaşantısını izlemek ve etik davranış konusunda rehberlik etmekle yükümlüdür. Eski kamu görevlileriyle ilişkiler

Madde 21 — Kamu görevlileri, eski kamu görevlilerini kamu hizmetlerinden ayrıcalıklı bir şekilde faydalandıramaz, onlara imtiyazlı muamelede bulunamaz. Kamu görevlerinden ayrılan kişilere, ilgili kanunlardaki hükümler ve süreler saklı kalmak kaydıyla, daha önce görev yaptıkları kurum veya kuruluştan, doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir yüklenicilik, komisyonculuk, temsilcilik, bilirkişilik, aracılık veya benzeri görev ve iş verilemez. **Mal bildiriminde bulunma Madde 22** — Kamu görevlileri, kendileriyle eşlerine ve velayeti altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmazları, alacak ve borçları hakkında, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümleri uyarınca, yetkili makama mal bildiriminde bulunurlar. Kurul, gerek gördüğü takdirde mal bildirimlerini inceleme yetkisine sahiptir. Mal bildirimlerindeki bilgilerin doğruluğunun kontrolü amacıyla ilgili kişi ve kuruluşlar (bankalar ve özel finans kurumları dahil) talep edilen bilgileri, en geç otuz gün içinde Kurula vermekle yükümlüdürler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Etik Davranış İlkelerinin Uygulanması ve Etik Kültürün Yerleştirilmesi Etik davranış ilkelerine uyma **Madde 23** — Kamu görevlileri, görevlerini yürütürken bu Yönetmelikte belirtilen etik davranış ilkelerine uymakla yükümlüdürler. Bu ilkeler, kamu görevlilerinin istihdamını düzenleyen mevzuat hükümlerinin bir parçasını oluşturur. Bu Kanun kapsamındaki kamu görevlileri, bir ay içinde, Ek-1İfade yer alan "Etik Sözleşme" belgesini imzalamakla yükümlüdürler. Bu belge, personelin özlük dosyasına konur. Kurum ve kuruluşların yetkili sicil amirleri, personelin sicil ve performansını, bu Yönetmelikte düzenlenen etik davranış ilkelerine uygunluk açısından da değerlendirirler. **Personeli bilgilendirme Madde 24** — Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen her düzeydeki personel, istihdama ilişkin koşulların bir parçası olarak etik davranış ilkeleri ve bu ilkelere ilişkin sorumlulukları hakkında bilgilendirilir. Etik kültürün yerleştirilmesi ve eğitimi **Madde 25** — Kurul, etik kültürün yerleştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda her türlü çalışmayı yapar, yaptırır, araştırma, yayın, anket, kamuoyu yoklaması, bilimsel toplantılar ve benzeri etkinlikler düzenler, kamu görevlileri için eğitim programları hazırlar, koordine eder, yürütür veya bu konularda bakanlıklar, diğer kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, mahalli idareler ve konusunda uzman sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapabilir. Etik davranış ilkelerinin, kamu

görevlilerine uygulanan temel, hazırlayıcı ve hizmet içi eğitim programlarında yer alması, kurum ve kuruluş yöneticilerince sağlanır. Kurumsal etik ilkeleri **Madde 26** — Bu Yönetmelikle belirlenen etik davranış ilkeleri, kapsama dahil kurum ve kuruluşlarda uygulanır. Ayrıca, yürüttükleri hizmetin veya görevin niteliğine göre kurum ve kuruluşlar kendi kurumsal etik davranış ilkelerini düzenlemek üzere Kurulun inceleme ve onayına sunabilir. Bilgi ve belge isteme yetkisi **Madde 27** — Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, Kurulun başvuru konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgeleri süresi içinde vermek zorundadırlar. Kurul, bu Yönetmelik kapsamındaki kuruluşlardan ve özel kuruluşlardan ilgili temsilcileri çağırıp bilgi alma yetkisine sahiptir. İnceleme ve araştırma yetkisi **Madde 28** — Kurul, etik davranış ilkelerine aykırı davranış ve uygulamalar hakkında, resen veya yapılacak başvurular üzerine, gerekli inceleme ve araştırmayı yapmaya yetkilidir. Kurul, etik ilkelere aykırı davranış ve uygulamalar hakkında yapacağı inceleme ve araştırmalara esas olmak üzere gerektiğinde yetkili makamlar kanalıyla kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge toplayabilir. Kurul inceleme ve araştırmasını etik davranış ilkelerinin ihlal edilip edilmediği çerçevesinde yürütür. Kurul yapacağı inceleme ve araştırmayı, en geç üç ay içinde sonuçlandırır. Kurul, ayrıca kurum ve kuruluşlarda etik davranış ilkelerinin yerleştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda faaliyet, inceleme ve araştırma yapabilir. Etik komisyonu **Madde 29** — Kurum ve kuruluşlarda, etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek, personelin etik davranış ilkeleri konusunda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak tavsiyelerde ve yönlendirmede bulunmak ve etik uygulamaları değerlendirmek üzere kurum veya kuruluşun üst yöneticisi tarafından kurum içinden en az üç kişilik bir etik komisyonu oluşturulur. Etik komisyonu üyelerinin ne kadar süreyle görev yapacağı ve diğer hususlar, kurum ve kuruluşun üst yöneticisince belirlenir. Etik komisyonu üyelerinin özgeçmiş ve iletişim bilgileri, üç ay içinde kurula bildirilir. Etik komisyonu, Kurul ile işbirliği içinde çalışır. Görüş bildirme **Madde 30** — Kurul, kurum ve kuruluşların, etik davranış ilkeleri konusunda uygulamada karşılaştıkları sorunlara yönelik olarak görüş bildirmeye yetkilidir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı SOYADI	Berrin ATALAY
Doğum Yeri*	İzmir
Doğum Tarihi*	01.01.1988

Eğitim Durumu

Lise	Şirinyer Anadolu Lisesi	2001-2005
Lisans	Anadolu Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği	2005-2009
Yüksek Lisans	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2015-2017
Yabancı Dil	İngilizce: Okuma (Çok iyi), Yazma (İyi), Konuşma (İyi)	

İletişim

E-posta adresi	berrinkure@hotmail.com
-----------------------	------------------------